

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: Informační studia a knihovnictví

Studijní obor: Studia nových médií

Diplomová práce

**Problematika digitální propasti mezi různými věkovými
skupinami a její řešení**

Digital divide problematics between different age groups and it's solution

Praha 2011

Bc. Pavel Prudký

Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. Rudolf Vlasák

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Děkuji Mgr. Maškové a Mgr. Lupačovi za cenné rady a připomínky, které mi poskytli při zpracování této diplomové práce.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně s odbornou pomocí Mgr. Anny Maškové a Doc.PhDr. Rudolfa Vlasáka, uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a řídil se zásadami vědecké etiky.

V Praze dne 30. prosince 2011

.....

Identifikační záznam

PRUDKÝ, Pavel. Problematika digitální propasti mezi různými věkovými skupinami a její řešení [Digital divide problematics between different age groups and it's solution]. Praha, 2011, 89 s., 7 s. příloh. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví, 2011-04-17. Vedoucí diplomové práce Rudolf Vlasák.

Anotace

Cílem práce je zhodnotit problematiku digitální propasti s důrazem na specifika různých věkových skupin, a navrhnout koncepci řešení této problematiky. V úvodní teoretické části se práce zabývá fenoménem nazvaným informační společnost, dále pojmy informační společnost a společenské vyloučení, Česká informační společnost, digitální propast a specifika jednotlivých věkových skupin. V praktické části práce jsou ověřena data získaná z dotazníkového šetření. V závěru práce je navržena ucelená koncepce řešení problematiky digitální propasti mezi jednotlivými věkovými skupinami.

Klíčová slova

informační politika, nová média, elektronická komunikace, digitální propast, sociální exkluze

Annotation

The goal of this work is to analyze digital divide problematics between different age groups and to suggest it's solution. The initial theoretical part of the work deals with the information society phenomenon, information society and social exclusion, Czech information society, digital divide and the specifics of different age groups. The practical part presents data evaluation of a questionnaire survey. In conclusion, the concept of dealing with digital divide problematics between different age groups is suggested.

Keywords

information policy, new media, electronic communication, digital divide, social exclusion

Obsah

1.Úvod	8
2.Úvod do problematiky digitální propasti s důrazem na specifika různých věkových skupin	11
2.1. Vymezení pojmů	11
2.1.1. Nová média	11
2.1.2. Informační společnost	12
2.1.3. Informační gramotnost	12
2.1.4. Digitální propast	13
2.1.5. Společenské vyloučení	13
2.2. Informační společnost	14
2.3. Informační společnost a společenské vyloučení	18
2.4. Česká informační společnost	19
2.5. Digitální propast	24
2.6. Šedá digitální propast	25
2.7. Specifika jednotlivých věkových skupin	26
2.7.1. Mladí lidé (věk 16-24)	26
2.7.2. Dospělí v produktivním věku (věk 25-54)	33
2.7.3. Senioři (věk 55+)	36
3.Analýza digitální propasti mezi příslušníky různých věkových kategorií v daném regionu (vlastní šetření)	40
3.1. Cíl průzkumu	40
3.2. Metoda	42
3.2.1. Technika sběru dat	42
3.2.2. Vzorek průzkumu	43
3.2.3. Realizace dotazníkového šetření	43
3.2.4. Způsob analýzy dat	44
3.3. Výsledky průzkumu a jejich interpretace	45
3.3.1. Rozdělení respondentů podle pohlaví	45
3.3.2. Rozdělení respondentů podle sociální skupiny (ekonomické aktivity)	48
3.3.3. Rozdělení respondentů podle vzdělání	51
3.3.4. Rozdělení respondentů podle způsobu jejich seznámení se s internetem	53
3.3.5. Rozdělení respondentů podle jejich zkušeností s internetem v zaměstnání	54
3.3.6. Analýza odpovědí respondentů na stanovené hypotézy	56
3.3.6.1. Analýza hypotézy Strach z nových technologií	56
3.3.6.2. Analýza hypotézy Možnost neúspěchu	58
3.3.6.3. Analýza hypotézy Nedostatek motivace	60
3.3.6.4. Analýza hypotézy Neinformovanost o výhodách ICT	62
3.3.6.5. Analýza hypotézy Technické bariéry a nesrozumitelnost technologií	64
3.3.6.6. Analýza hypotézy Neochota zaměstnanců a Úřadů práce nabídnout PC kurs seniorům	66
3.3.6.7. Analýza hypotézy Finanční důvody	68
3.3.6.8. Analýza hypotézy Obavy o soukromí	72
4.Koncepce řešení problematiky vč. návrhu konkrétních postupů	75
4.1. Stávající koncepce řešení problematiky v Evropské unii	75
4.2. Stávající koncepce řešení problematiky v ČR	78
4.3. Návrh konkrétních postupů	81
5.Závěr	85
6.Seznam použité literatury, přílohy	87

1. Úvod

Svět se během několika posledních dekád velice rychle a velice významně proměňuje, tedy alespoň jeho větší část. Mluvíme zde totiž o změně, která se týká především rozvinutých, postindustriálních zemí, a sice změně související s nástupem a rozvojem tzv. nových médií. Současně s ním se nutně proměňuje i společnost, jež je těmito novými médii obklopena, opět tedy – její valná část, která se tomuto novému světu přizpůsobuje a byla, či je, schopná se v něm rychle a zdatně aklimatizovat. Já osobně bych původ těchto proměn datoval k počátkům možnosti masového rozšíření internetu do domácností, kde slovo možnosti užívám záměrně, neboť zdaleka ne každá domácnost této komodity využívá a ne v každé domácnosti je počítač s připojením k internetu samozřejmostí. A to ani v dnešní době, kdy se již běžně hovoří o nástupu společnosti informační. V důsledku pak vzniká pomyslná propast, řečená digitální, na jejíchž okrajích stojí dvě skupiny obyvatel. Na jedné straně to jsou obyvatelé takřkajíc informačně gramotní, na straně druhé zákonitě ti, kteří touto gramotností neoplývají, čili obyvatelé informačně chudí. Tato část lidstva (opět je třeba připomenout, že zde mluvíme o obyvatelích té části světa, kde je k novým médiím bezproblémový přístup), podle mého názoru, nástup informační společnosti buďto ignoruje, nebo si jej nepřipouští a možná, že zčásti si jej ani neuvědomuje, přestože se v poslední době nezanedbatelná část našich životů doslova přemístila na internet a je zcela běžné trávit výraznou část dne před obrazovkami počítačů, kam jsme ochotni přemísťovat naše bankovní účty, nákupy, schůzky, vzpomínky či společenský život. Pro někoho se však za těmito běžnými a s reálným životem propojenými pojmy skrývají pouze abstraktní termíny jako je elektronické bankovníctví, elektronický podpis, on-line nakupování, internetová seznamka, portály pro ukládání fotografií, Skype, sociální sítě atd., pod kterými neví, co si představit, případně jak a proč je vůbec využívat.

Pracuji jako IT konzultant v zcela běžné firmě a zde se s touto neznalostí setkávám dennodenně. Někteří z mých kolegů pouze netuší, co je to antivirus a proč by si jej měli na svůj počítač nechat nainstalovat, jiní ovšem nemají ponětí ani o tom, co je náplní mé práce. Přitom pozice IT konzultanta a její potřeba na v dnešní době snad již každém pracovišti je jedním z důsledků rozvoje informační společnosti a – dalo by se říci - také důkazem o její existenci. O vzniku digitální propasti mne však nepřesvědčují pouze kolegové v práci, jsou to také mnozí z mých přátel – vrstevníků, blízká rodina i vzdálenější příbuzenstvo, pro které, mám – li se před nimi rozhovět o svém zaměstnání, hovořím v neznámých termínech, přestože se jedná o záležitosti, kterým by dnes měl rozumět již každý a také by je měl umět naplno využívat. Lidé, kteří tak nečiní, si však neuvědomují, že s jejich pomocí by se jejich život znatelně zjednodušil a zkvalitnil, nevidí v nových médiích možnost obohacení ale naopak omezení, navíc ještě provázené komplikacemi.

Cílem mé diplomové práce je proto zmapovat, jak hluboká tato digitální propast je, proč vůbec vzniká, zda se ony pomyslné nůžky již přivírají či naopak dále rozevírají a v neposlední řadě navrhnout možná řešení její eliminace, a to všechno zvlášť u jednotlivých věkových skupin, které si pro účely této práce dovolím rozdělit na mládež, dospělé (čili obyvatelé v produktivním věku) a seniory, neboť na první pohled je jasné, že co se informační zdatnosti týče, není možné všechny tyto skupiny posuzovat stejným měřítkem. Samozřejmě, že má – li má práce být směrodatná a efektivní, musím také zúžit okruh svého bádání, a proto jsem se rozhodl zaměřit jen na Českou republiku (Prahu).

Pro praktickou část této práce tedy bude stanoveno několik základních hypotéz, které mají podle mého mínění na vznik digitální propasti vliv. Dotazníkovým šetřením mezi jednotlivými věkovými skupinami se následně pokusím tyto hypotézy potvrdit nebo vyvrátit a zjistit, nakolik je jejich vliv zásadní. Předpokládám, že stěžejní je – především pro starší generace obyvatel – obava o ztrátu svého soukromí. Starší lidé jsou podle mého názoru opatrnější na citlivé údaje (např. číslo bankovního účtu) i ty méně citlivé (samotné jméno) a naprosto chápu, že mají obavy je kdekoliv uvádět, natož na internetu, kde by mohli mít pocit, že by se tyto údaje mohly lehko dostat do nepovolaných rukou.

Proto si například nedovedu představit, že by takováto osoba mohla kupříkladu nakupovat přes internet – je to totiž podmíněno uvedením právě jména a adresy a následující bezhotovostní platbou za zboží. Navíc mám tu zkušenost, že starší lidé neradi kdekoliv uvádí byť jen svou e-mailovou adresu, neboť se obávají jakéhosi „kupčení“ s těmito údaji a následovného obdržování nevyžádané pošty. Druhý zásadní důvod, proč se lidé brání novým médiím, resp. nemají k nim přístup, je na rozdíl od toho prvního řekněme nedobrovolný. Je to totiž otázka financí, a to nemalých. Být součástí informační společnosti totiž předpokládá vlastnictví osobního počítače, notebooku, netbooku nebo alespoň tzv. chytrého telefonu. Což navíc samo o sobě nestačí, je nutné ještě platit za služby internetu, které stále ještě nejsou tak levné, jak by si asi většina lidí přála. Toto se podle mého názoru nevztahuje pouze na osoby soukromé, ale i na firmy a v některých oblastech i třeba na školy či úřady. Tato hypotéza úzce souvisí s hypotézou další, a sice existencí technických bariér a „nesrozumitelností“ technologií. Pokud někdo není již ze školy, z domova či zaměstnání zvyklý s ICT pracovat, je velmi pravděpodobné, že bude mít z těchto technologií strach a obavy je používat, už třeba kvůli možnosti neúspěchu, což může být dalším významným důvodem, proč někteří lidé odmítají s těmito technologiemi pracovat. Ne nadarmo se říká, že strach máme z toho, co neznáme. Tento problém by však byl řešitelný, pokud by dostatečné množství institucí v dostatečném rozsahu nabízelo možnost vzdělávání v této oblasti. Bohužel, další má hypotéza je taková, že většina obyvatel (a především z řad seniorů) se potýká s neochotou zaměstnavatelů či úřadů takovýto PC kurz poskytnout, ať už z důvodů finančních či pro časovou náročnost a nebo zkrátka kvůli nízké návratnosti takové investice z důvodu blížícího se odchodu pracovníka do důchodu. S tím podle mne souvisí i špatná zaměstnanost seniorů – většina zaměstnavatelů dnes předpokládá u svých zaměstnanců počítačovou gramotnost a je pro ně samozřejmě mnohem jednodušší zaměstnat někoho, kdo těmito znalostmi již oplývá, než někoho, koho by bylo potřeba v této oblasti teprve zaškolen. Malá možnost vzdělávat se v oblasti ICT pak vede, opět především u seniorů, k nedostatku motivace s ICT pracovat, už proto, že jim chybí informace o jejich výhodách. Doufám, že má diplomová práce splní svůj účel a pomůže onu pomyslnou digitální propast v České republice zmapovat, a její čtenáři si přinejmenším uvědomí, na které straně této propasti se právě nachází.

2. Úvod do problematiky digitální propasti s důrazem na specifika různých věkových skupin

2.1 Vymezení pojmů

Nejdříve je potřeba vysvětlit určité pojmy, které se budou v diplomové práci často opakovat a na nichž je tato práce postavena. Jedná se o termíny nová média, informační společnost, s tímto pojmem související informační gramotnost, digitální propast a v neposlední řadě společenské vyloučení.

2.1.1 Nová média

Nová neboli digitální média lze nejjednodušeji definovat jakožto interaktivní formy komunikace. Interaktivní proto, že jich může využívat v podstatě kdokoli, kdo disponuje počítačem s připojením k internetu, komunikací je zde rozuměna možnost sdílení, vytváření nebo upravování jakéhokoliv objektu. Aby médium mohlo být klasifikováno jakožto nové, resp. aby spadalo pod nová média, musí však splňovat několik podmínek. Tyto podmínky – principy vymezuje Lev Manovich jakožto: numerickou reprezentaci, modularitu, automatizaci, variabilitu a transkódování. V praxi to znamená, že objekty nových médií musejí být zastupovány číselným kódováním nul a jedniček, jsou rozložitelné do menších fragmentů a zároveň kombinovatelné do jiných objektů, mnohé operace jsou zautomatizovatelné, čili staví na určitých algoritmech (Manovich, 2000), mohou se upravit do jiné verze a mají formu určitého souboru, formátu atp.. Transkódováním Manovich zároveň rozumí proces, kdy se navzájem ovlivňují počítačová a kulturní podstata objektu (Manovich, 2000).

Jiný zdroj uvádí, že "...v širším slova smyslu koncept digitálních médií zahrnuje celé pole výpočetních, computerových technologií a s nimi spojených datových obsahů, v užším slova smyslu se pak vztahuje pouze k počítačové, tedy digitální technologií mediované komunikaci" (Macek, 2002). Jakožto příklad nových médií můžeme uvést digitální fotografii, videa, počítačové hry, různé textové a obrazové soubory ale i obyčejný email. Jsou to v podstatě všechny typy informací, se kterými uživatelé ICT přicházejí do styku.

2.1.2 Informační společnost

Jiří Zlatuška definuje informační společnost jako společnost, která je charakterizovaná „podstatným využíváním digitálního zpracování, uchování a přenosu informací“ (Zlatuška, 1998), přičemž „...technologickou základnou této proměny“ společnosti „je využívání prvků moderních informačních technologií (IT) a digitálních komunikací“ (Zlatuška, 1998). Frank Webster informační společnost definuje jako "svět mediální nasycenosti, rozlehleho vzdělávání pro většinu lidí v rozvinutých oblastech, celkově chytřejších a lépe informovaných lidí, velkého množství tzv. think work – zaměstnání, okamžitého pohybu informací časem a prostorem, celou řadou nových technologií a především internetu, ale zahrnující také kabelové a satelitní televize, DVD technologie atp." (Webster, 2004) Toto vše jsou podle Webstera jakási poznávací znamení našeho světa a mohla by sloužit jako dobrý "*popis toho, co jsme*".

2.1.3 Informační gramotnost

Pod pojmem informační neboli funkční gramotnosti si lze představit „schopnost jedince se na informační společnost adaptovat a efektivně využívat prvků moderních informačních technologií a digitálních komunikací, disponovat dovednostmi potřebnými k životu a práci v informační společnosti“ (Činnosti Evropské unie – informační politika, 2011).

Petra Jedličková (2007) vymezuje informační gramotnost jako schopnost “komunikovat a operovat v rámci informačního milieu”, což je podmíněno schopnostmi “efektivně používat komunikační technologie, orientovat se v informačních službách a možnostmi dále rozvíjet potřebné znalosti”. Jedličková (2007) dále hovoří o “schopnosti orientovat se v informacích” a “schopnosti jejich interpretace a strategického využití” jakožto o podmínce přežití v informační společnosti (Jedličková, 2007).

2.1.4 Digitální propast

„Termín digitální propast odkazuje na propast / mezeru mezi lidmi, kteří mají pravidelný a funkční přístup k digitálním a informačním technologiím, a mezi těmi, kteří tento přístup nemají. Přístup zahrnuje jednak vlastní technologie, ale dále také zdroje a schopnosti nutné k efektivní účasti na digitální komunikaci“ (Úvod do informačního chování, 2007). Jedličková (2007) digitální propast vysvětluje jako „postupující stratifikaci ve společnosti rozvírající pomyslné nůžky mezi informačně chudými a bohatými“¹.

2.1.5 Společenské vyloučení

„Sociální vyloučení je chápáno jako proces polarizace, při kterém dochází k vydělování jednotlivců či celých skupin z institucí či komunit, ze kterých je složena společnost“ (Borovička, V., Kubátová, D., Borecká, E., 2008). Podle jiného zdroje (Mareš, P., Sirovátka, T., 2008) je však v současnosti sociální exkluzí rozuměno především „ohrožení integrity a sociální koheze dané kolektivity a zpochybnění společné identity jejích členů“.

¹ Za informační chudobu považujeme nemožnost či neschopnost lidí získávat informace. Informační bohatství lze považovat za protiklad k informační chudobě.

2.2 Informační společnost

Jak již bylo výše řečeno, je dnešní podoba společnosti často označována jako informační. ICT² ovlivňují životy lidí stále více a znalost práce s počítačem se stává důležitým faktorem začlenění člověka do společnosti, ve které se zvyšuje význam informací. První teoretické koncepce informační společnosti se objevují již v 60. letech 20. století. Na základě článku Informační společnost J.Zlatušky se lze pokusit o velmi stručné shrnutí stěžejních kroků při snahách o posun světa směrem k informační společnosti. Pojem informační společnost se poprvé objevil v roce 1975 ve zprávě francouzské vlády v souvislosti s národní technologickou suverenitou a tzv. elektronickým občanstvím. V srpnu 1983 japonské MITI formuluje "Plán Teletopie", který má podporovat šíření nových médií po celé zemi a zajistit komunikační a informační služby vysoké úrovně japonským regionálním městům. Spolu s projektem na zavedení sítě optických vláken jako základní komunikační struktury po celém Japonsku byly tyto iniciativy pojaty jako kriticky důležité snahy ve vztahu k ekonomické konkurenceschopnosti a zlepšování kvality života.

Roku 1987 vydává Evropská komise Zelenou zprávu o komunikacích, která považuje komunikační sítě za nervový systém moderního společenského a ekonomického života. Roku 1988 dochází americká Národní telekomunikační a informační administrativa (NTIA) k závěru, že komunikační a informační služby se stávají určujícím faktorem udržujícím světovou ekonomiku a podporujícím rozvoj americké společnosti. V roce 1994 je Evropskou komisí přijat Akční plán (Europe's Way to the Information Society), který vytváří celkový rámec evropské politiky směrem k informační společnosti. Roku 1995 je zásluhou tehdejšího amerického viceprezidenta Al Gora, autora pojmu informační superdálnice, na summitu G7 zahrnuto téma globální informační společnosti (Informační společnost, Internet, 2010).

² ICT - **Informační a komunikační technologie**, zkráceně **ICT** (z anglického *Information and Communication Technologies*), zahrnují veškeré technologie používané pro komunikaci a práci s informacemi. Zdroj: Wikipedia. www.wikipedia.org: *Otevřená encyklopedie* [online]. [cit. 2011-11-02]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/ICT>

V roce 2003 přichází Evropská komise s dokumentem Building the Knowledge Society: Social and Human Capital Interactions, který pokládá moderní technologie za jakýsi základ pro společnost vědění (Eur Lex - Access to European Union law, 2003).

Jak je vidno, Zounek (2006) tedy nahlíží na informační společnost z poněkud jiného úhlu – nazývá ji společností vědní, neboť zdůrazňuje nutnost stále se vzdělávat, získávat informace a pracovat s nimi. K informační společnosti je tedy možno teoreticky přistupovat z více stran. Jedličková (2007) vymezuje pět základních okruhů definic informační společnosti (zároveň jakýchsi pět pilířů, na kterých je informační společnost postavena) podle toho, zda se zakládají na pohledu technologickém, ekonomickém, profesním, prostorovém či kulturním (Jedličková, 2007).

Technologicky podložené definice jsou historicky nejstarší a také nejširší. Technologické definice se opírají o technologický základ informační společnosti a zdůrazňují fakt, že informační společnost jde ruku v ruce se společností síťovou – za klíčový prvek je považován rozvoj internetu.

Ekonomické definice zakládají pojem síťové ekonomiky – informačního průmyslu a rozdělují tak sektory hospodářství na informační a neinformační. Tyto definice také poukazují na to, že základem pro moderní ekonomiku jsou znalosti, které se zároveň stávají zdrojem bohatství společnosti.

Další okruh definic je postaven na profesi. Rozvoj informační ekonomiky podporuje růst pracovní síly v této sféře (vydělují se informační profese), mění se také trh práce jako takový, např. se zvyšují nároky na vzdělávání nebo roste poptávka po určitých dovednostech a profesích (právě informačních). Tyto definice a teorie nejvíce přispěly k popsání nově vznikající stratifikaci společnosti a upozorňují na problém digitální propasti, resp. problematiku informačně bohatých versus informačně chudých jedinců.

Okruh definic založený na prostoru je založen na přístupu “chápání informační společnosti jako určitého prostoru charakterizovaného svou síťovostí, interkonektivitou a mnohvrstevností” (Jedličková, 2007). Podobně jako technologické definice jsou definice prostorové založené na technologickém zázemí informační společnosti, navíc ovšem zohledňují časoprostor, čili faktory jako je geografická lokace.

Poslední z okruhů definic či konceptů informační společnosti je postaven na kultuře. Tyto definice si všímají vlivu “médií na každodenní život jedince a společnosti, na formování sociálních rolí a mocenských elit, fungování demokracie a globální ekonomiku” (Jedličková, 2007).

S podobným rozdělením pracuje Zounek. Mluví však o faktorech, které “předznamenávají společnost vědění”, a sice o technologických změnách, čili infrastruktuře složené z informačních a komunikačních technologií, o změnách v ekonomické struktuře (hodnota znalostí začíná převyšovat hodnotu lidské práce a surovin) a o proměnách profesní struktury, kdy je vyzdvihována úroveň kvalifikací a kompetencí nad jednotlivé profese (Zounek, 2006).

Jak je vidět, informační společnost se skládá z mnoha vrstev, které jsou však vzájemně propojeny a všechny se ve své podstatě snaží nějakým způsobem uchopit vztah mezi informacemi a společností a všechny bychom je mohli zkoumat v rámci širšího termínu - informační věda.

Ať už však na informační společnost pohlížíme z jakéhokoli úhlu, vždy tu budou některé rysy, které jsou pro ni typické, přínosy z ní plynoucí, nově vznikající příležitosti a v neposlední řadě také rizika, neboť implementace ICT má samozřejmě i svou odvrácenou stranu, kterou se bude tato práce zabývat v následující kapitole. Nejdříve ale k výhodám, které informační společnost přináší státům, firmám i jednotlivcům, a vysoce tak zkvalitňuje úroveň života či podnikání.

Zlatuška hovoří o informační revoluci, kdy „informační a komunikační technologie umožnily vznik nové průmyslové revoluce s dopady, které mění způsob spolupráce ve společnosti, způsob života i hledání nových možností uplatnění lidského potenciálu ve výrobě, spotřebě, kultuře i využití volného času. Vyhledávání, zpracovávání, uchovávání i předávání informací se stává prakticky nezávislé na časových, prostorových či kvantitativních omezeních“ (Zlatuška, 1998). Strategie Digitální česko³ se zmiňuje o „podstatně lepším zpřístupnění a širším výběru služeb, zdravotní péče, kultury, vzdělávacích příležitostí i relaxace“ (Strategie Digitální Česko, 2011).

V praxi to znamená umožnění nových příležitostí pro podnikání (např. marketing, elektronický obchod, bezskladové obchodování, elektronické publikování), s tím související zvýšení konkurenceschopnosti společností a vznik nových příležitostí k jejich ekonomickému růstu . Navíc “realizací nových modelů podnikání lze šetřit nejen podnikové náklady, ale lze tak postupně řešit i problémy související s rostoucími nároky na dopravu včetně například zlepšení ekologie ovzduší“ (Strategie Digitální Česko, 2011). Rozvíjí se možnosti tvůrčí práce, práce na dálku a práce ve virtuálních týmech.

Již běžně funguje vzdělávání na dálku (e-learning), uplatňují se metody interaktivního distančního vzdělávání a mnohem rozšířenějšího přístupu ke vzdělávacím materiálům. Na dálku je již možná dokonce i spolupráce se specialisty v oblasti zdravotní péče. Svým občanům se přibližuje i stát, a to skrze odstranění nadměrné byrokracie, neboť “vlády a administrativa budou moci budovat účinnější, transparentnější a lépe reagující veřejné služby, navíc s nižšími náklady“ (Zlatuška, 1998). Zlatuška dále konstatuje, že mohou tyto „nové příležitosti zesílit demokracii, protože otevřou větší množství komunikačních kanálů,... které zlepší tok informací a komunikaci mezi místy vládnutí či rozhodování a občany“. Regiony se také mohou efektivněji zviditelňovat a prezentovat. V neposlední řadě dochází k účinnější ochraně spotřebitelů tím, že se zvětší jejich informovanost o dostupných výrobcích a jejich cenách.

³ Cílem strategie Digitální česko je vytvoření vhodných podmínek pro rozvoj přístupu k vysokorychlostnímu internetu a služeb využívaných jeho prostředím v České republice. Zdroj: Aktuální stav příprav strategie Digitální Česko. <http://www.mpo.cz/> [online]. 2010-05-04 [cit. 2011-11-02]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument73227.html>

2.3 Informační společnost a společenské vyloučení

Jak již bylo výše uvedeno, dochází ve stále větší míře k informatizaci společnosti a ve společnosti informační lze na jedince nahlížet buďto jako na informačně bohatého (počítačově zdatní či gramotní) či jako na informačně chudého (počítačově nezdatní či negramotní). Společenské vyloučení, neboli sociální exkluze, je postavena především na chudobě, čili „stavu, kdy je jedinci či skupině odepřen přístup ke statku či účasti na základě nerovnosti šancí“ (Kalous, 2006). Na okraj společnosti bývají nejčastěji odsouváni jedinci různě handicapovaní, nemajetní, staří, či náležící k etnickým minoritám. V informační společnosti se pak vytváří prostor pro nový typ diskriminace, a sice informačně chudých, vezmeme-li v potaz výše uvedené tvrzení Kalouse. Těmto jedincům je znemožněn přístup k informacím, na kterých (a na jejichž šíření) je informační společnost postavena.

Jak konstatuje Yoneji Masuda, v industriální společnosti byly symbolem společnosti továrny, které byly centrem produkce statků – zboží. V informační společnosti informační služby (veřejná infrastruktura založená na počítačích), sestávající z informačních sítí a datových bank, nahradí továrny, jakožto symbol společnosti, a stanou se centry produkce a distribuce informačního zboží (Masuda, 2003). Dalo by se říci, že kdo nebude mít k tomuto „zboží“ přístup, bude považován za chudého a jak již bylo řečeno, jakýkoliv druh chudoby je hlavním důvodem pro společenské vyloučení. Klíčem k přístupu k těmto „informačním statkům“ je právě počítačová a internetová gramotnost. Pouze takto vzdělaní a gramotní jedinci mohou plně využívat výhod informační společnosti. Jak konstatuje Nigel Oxbrow, nárůst informační gramotnosti je nezbytnou podmínkou ke schopnosti využívat všech možností a výhod, které nám informační společnost poskytuje. Informační gramotnost pak podle Oxbrowa odemyká dveře k informační společnosti (Oxbrow, 1998).

V současnosti lze konstatovat, že takovou skupinou, která je odsouvána na okraj informační společnosti, resp. se na ní ani nepodílí, není její součástí, mohou být například senioři. Vezmeme – li však v potaz, že neustále dochází ke stárnutí populace, lidé starší šedesáti let tvoří stále výraznější procento skladby obyvatelstva, dá se předpokládat, že v budoucnosti budou senioři patřit k největší cílové skupině uživatelů internetu, a proto bude potřeba, aby se provozovatelé internetových portálů na tuto skupinu uživatel více zaměřili, aby se internet stal více „*user friendly*“⁴ pro seniory. Právě kvůli globálnímu trendu stárnutí populace je totiž zapotřebí „hledat cestu, jak starší generaci co nejúčinněji integrovat do společnosti a neodsouvat ji na okraj. Právě internet s jeho informačním bohatstvím, stále snadnější dostupností a novými komunikačními možnostmi znamená pro seniory velkou příležitost, jak zůstat aktivní součástí naší společnosti“ (Senioři a informační technologie, 2002).

2.4 Česká informační společnost

Co se celosvětového srovnání podílu uživatelů internetu vzhledem k počtu obyvatel týče, na prvním místě se jednoznačně vyskytuje Severní Amerika, kde internet využívá 78,3 procent obyvatel. Na druhém místě je pak Oceánie a Austrálie – 60,1 procent a na třetím místě je Evropa, kde internet využívá 58,3 procent obyvatel. Tato data zpracovala společnost MiniWatts v březnu roku 2011. Zajímavé je i zmapování vývoje nárůstu procent obyvatel, kteří internet využívají, a sice od roku 2000 do roku 2011. Například v Africe se tento počet zvětšil o neuvěřitelných 2527,4 procent, v Asii o 706,9 procent, ale v Evropě jen o 353,1 procent (Internet usage statistics, 2011). Pokud se podíváme podrobněji na Evropskou unii, zjistíme, že jen 67,3 procent obyvatel celé EU využívá internet. Opět, vezmeme – li v úvahu podíl uživatelů vzhledem k počtu obyvatel, nejlépe je na tom Švédsko, kde internet využívá 92,4 procent obyvatel, Holandsko s 88,3 procenty uživatelů internetu a

⁴ User friendly - uživatelsky přátelský (přívětivý) Zdroj: Mediální slovník: User friendly. www.mediaguru.cz [online]. [cit. 2012-01-02]. Dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/medialni-slovník/user-friendly/>

Dánsko (85,9 procent obyvatel využívá internet). V České republice s 10190213 obyvateli jich internet využívá 6680800, což je 65,6 procent. Nárůst procent obyvatel, kteří využívají internet, je v České republice za posledních jedenáct let 568,1 procent. Údaje jsou opět aktualizované k březnu roku 2011 a dostupné jsou na (Internet usage statistics, 2011).

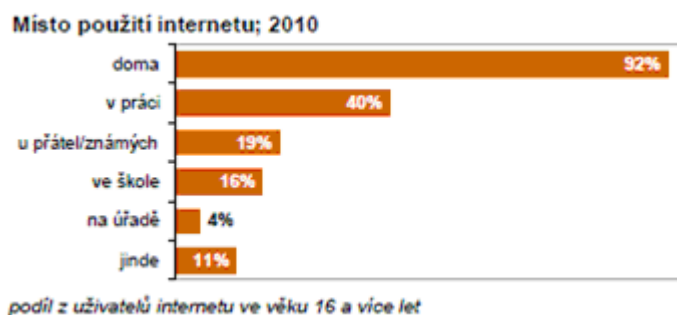
Český statistický úřad provádí již od roku 2005 každoročně šetření, ve kterém sbírá statistické údaje o rozvoji informační společnosti v České republice. Tyto údaje jsou následně publikované v brožurce Informační společnost v číslech, která je rozdělena do několika kapitol podle toho, v jaké oblasti šetření probíhalo. Nabízí pak data pro srovnání s ostatními zeměmi EU, co se například domácností, školství či zdravotnictví týče. Pro tuto diplomovou práci lze shledat za přínosnou kapitolu o jednotlivcích a jejich aktivitě na internetu, ve které bylo provedeno šetření ohledně užívání osobního počítače a internetu mezi dospělou populací.

Aktuální statistické údaje o uživateli internetu z brožury "Informační společnost v číslech" vydané v tomto roce Českým statistickým úřadem, která poskytuje informace pro monitorování rozvoje informační společnosti v České republice za rok 2010, mluví takto: V České republice stoupá počet jednotlivců, kteří využívají internet každý nebo skoro každý den, stejně tak stoupá i počet jednotlivců, kteří disponují připojením k internetu na vlastním počítači (a zároveň používají internet každý nebo skoro každý den).

Graf č.1 – Jednotlivci používající internet každý/skoro každý den (zdroj: ČSÚ, 2011)

Z následujícího grafu je patrné, že nejvíce lidí má přístup k internetu přímo ze svého domova (92 procent), ovšem ani ne polovina respondentů (40 procent) využívá internet ve svém zaměstnání.

Graf č.2 - Místo použití internetu (zdroj: ČSÚ, 2011)

Potěšující zprávou je, že podle Českého statistického úřadu se procento jednotlivců využívajících internet od roku 2005 do roku 2010 více než jednou znásobilo, a sice ze 32 procent na 66 procent. Ovšem tento údaj se týká skupiny obyvatel v rozmezí mezi šestnácti až sedmdesáti čtyřmi lety, z čehož bohužel není patrné, která věková skupina se na tomto nárůstu nejvíce podílí.

Co se srovnání se světem týče, Česká republika se pohybuje - co do počtu uživatelů internetu mezi jednotlivci zhruba v polovině mezi zeměmi, kde bylo podobné šetření provedeno. Pro srovnání: Ve Švédsku, které se drží na první příčce s nejvyšším počtem obyvatel, kteří internet využívají, využívalo v roce 2005 internet 81 procent lidí, v roce 2010 to bylo již 91 procent. Naopak v Rumunsku, které skončilo na příčce nejnižší, internet v roce 2005 využívalo pouhých 21 procent obyvatel a o pět let později to bylo jen 36 procent. Graf mapující nárůst uživatelů internetu v rámci jednotlivých zemí je přiložen v seznamu příloh.

Při bližším pohledu na uživatele internetu je zřejmé, že nejvíce uživatelů internetu se vymezuje z řad obyvatel s vysokoškolským vzděláním (87,9 procent), ovšem nárůst těchto uživatelů není za poslední roky tak markantní, jako u jednotlivců se vzděláním středoškolským. Mezi uživateli internetu v České republice také převažují muži (65,8 procent) nad ženami (58,1 procent).

Zajímavé je, že během posledních let se takřka nemění procento uživatelů internetu mezi studenty (cca 97 procent), ovšem výrazně vzrostl počet starobních důchodců využívajících internet – v roce 2008 bylo mezi uživateli internetu pouhých 7,8 procent starobních důchodců, zatímco v roce 2010 se toto číslo zvýšilo na 16,5 procenta. Při pohledu zblízka na uživatele internetu podle věkových skupin lze jasně vysledovat klesání počtu uživatelů internetu v závislosti na jejich zvyšujícím se věku.

Uživatelé internetu v ČR

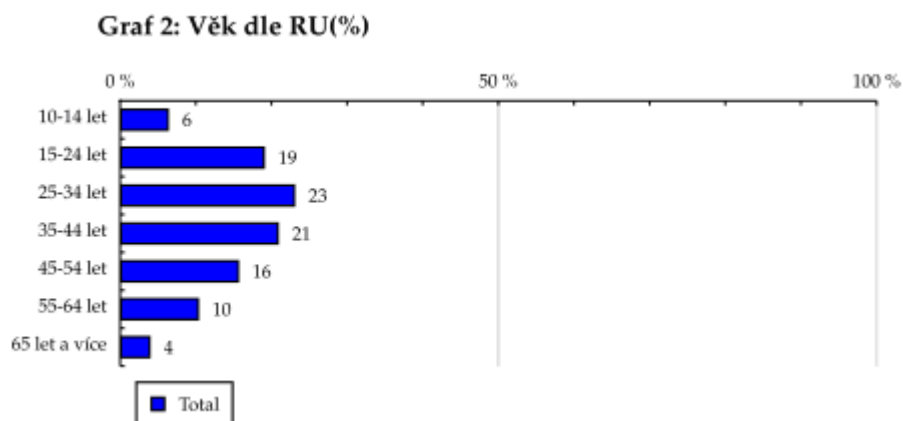
	%		
	2008	2009	2010
Celkem 16+	54,0	55,9	61,8
Celkem 16–74	58,4	60,4	66,4
<i>podle pohlaví</i>			
muži 16+	58,0	59,2	65,8
ženy 16+	50,3	52,9	58,1
<i>podle věkových skupin</i>			
16–24 let	90,3	90,3	92,3
25–34 let	73,9	76,9	83,1
35–44 let	69,4	72,7	79,7
45–54 let	56,2	56,9	65,8
55–64 let	32,8	36,0	42,1
65–74	9,7	12,0	19,1
75+	1,8	3,3	5,1
<i>podle dokončeného vzdělání (25+)</i>			
základní	10,5	9,3	15,3
střední bez maturity	35,8	36,3	44,9
střední s maturitou	65,8	69,1	73,5
vysokoškolské	85,4	87,0	87,9
<i>podle specifické skupiny populace</i>			
studenti 16+	97,4	97,3	97,5
starobní důchodci	7,8	9,2	16,5

podíl z celkového počtu jednotlivců v dané socio-demografické skupině

Graf č.4 – Uživatelé internetu v ČR (zdroj: ČSÚ, 2011)

Společnost NetMonitor provádí již několik let výzkum sociodemografie návštěvníků internetu v České republice, který je aktualizován každý měsíc. Za měsíc listopad v roce 2011 (čili podle nejaktuálnějších údajů) byli nejčastějšími návštěvníky internetu lidé ve věku 25 až 34 let, nejméně aktivní pak důchodci starší 65 let.

V tabulce publikované společností NetMonitor lze tedy pozorovat podobné výsledky jako v brožurce Informační společnost v číslech, navíc však lze vidět i internetovou aktivitu dětí mladších patnácti let. Zkratka RU⁵ značí jednoho reálného uživatele.

Graf č.5 – Uživatelé internetu v ČR (zdroj: <http://www.netmonitor.cz/verejne-vystupy>, 2011)

Zajímavé jsou výsledky průzkumu ohledně jednotlivých aktivit na internetu. Češi nejčastěji využívají internet k elektronické komunikaci – 55,3 procent uživatelů internetu jej využívá k odesílání a přijímání elektronické pošty. Jako druhé nejčastější se vyskytuje vyhledávání informací o zboží a službách - 49,8 procent uživatelů, a na třetí příčce se umístilo pročitání on-line zpráv, novin a časopisů (41,1 procent uživatelů internetu). Naopak nejméně využívaná je u nás možnost hledání práce přes internet a prodej zboží (pouhých 7,2 procent uživatelů internetu využilo v loňském roce internet k hledání zaměstnání a jen 7,9 procent k prodeji nějakého zboží, například prostřednictvím on-line aukce). Z dalších grafů, které jsou k nahlédnutí v seznamu příloh, lze vyčíst, že na diskusních fórech bývají neaktivnější jedinci ve věku 16 až 24 let, následovaní skupinou obyvatel ve věku 25 až 34 let, čili celkově mladší část populace.

⁵ RU - „Pojem Reálný uživatel označuje skutečného, reálného člověka, který daný server ve zkoumaném období navštívil. Tento ukazatel je získáván pomocí unikátního algoritmu, jenž využívá celou řadu informací, mj. i znalost velikosti internetové populace, která je zjišťována externím offline výzkumem.“ Zdroj: <http://www.mediaresearch.cz/produkty-sluzby/mereni-internetu/nejcastejsi-dotazy-faq/>. [online]. [cit. 2012-01-02]. Dostupné z: <http://www.mediaresearch.cz/produkty-sluzby/mereni-internetu/nejcastejsi-dotazy-faq/>

Naopak nejmladší dotazovaná skupina – 16 až 24 let - využívá téměř nejméně ze všech věkových skupin (pouhých 19 procent) služeb internetového bankovníctví, zatímco jedinci v produktivním věku (od 25 let výše) jej využívají v poměrně hojném zastoupení (45 procent), ale s rostoucím věkem se toto procento opět zmenšuje. Překvapivě však tuto službu využívá celých 35 procent důchodců nad 75 let, kteří využívají internet.

Tabulky monitorující aktivitu na diskusních fórech a využívání internetového bankovníctví jsou k nahlédnutí v příloze diplomové práce.

2.5 Digitální propast

V souvislosti s riziky, která s sebou informační společnost nese, se hovoří především o digitální propasti a s ní souvisejícím sociálním vyloučením. Pippa Norris rozlišuje koncept digitální propasti na tři roviny, a sice na rovinu globální, sociální a demokratickou (Norris, 2001). Rovina globální propasti zahrnuje nerovný přístup k ICT a využívání internetu mezi rozvojovými a vyspělými zeměmi. Sociální propast se omezuje na rámec jednotlivých zemí a týká se rozdílu mezi informačně chudými a informačně bohatými v rámci jednoho národa. Demokratická propast rozděluje uživatele internetu na ty, kteří digitální technologie využívají k participaci na politickém dění (příkladem mohou být elektronické volby) a ty, kteří takto nečiní. Podle tohoto rozdělení a vymezení digitální propasti se bude tato diplomová práce zabývat především její sociální rovinou.

Zatímco globální propast je z převážné části způsobena dostupností resp. nedostupností technologií, vyplývající z chybějících ekonomických zdrojů, propast sociální je zapříčiněna více faktory, které se samozřejmě mohou vyskytovat i v kombinacích. Mezi faktory způsobující či prohlubující tuto propast se řadí např. velikost bydliště – faktor geografický, kulturně-sociální zázemí, etnicita, pohlaví, gramotnost, zaměstnanost, jazyková vybavenost či různé zdravotní handicapy. Norris (2001) vymezuje pět stěžejních faktorů, které se o vznik sociální propasti zaslouhují.

Do těchto faktorů spadá příjem, povolání, vzdělání, pohlaví a generace, přičemž největší vliv na formování digitální propasti mají vzdělání, výše příjmu a věk (Norris, 2001), což nemusí být náhodou, neboť tyto tři proměnné spolu úzce souvisí a vzájemně se ovlivňují. Příkladem může být souvislost dosaženého stupně vzdělání s výší platu, nebo nedostatečnou motivací seniorů se dále vzdělávat vzhledem k absencující potřebě pracovního růstu.

2.6. Šedá digitální propast

Podle Millwarda je šedá digitální propast postavena na skutečnosti, že „použitelnost internetu pro starší generace je založena nejen na dostupnosti technologií, ale také na nedostatku dovednosti s nimi pracovat, což vede k názoru, že informační a komunikační technologie jsou pro mladé, z čehož plyne dlouhodobý, škodlivý nedostatek zájmu o využívání internetu“ u seniorů (Millward, 2003). Šedá digitální propast tvoří spojené nádoby s pojmem funkční gramotnost. Funkční gramotnost lze definovat jako „sníženou schopnost fungovat v rychle se proměňující informační společnosti“. (Unesco používá termín funkční gramotnost, ale používá se i pojem digitální, internetová a mediální gramotnost, internetová gramotnost někdy splývá s počítačovou gramotností). Důležitost funkční gramotnosti zmiňuje i Rabušicová (2002), která uvádí, že největším problémem u seniorů⁶ je fakt, že jsou funkční gramotností nejvíce ohroženi. Skutečnost, že senioři spadají velmi často mezi funkčně negramotné osoby, potvrzují i mezinárodní výzkumy o gramotnosti dospělých, v České republice zastoupen např. projektem SIALS z přelomu tisíciletí.⁷

⁶ Senior – Starší člověk, v současné době často používaný název pro osobu v důchodovém věku

⁷ Projekt SIALS probíhal od ledna 1997 do prosince 1998 a byl zaměřen na zjišťování funkční gramotnosti dospělé populace. Zdroj: Mezinárodní výzkum dospělých: Druhý mezinárodní výzkum funkční gramotnosti dospělých. <http://www.piaac.cz/sials> [online]. [cit. 2012-01-02]. Dostupné z: <http://www.piaac.cz/sials>

K dosažení informační gramotnosti musí být senior schopný rozeznat, kdy potřebuje informace a následně tyto informace vyhledat, vyhodnotit a efektivně využít (Landová, 2004). Zde je vhodné zdůraznit, že ve výkladu pojmu informační společnost je použita formulace, říkající, že důležitým rysem informační společnosti je stavění jejího bohatství na lidském kapitálu, resp. těch lidech, kteří dokáží získané informace rychle přeměňovat ve znalosti a jsou ochotni se neustále dále vzdělávat, jak tvrdí Jiří Zounek (2006).

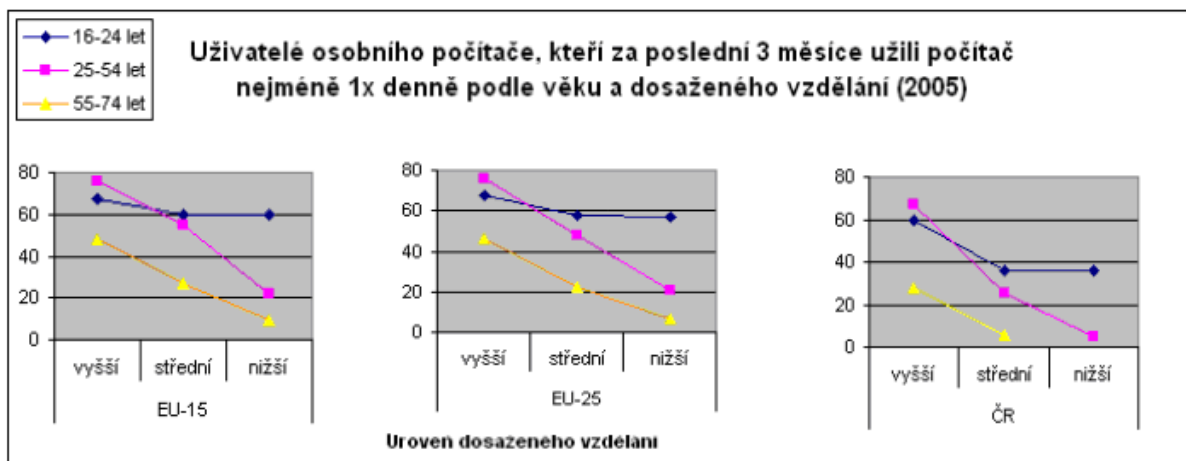
Z tohoto důvodu bude praktická část diplomové práce zaměřena spíše na ohrožení seniorů digitální propastí. Sborník dat nazvaný Využívání informačních a komunikačních technologií mezi jednotlivci v letech 2005–2010, vydaný Českým statistickým úřadem potvrzuje, že senioři jsou všeobecně nejméně početně zastoupenou skupinou ve využívání informačních a komunikačních technologií. Tabulka nazvaná „Využívání ICT jednotlivci 2005 – 2010“ je umístěna v příloze diplomové práce.

2.7. Specifika jednotlivých věkových skupin

2.7.1 Mladí lidé (věk 16 – 24)

Mladí lidé jsou obecně považováni za skupinu obyvatel nejběhlejší ve využívání informačních technologií a tento předpoklad je také potvrzen mnoha průzkumy (graf č.8). Norris (2001) tvrdí, že „nejmladší vrstva obyvatelstva je desetkrát častěji připojena k internetu než vrstva nejstarší“ a že „skoro třetina všech Evropanů mladších 25 let jsou online v porovnání s pouhými třemi procenty lidí starších 65 let“ (Norris, 2001). Jedličková (2006) uvádí, že „nejvyšší frekvenci používání počítačů a internetu a nejvyšší procento takových uživatelů nalzáme ve věkové skupině 16 až 24 let“. Je tomu tak proto, že mladí lidé mají dostatek příležitostí jak ke vzdělávání, tak k přístupu k ICT díky školám.

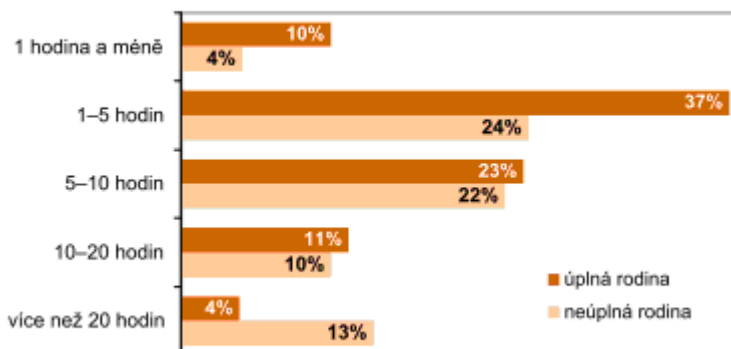
Jedličková dále říká, že mladší ročníky většinou ještě navštěvují školu a tam nejenže mají přístup k ICT vybavení, ale studijní povinnosti a příprava na povolání je i podnětem k tomu s ICT pracovat (Jedličková, 2007). Přesto však vzdělání ani samotný proces vzdělávání nemá na tuto nejmladší vrstvu obyvatelstva v souvislosti s používáním ICT tak markantní vliv při porovnání se skupinami staršími, jak je vidět v grafu zobrazujícím kombinaci nerovností ve věku a vzdělání.

Graf č.8 – Uživatelé osobního počítače, kteří za poslední 3 měsíce užili počítač nejméně 1x denně podle věku a dosaženého vzdělání (zdroj: Jedličková, 2007)

V této části diplomové práce stojí za zmínku i chování dětí na internetu, tedy mládeže ve věku mezi deseti a patnácti lety. Níže je přiložen graf z brožury Informační společnost v číslech vydané Českým statistickým úřadem.

Počet hodin strávených doma dětmi na internetu za týden podle typu rodiny; 2010

podíl z celkového počtu dětí ve věku 10–15 žijících v daném typu domácnosti

Graf č.9 – Počet hodin strávených doma dětmi na internetu za týden podle typu rodiny (zdroj: ČSÚ, 2011)

Jak lze z tohoto grafu vypožorovat, na chování dětí na internetu má vliv typ rodiny, tedy fakt, zda je rodina úplná či neúplná. Největší procento dětí pocházejících z úplných rodin (37 procent) tráví na internetu do pěti hodin týdně a značné procento dětí žijících v rodinách neúplných (13 procent) tráví na internetu poměrně vysoký počet hodin za týden – tedy více než dvacet, což lze označit za vysoké číslo. Zřejmě je tento fakt způsoben tím, že pouze jeden rodič se nemůže dítěti naplno věnovat a korigovat jeho volnočasové aktivity. Na internetu také tráví více času děti rodičů s vyšším vzděláním. V roce 2009 vznikla studie EU Kids Online „Digitální gramotnost dětí“. Šlo o výzkum zaměřený na chování dětí v zemích EU na internetu. Výzkum byl zaměřen na digitální schopnosti dětí ve věku mezi devíti a šestnácti lety. Podle jeho výsledků děti na internetu nejčastěji vyhledávají informace, tedy jej využívají pro přípravu do školy (85 procent dotazovaných).

V těsném závěsu (83 procent) využívají internet k hraní online počítačových her a sledují videoklipy (75 procent). Často také využívají služby instant messagingu⁸, navštěvují sociální sítě⁹ (obojí 62 procent) a v neposlední řadě přijímají a odesílají e-maily (61 procent). (EU Kids Online - Digitální gramotnost , 2009).

⁸ Instant messaging (zkratka IM) je internetová služba, umožňující svým uživatelům sledovat, kteří jejich přátelé jsou právě připojeni, a dle potřeby jim posílat zprávy, chatovat, přeposílat soubory mezi uživateli a i jinak komunikovat.
Zdroj: Wikipedia.cz: Otevřená encyklopedie. http://cs.wikipedia.org/wiki/Instant_messaging [online]. [cit. 2012-01-02].
Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Instant_messaging

⁹ sociální sítě se nazývá služba na Internetu, která registrovaným členům umožňuje si vytvářet osobní (či firemní) veřejný či částečně veřejný profil, komunikovat spolu, sdílet informace, fotografie, videa, provozovat chat a další aktivity.
Zdroj: Wikipedia.cz: Otevřená encyklopedie. http://cs.wikipedia.org/wiki/Sociální_sítě [online]. [cit. 2012-01-02]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Instant_messaging

online aktivity dětí v posledním měsíci

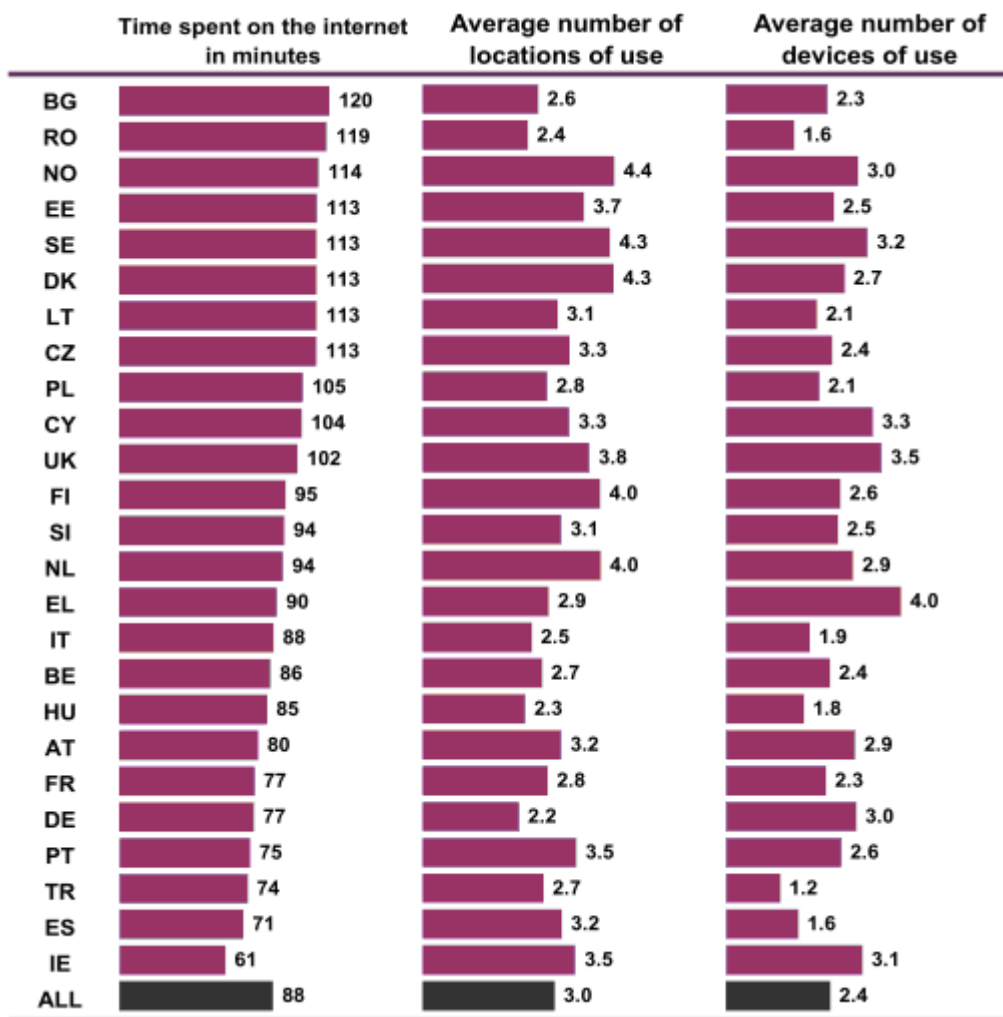
% dotazovaných, kteří...	věk 9 až 12 let		věk 13 až 16 let		Všichni
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	
Aktivity obsahového charakteru					
Používají internet pro přípravu do školy	79	82	87	90	85
Hrají internetové hry samostatně anebo proti počítači	86	84	88	71	83
Sledují videoklipy	66	64	87	85	76
Čtou/sledují zprávy na internetu	38	36	60	57	48
Stahují hudbu nebo filmy	27	26	61	56	44
Aktivity komunikační					
Používají instant messaging	43	47	76	77	62
Navštěvují profily svých známých na sociálních sítích	39	42	80	81	62
Posílají/přijímají e-maily	42	47	74	76	61
Hrají onliny hry s ostatními uživateli	47	33	63	33	44
Používají při komunikaci web kameru	23	25	37	38	31
Navštěvují chatovací fóra	14	14	35	28	23
Aktivity založené na sdílení dat a informací					
Dávají ke sdílení ostatním fotografie, videa nebo hudbu	22	24	54	55	39
Vkládají anebo posílají zprávy na webové stránky	18	18	44	40	31
Vytvářejí profil nebo avatar	20	17	21	13	18
Požívají sítě pro sdílení dat	11	8	30	22	18
Tráví čas ve virtuálním světě	15	14	21	12	16
Píší blog nebo online diář	4	6	15	18	11
Průměrný počet provozovaných aktivit	5,7	5,5	9,1	8,2	7,2

Hodnocené otázky: Které z těchto aktivit jste na internetu prováděli poslední měsíc?

Dotazovaná skupina: děti ve věku 9 až 16 let, které používají internet.

Graf č.10 – Online aktivity dětí v posledním měsíci (zdroj: <http://www.saferinternet.cz/studie>, 2009)

Celkově se dá konstatovat, že děti tedy vesměs využívají internet jako nástroj získávání informací, zábavy a komunikace s přáteli. Podle článku zveřejněného v roce 2010 na serveru onaDNES.cz jsou české děti na internetu poměrně zblhlé a nikterak nezaostávají za svými vrstevníky z jiných zemí EU. České děti dokonce údajně patří mezi „digitálně nejvzdělanější“ a „překonali je jen vrstevníci z Finska, Slovinska, Holandska a Estonska“ (Nenechte své děti bloudit ve virtuálním světě,2010). Ten samý zdroj dále uvádí, že celé tři čtvrtiny českých dětí užívají internet denně nebo téměř denně a 72 procent z nich má založený profil na některé sociální síti (týká se dětí ve věku mezi devíti a šestnácti lety). Co se srovnání se světem (resp. ostatními evropskými zeměmi) týče, výzkum EU Kids Online (EU Kids Online - Digitální gramotnost , 2009) uvádí podobné výsledky, jako výše zmíněný zdroj – iDNES.cz. České děti se umístily na osmé příčce z pětadvaceti zemí, ve kterých výzkum probíhal. Podle tohoto výzkumu průměrně tráví denně na internetu 113 minut, zatímco celoevropský průměr času stráveného dětmi ve věku od devíti do šestnácti let online je 88 minut, což děti v České republice posouvá do oblasti nadprůměru.

Graf č.11 – Průměrná doba dětí strávená na internetu

(zdroj: <http://www.saferinternet.cz/eu-kids-online>, 2009)

2.7.2 Dospělí v produktivním věku (Věk 25 – 54)

Jak tvrdí Jedličková (2007), „získání ICT dovedností a tím i větší motivace k jejich pravidelnému používání, je determinováno především aktivitou na trhu práce“. Z toho lze však odvodit, že počítačová zdatnost u dospělých je zároveň podmíněna dalšími faktory – vzděláním a charakterem povolání. Jak lze vypořádat z šetření vypracovaného Českým statistickým úřadem, aktivita na internetu stoupá s nejvyšším dosaženým vzděláním. Co se zaměstnání týče, neaktivnějšími jsou v užívání internetu zaměstnaní jedinci, kteří vykonávají nemanuální zaměstnání.

Uživatelé osobního počítače, vývoj 2005 až 2010

	Uživatelé osobního počítače					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Celkem 16+	42,0	48,0	50,9	58,7	59,2	64,1
Celkem 16–74 let	-	51,8	55,0	63,4	63,9	68,7
Pohlaví						
muži	44,6	50,6	54,6	62,8	62,5	67,8
ženy	39,5	45,5	47,4	54,7	56,1	60,6
Věková skupina						
16–24 let	76,6	83,9	87,9	92,2	92,0	94,5
25–34 let	53,9	62,6	67,1	80,2	79,6	85,2
35–44 let	55,1	64,7	65,8	76,0	77,3	83,2
45–54 let	39,9	48,9	54,5	62,5	62,0	67,9
55–64 let	22,6	26,4	29,3	36,8	39,8	44,4
65–74 let	-	7,0	7,9	12,9	14,6	21,0
75+	-	1,1	1,5	1,7	3,6	5,6
Vzdělání (25+)						
základní	4,5	6,5	7,6	13,7	10,9	17,0
střední bez maturity	20,9	26,3	29,5	41,5	40,5	47,5
střední s maturitou	56,5	64,9	66,2	71,8	73,0	76,1
terciární	78,7	82,9	82,7	87,7	89,3	89,1
Zaměstnanecký status						
zaměstnaní	53,5	62,1	64,8	74,4	74,5	80,5
manuálně pracující	-	-	-	55,5	53,7	63,3
nemanuálně pracující	-	-	-	87,9	88,2	91,9
nezaměstnaní	24,0	33,4	32,4	39,8	54,7	56,7
neaktivní	29,3	29,9	32,9	37,9	38,7	42,9
Specifické skupiny						
studenti	91,5	96,9	97,3	99,0	98,4	98,7
starobní důchodci	5,0	7,7	7,8	12,1	13,5	18,2
Velikost obce						
do 1 999 obyvatel	-	-	-	-	53,8	59,3
2 000–9 999	-	-	-	-	56,2	62,7
10 000–49 999	-	-	-	-	58,4	64,3
50 000 a více	-	-	-	-	66,8	69,5

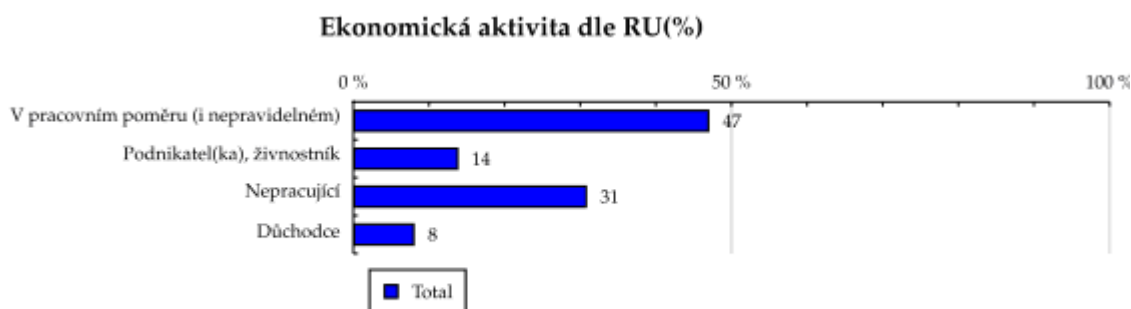
Zdroj: Český statistický úřad, 2010

Poznámka: období šetření — 2. čtvrtletí sledovaného roku

¹⁾ Hodnota je procentem z celkového počtu jednotlivců v dané socio-demografické skupině

Graf č.12 – Uživatelé osobního počítače 2005-2010 (zdroj:ČSÚ, 2010)

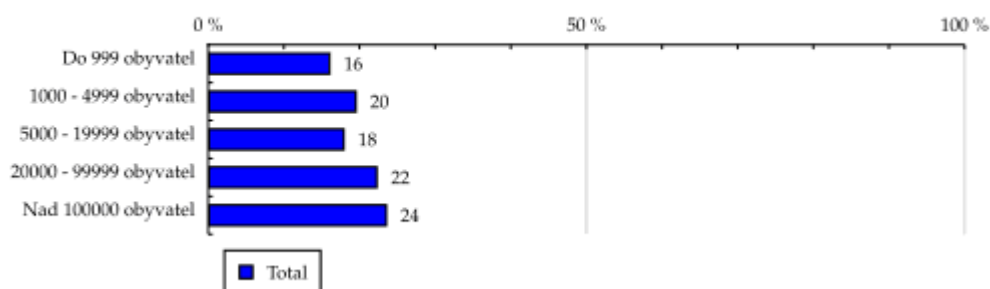
Nejvíce uživatelů internetu v rámci dospělé populace (47 procent) je v pracovním poměru, tedy zaměstnanců. Překvapivě jsou následováni, co se uživatelů a jejich ekonomické aktivity týče, lidmi nepracujícími (nezaměstnaní, na mateřské dovolené, v domácnosti atp.), tito tvoří celých 31 procent. Lidé samostatně výdělečně činní, tedy podnikatelé nebo živnostníci, činí 14 procent uživatelů.

Graf č.13 – Ekonomická aktivita uživatelů internetu dle RU(%) (zdroj:NetMonitor, 2011)

Podle výsledků průzkumu společnosti NetMonitor se zdá, že velikost bydliště nemá na využívání internetu nikterak zásadní vliv. Procenta z obyvatel, kteří užívají internet, mají sice tendenci mírně stoupat úměrně k velikosti bydliště, ovšem zákonitost to není, porovnáme-li procento uživatelů v obcích do 4999 obyvatel (tvoří 20 procent z uživatelů internetu) a v obcích do 19999 obyvatel (18 procent). Obyvatelé nejmenších obcí pak zastupují 16 procent z celkového počtu uživatelů internetu, ti z největších obcí tvoří 24 procent z celkového počtu.

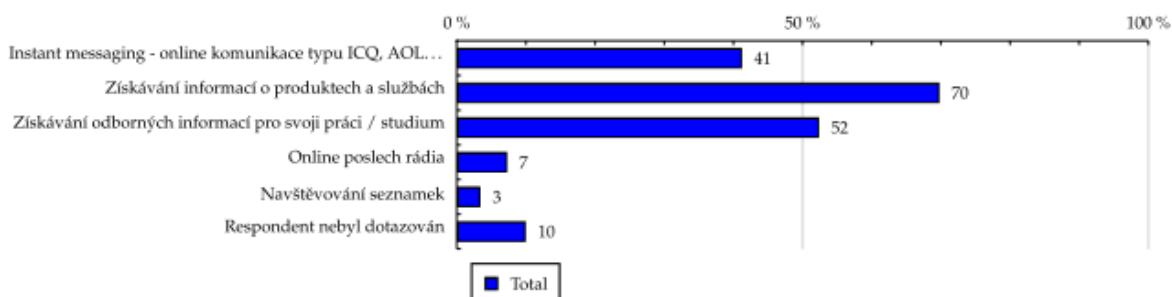
Velikost místa bydliště dle RU(%)

Graf č.14 – Velikost místa bydliště uživatelů internetu dle RU(%) (zdroj:NetMonitor, 2011)

K nejčastějším aktivitám na internetu patří vyhledávání informací o různých službách a produktech (70 procent aktivit na internetu), dále pak získávání odborných informací k práci či studiu (52 procent) a online komunikace – tzv. instant messaging (41 procent). V této kategorii je však nutné přihlédnout k faktu, že dotazovaní uživatelé mohli uvést více než jednu odpověď.

Pravidelné aktivity na internetu dle RU(%)

Graf č.15 – Pravidelné aktivity na internetu dle RU(%) (zdroj:NetMonitor, 2011)

2.7.3 Senioři (věk 55 +)

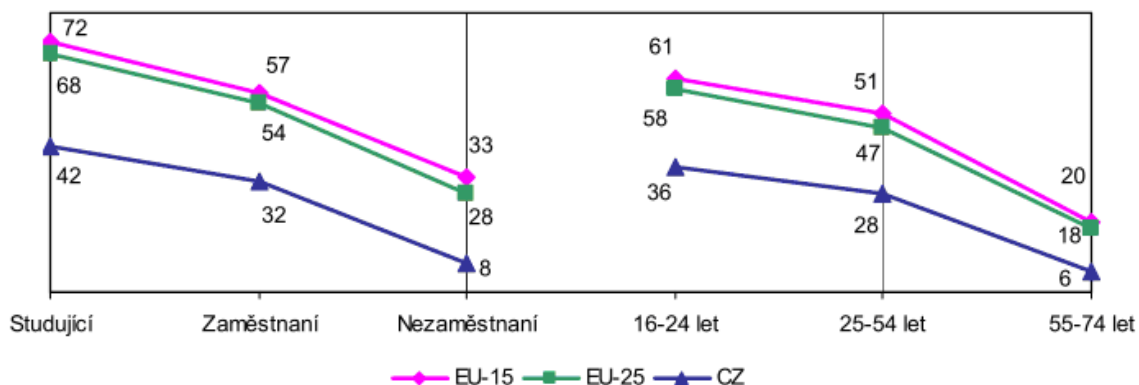
Mezi věkovými skupinami jsou rozdíly při frekvenci užívání počítače a internetu velmi významné. Norris (2001) hovoří o věku jako o „klíčovém prvku adaptace na internet, přičemž starší vrstvy populace se adaptují mnohem pomaleji“. Obecně se předpokládá, že starší lidé využívají počítače méně než mladší lidé a tento předpoklad potvrzují i údaje uváděné Českým statistickým úřadem zveřejněné v roce 2005, kdy lze pozorovat snižování počtu uživatelů počítače v závislosti na rostoucím věku.

Počítačově zdatní			Počítačově nezdatní		
Věk	Počet	%	Věk	Počet	%
20–29	221	31,6	50–59	193	28,4
30–39	153	21,9	60 a více	165	24,3
40–49	157	22,4	40–49	129	19,0
50–59	134	19,1	30–39	122	17,9
60 a více	35	5,0	20–29	71	10,4

Tabulka č.1 a 2 Zdroj: Zounek (2006)

Jedličková (2006) také uvádí, že „nejohroženější skupinou jsou lidé nad 65 let“, neboť využívají digitálních technologií nejméně. Dále dokládá, že frekvence využívání těchto technologií klesá již po 55.roku věku, a že procento uživatelů PC je nižší již i u občanů starších více než čtyřicet pět let.

Pravidelní uživatelé osobního počítače podle věku a postavení na trhu práce (2005)

Graf č.16 – Pravidelní uživatelé osobního počítače podle věku a postavení na trhu práce (2005)

Zdroj: Jedličková (2006)

Toto zjištění je ovšem překvapivé, neboť u této věkové skupiny je ještě předpokládána aktivní participace na trhu práce a tím pádem i možnost přístupu k ICT a jejich využívání. Zajímavý je ale i fakt, že lidé v důchodovém věku jsou skupinou využívající ICT nejméně, neboť, jak podotýká Norris (2001), internet se zdá být dobře uzpůsoben potřebám starších lidí, neboť mají dostatek volného času především na sociální interakci, koníčky a využívání různých služeb, což jim může internet vhodně poskytovat. Millward (2003) také poukazuje na možnost, že využíváním internetu by senioři mohli „bojovat se samotou, internet by jim poskytoval mentální stimulaci a zábavu, umožňoval přístup k informacím z celého světa a zlepšoval komunikaci s rodinou a přáteli“ (Millward, 2003). Na druhou stranu, mnoho seniorů se kupříkladu ani během svého dřívějšího profesního života nesešlo s ICT a tak jim „není zřejmý smysl jejich využívání“ (Zounek, 2006). Počítačová nezdatnost u starších je v rámci zkoumání digitální propasti natolik markantní, že si vysloužila i své vlastní označení - šedá digitální propast, v anglickém překladu The grey digital divide.

Jako zajímavost je v diplomové práci přiložena tabulka, která mapuje záliby a koníčky současných seniorů, a sice od mladších šedesáti let až po starší osmdesáti let. Tabulka je převzata ze statisticko - sociologické studie vydané Magistrátem hlavního města Prahy v roce 2008. Studie se zabývá postavením a životními podmínkami seniorů v hlavním městě Praze.

Pořadí	NÁZEV ZÁLIBY, KONÍČKU	v %
1.	Četba (knih, časopisů, novin)	39
2.	Péče o zahradu, zahrádku, o květiny	21
3.	Sledování a poslech televize a rádia	17
4.	Kulturní aktivity (návštěva divadel, kin, koncertů apod.)	16
5.	Turistika, vycházky, procházky	15
6.	Luštění křížovek, sudoku	11
7.	Sportovní aktivity (plavání, jízda na kole, tenis, střelba aj.)	10
8.	Hudba, zpěv, tanec	9
9.	Ruční práce, pletení, šití	8
10.	Cestování, zájezdy, výlety	7
11.	Chata, chalupa, kutilství	6
12.-13.	Společenské akce, setkání a posezení s přáteli	5
	Péče o domácí zvířata, zejm. o psi	5
	Rodina, hlavně péče o vnoučata	4
14.-16.	Příroda, houbaření, ochrana přírody	4
	Domácí práce (vaření, pečení, uklízení)	4
	Počítač, internet	3
17.-19	Hry, historie, hrady a zámky	3
	Fotografování, elektronika	3
	Politika, zájem o veřejné věci	2
20.-22.	Rybaření, myslivost	2
	Filatelie, numismatika	2
	Modelářina, výtvarnictví	1
	Práce s lidmi, péče o diabetiky	1
23.-27.	Motorismus	1
	Mnoho různých zálib	1
	Vzdělávání, univerzita 3. věku	1

Tabulka č.3 – Záliby a koníčky seniorů žijících v Praze Zdroj: (www.rscr.cz/prispevky/Studie.pdf, 2008)

Jak lze z tabulky vypořádat, počítač a internet se za nejoblíbenější záliby seniorů považovat nedají, ze všech dotazovaných je jakožto svůj koníček uvedla pouhá tři procenta. Ve druhu a četnosti zálib u seniorů je však nutno ještě počítat s faktorem pohlaví, neboť zde se objevuje zajímavá proměnná. Při pohledu na záliby mužů – seniorů, počítač a internet se objevuje mezi deseti nejčastějšími zálibami, sice až na posledním místě (a sice u pouhých šesti procent mužů – seniorů), ale přeci jen objevuje. Jak tato studie uvádí, „u mužů jsou více zastoupeny záliby vyžadující určitou fyzickou a pohybovou zdatnost a také se trochu projevuje jejich kladnější vztah k technice (viz PC)“ (O postavení a životních podmínkách seniorů v hlavním městě Praze, 2008).

MUŽI (v %)		ŽENY (v %)	
Četba knih, novin, časopisů	28	Četba knih, novin, časopisů	45
Péče o zahradu, zahrádku	20	Péče o zahradu, zahrádku	21
Sportovní aktivity	17	Kulturní aktivity	19
Turistika, vycházky a procházky	15	Poslech televize a rádia	18
Poslech televize a rádia	14	Turistika, vycházky a procházky	15
Chata, chalupa, kutilství	13	Ruční práce, pletení, šití	13
Hudba, zpěv, tanec	11	Luštění křížovek, sudoku	12
Kulturní aktivity	10	Hudba, zpěv, tanec	8
Cestování, zájezdy, výlety	7	Domácí práce (vaření, pečení)	6
Počítač, internet	6	Rodina, péče o vnoučata	6

Tabulka č.4 – Záliby a koníčky seniorů žijících v Praze rozdělené dle pohlaví

Zdroj: (www.rscr.cz/prispevky/Studie.pdf, 2008)

3. Analýza digitální propasti mezi příslušníky různých věkových kategorií v daném regionu (vlastní šetření)

Tento průzkum se pokusí zmapovat důvody, proč oslovení respondenti nevyužívají internet, případně které obtíže museli oslovení respondenti při seznamování se s internetem překonat. Analýzu odpovědí na otázky, vztahující se k vytyčeným hypotézám, lze použít jako pilíř pro koncepci řešení problematiky digitální propasti mezi různými věkovými skupinami v daném regionu, konkrétně Praze.

3.1 Cíl průzkumu

Cílem průzkumu je zmapovat a dále zhodnotit, jaké jsou důvody, díky kterým vzniká digitální propast mezi účastníky různých věkových skupin. Po analýze dat získaných z dotazníkového šetření lze vytvořit studii, která čtenářům této práce přiblíží přístup účastníků různých věkových skupin k internetu, k jeho využívání, a na základě potvrzení či vyvrácení hypotéz o vzniku digitální propasti mezi účastníky různých věkových skupin bude možné vydat i doporučení, která by mohla přispět ke snížení digitální propasti.

Východiskem pro stanovení následujících hypotéz bylo studium zahraničních odborných článků s tematikou vztahu převážně seniorů k počítačům a internetu, analýza dat vydávaná každoročně Českým statistickým úřadem nebo statistickým úřadem Eurostat. Ke stanovení hypotéz byly využity i osobní zkušenosti a v poslední řadě i poznatky získané rozhovory s účastníky různých věkových skupin ohledně jejich vztahu k ICT.

Pro dotazníkové šetření zabývající se problematikou digitální propasti mezi účastníky různých věkových skupin byly stanoveny následující hypotézy, které měl respondent za úkol ohodnotit vyjádřením své míry souhlasu s daným tvrzením, tedy známkou na škále 1 až 5, kde jedna znamená absolutní míru souhlasu s tvrzením a 5 naopak absolutní míru nesouhlasu.

H1. Strach z nových technologií - v dotazníku tato hypotéza vyjádřena tvrzením „Mám celkové obavy z nových technologií“.

H2. Možnost neúspěchu – v dotazníku tato hypotéza vyjádřena tvrzením „Mám obavy, že se nenaučím internet používat“.

H3. Nedostatek motivace – v dotazníku tato hypotéza vyjádřena tvrzením „Nemám potřebu využívat internet, ačkoli vím o výhodách internetu“.

H4. Neinformovanost o výhodách ICT – v dotazníku tato hypotéza vyjádřena tvrzením „Neznám výhody, které mi využívání internetu přinese“.

H5. Technické bariéry a „nesrozumitelnost“ technologií – v dotazníku tato hypotéza vyjádřena tvrzením „Existují technické bariéry (např. příliš malá velikost textu, nerad(a) pracuji s PC apod..)“.

H6. Neochota zaměstnanců a úřadů nabídnout PC kurs seniorům (špatná zaměstnatelnost seniorů) – v dotazníku tato hypotéza vyjádřena tvrzením „Nesetkal(a) jsem se s ochotou na úřadu práce nabídnout PC kurs“.

H7. Finanční důvody – v dotazníku tato hypotéza vyjádřena tvrzením „Využívání internetu je pro mě finančně příliš nákladné“.

H8. Obavy o soukromí – v dotazníku tato hypotéza vyjádřena tvrzením „Mám strach o své soukromí při používání internetu“.

3.2 Metoda

Práce má popisný a analytický charakter a opírá se zejména o metody empirického kvantitativního výzkumu. Kvantitativní výzkum má omezený rozsah informací o mnoha jedincích, je v něm patrná silná redukce počtu pozorovaných proměnných a sledovaných vztahů mezi nimi. Generalizace na populaci je většinou snadná a její validita je měřitelná (Disman, 2006).

3.3 Technika sběru dat

K průzkumu práce s internetem u zástupců různých věkových skupin byla zvolena metoda dotazování. Dotazníkové šetření je považováno za finančně nenáročné a není problém využít jej v případě, kdy je zapotřebí shromáždění stručných informací od většího množství osob. Dalšími výhodami dotazníkového šetření jsou bezesporu jednoduchost a velmi praktické možnosti zpracování a vyhodnocování dat.

Dotazník byl automaticky navržen jako anonymní. Úkolem první části dotazníku bylo získat data o respondentovi, tedy údaje o jeho pohlaví, věku, sociální skupiny rozdělené do kategorií student, pracující, pracující důchodce a důchodce, a dále získat údaje o respondentovo nejvyšším dosaženém vzdělání, rozděleném do kategorií základní, učňovské, středoškolské a vysokoškolské. Následoval dotaz na respondentovo seznámení se s internetem, rozdělené do kategorií doporučení známého, vzdělávací kurzy, seznámení se s internetem v práci, skrze média a jiné (jaké). Poté byly položeny dvě uzavřené otázky, první otázka měla za úkol zjistit, zda se respondent ve svém zaměstnání setkal s internetem a druhá otázka, která měla za úkol zjistit, zda respondent v současné době využívá internet. Tato otázka byla doplněna otevřeným dotazem, týkajícím se uživatelovy aktivity na internetu, samozřejmě v případě, že na předchozí otázku respondent odpověděl kladně, tedy že internet v současnosti využívá. V druhé části bylo žádoucí, aby získané informace vyjadřovaly míru souhlasu respondentů s daným tvrzením, které reprezentovalo určitou stanovenou hypotézu.

Stanovené hypotézy bylo možné ohodnotit známkou 1 až 5, kde známka jedna znamenala absolutní souhlas s výrokem, a známka pět znamenala absolutní nesouhlas s výrokem. V dotazníku jsou použity dotazy uzavřené, otevřené a dotazy polootevřené, tedy dotazy kombinující dotaz otevřený a dotaz uzavřený, např. v otázce č. 5 možnost respondenta vyplnit kolonku „jiné“, a dále tedy odpověď „jiné“ specifikovat vlastními slovy.

3.2.2 Vzorek průzkumu

Dotazník pro tuto práci byl určen všem respondentům českého občanství starších 18ti let. Panovala snaha o co nejrovnoměrnější rozdělení respondentů do kategorií věku, pohlaví, společenského zařazení a úrovně dosaženého vzdělání. I přes tuto snahu se nejvíce dotazníků vrátilo od respondentů ve věkové kategorii 60 let a starší, zřejmě z důvodu lepších časových možností oslovených respondentů, dále převažoval počet žen z řad respondentů, nejsilněji byly zastoupeny společenské kategorie důchodce a pracující a dále nejvíce respondentů uvedlo své vzdělání jako středoškolské. Přesné počty zástupců různých kategorií jsou uvedeny v kapitole Výsledky průzkumu a jejich interpretace.

3.2.3 Realizace dotazníkového šetření

Do konečného vzorku pro vyhodnocování dotazníků bylo zahrnuto 103 odpovědí, které byly posbírány od 1.října do 30.listopadu 2011. Sběr dat v dotazníkovém šetření probíhal dvěma kanály. První kanál pro sběr dotazníkových dat existoval v podobě on-line formuláře umístěného na webu nabízejícím cloudové¹⁰ služby - Google Documents¹¹, kde sloužil pro získání odpovědí od respondentů, kteří již internetu využívají, a kteří zde

¹⁰ „cloudová“ služba Google Documents umožňuje například editaci, ukládání, sdílení nebo zálohování dokumentů on-line

¹¹ Odkaz pro zobrazení on-line formuláře:
https://docs.google.com/spreadsheet/viewform?hl=en_US&pli=1&formkey=dDdCT0Y2TFZENWd1YjV6ME1JOEVQbVE6MQ#gid=0

hodnotili pravdivost uvedených hypotéz ve vztahu ke svým prvotním obavám z využívání internetu. Zde byl výhodný především fakt, že propagací pomocí sociálních sítí byl dotazník rozšířen mezi respondenty již využívající internet velice rychle.

Druhým kanálem byla papírová verze dotazníku (viz příloha č. 6), která byla distribuována napříč všemi věkovými kategoriemi formou dotazování se respondentů na ulici, dále v rámci bližšího a širšího rodinného okruhu, dotazováním respondentů v mém zaměstnání a v neposlední řadě formou dotazování se známých a přátel. Z počtu 103 odpovědí bylo 46 odpovědí získáno z kanálu papírových dotazníků a 57 odpovědí na dotazník bylo získáno z kanálu dotazníku, umístěného na webu aplikace Google Documents.

3.2.4 Způsob analýzy dat

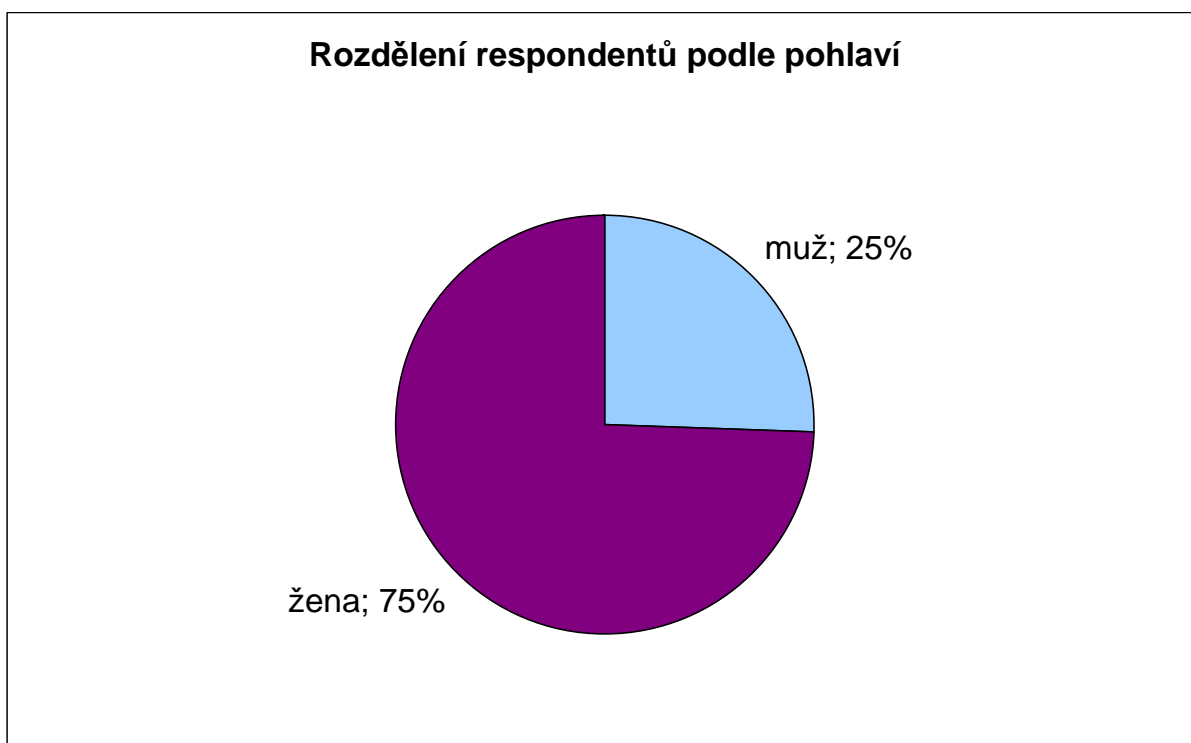
Data získaná z dotazníků byla vyhodnocena v programu MS Excel 2003 a v relativně neznámém data-vizualizačním programu Tableau Public 6.1. V první fázi analýzy dat byla data posbíraná na webovém rozhraní Google Documents sloučena s přepsanými daty z papírových dotazníků v prostředí programu Microsoft Excel 2007. V další fázi byla data setříděna pomocí kontingenčních tabulek, tedy analytického nástroje umístěného v programu MS Excel, který slouží k zjednodušenému a přehlednému pohledu na setříděná data podle uživatelem zadaných kritérií. V data-vizualizačním programu Tableau Public 6.1 vyvinutého francouzskou softwarovou společností Tableau Software byly jednoduše a přehledně vytvořeny grafy podle jejichž výsledků, vypovídací hodnotě a analýze zda jsou odpovědi logicky reprezentovány, bylo rozhodnuto, které konkrétní grafy zobrazující jaké veličiny a v jakých vztazích budou zveřejněny v této diplomové práci. Grafy zobrazené v této práci byly nakonec vytvořeny v prostředí programu Microsoft Excel 2003 a ve všech případech zobrazují procentní podíly jednotlivých odpovědí.

Otázky sloužící k identifikaci respondenta, jeho zařazení podle pohlaví, věku, sociální skupiny a respondentova maximálního dosaženého vzdělání a dále dvou klíčových otázek zabývajících se respondentovým vztahem k internetu, tedy otázek „Setkal (a) jste se ve svém zaměstnání s přístupem k internetu“ a „Využíváte v současnosti přístup k internetu“, jsou zobrazeny v tzv. výsečovém grafu, grafická reprezentace otázek, které měl respondent ohodnotit na škále udávající míru souhlasu, je zobrazena grafy sloupcovými - skupinovými. Grafická reprezentace výsledku odpovědí na míru souhlasu se stanovenými hypotézami je záměrně rozdělena do dvou sloupců ke každé odpovědi, kde levý sloupec značí odpovědi od respondentů, kteří již využívají internet, a tudíž hodnotili míru souhlasu s uvedenou hypotézou v rámci svých prvotních obav z využívání internetu, a kde pravý sloupec zobrazuje odpovědi od respondentů, kteří internet nevyužívají. Tato skupinová grafická reprezentace získaných dat k jednotlivým hypotézám se jeví jako jedna z nejpřehlednějších možností, jak zobrazit rozdíl mezi hlavními skupinami respondentů.

3.3 Výsledky průzkumu a jejich interpretace

3.3.1 Rozdělení respondentů podle pohlaví

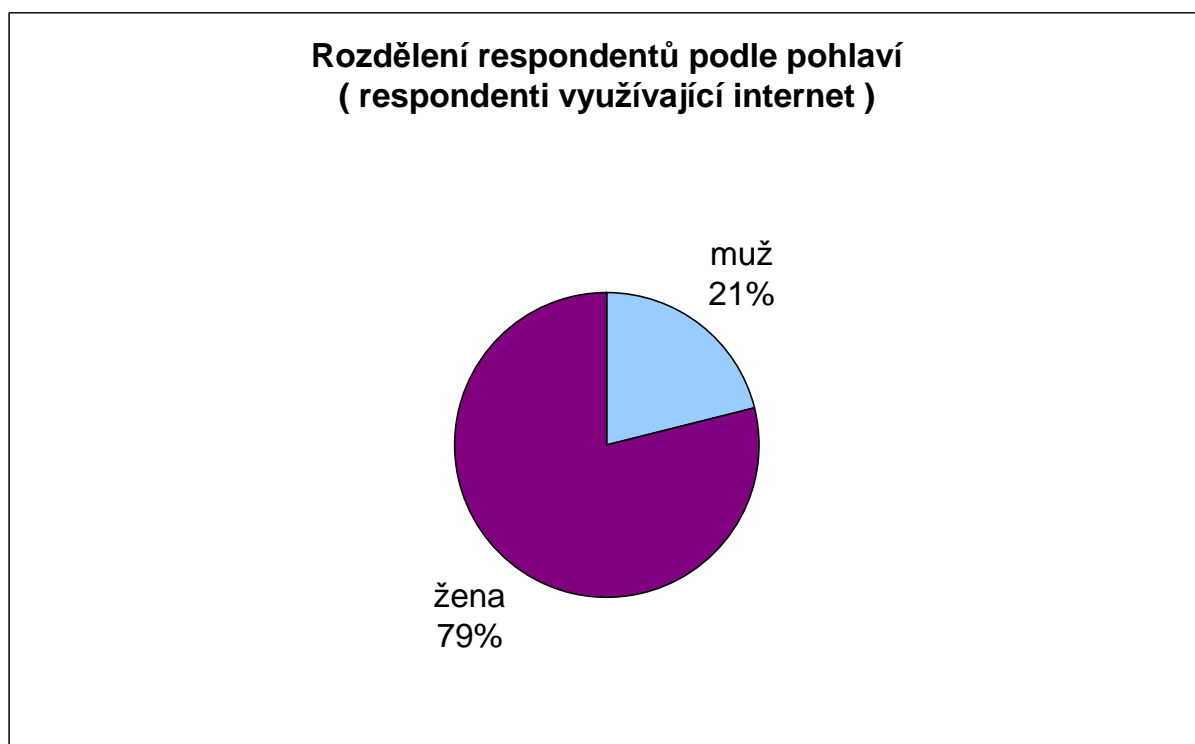
Respondenti účastníci se dotazníkového šetření byli složeni z 75 procent žen a 25 procent mužů, což ukazuje následující graf č.17.

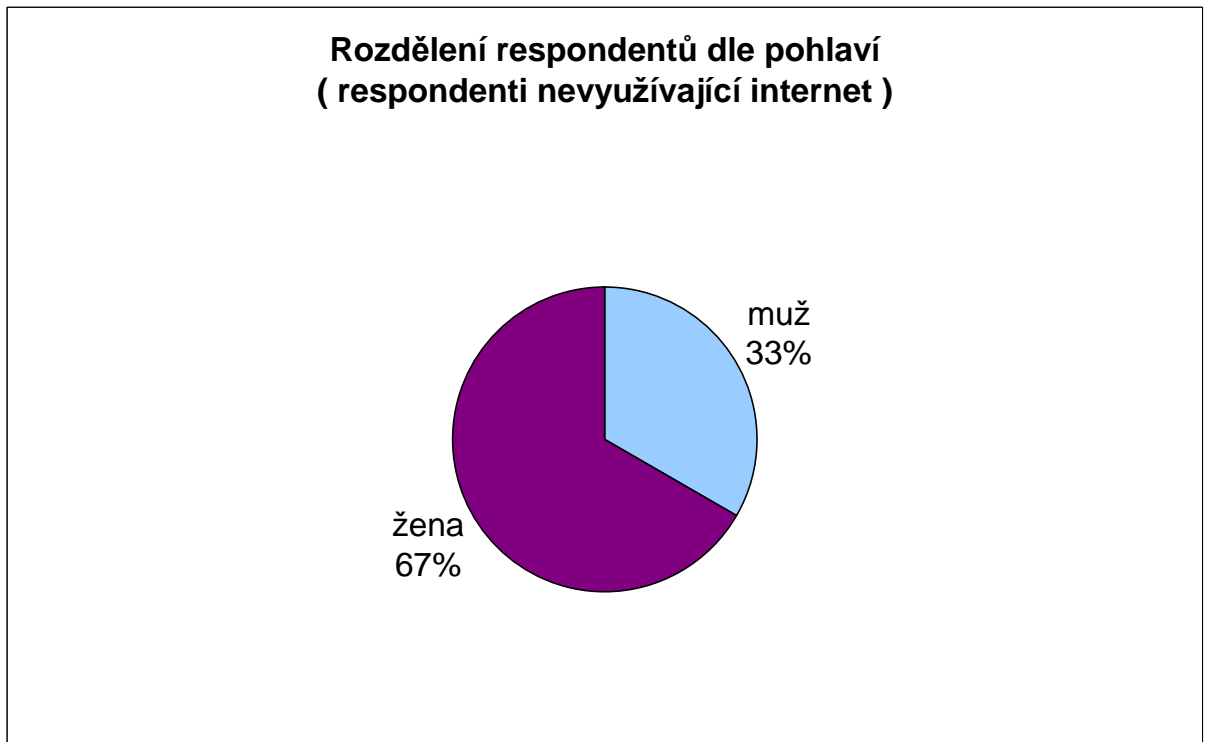
Graf č.17: rozdělení všech respondentů podle pohlaví

Při bližším rozklíčování pohlaví respondentů lze vidět, že není příliš značný rozdíl mezi poměrem procentuálního zastoupení ženského a mužského pohlaví mezi respondenty, kteří internet již využívají a těmi, kteří internet nevyužívají. Statistická zpráva nazvaná Informační společnost, každoročně vydávaná Českým statistickým úřadem, hovoří zcela jasně o meziročním nárůstu poměru žen, využívajících internet.

V Kapitole Jednotlivci je uvedeno, že ženy vykazují meziročně 1,5 procentní nárůst mezi lety 2008 a 2009 , a 4,4 procentní nárůst mezi lety 2009 a 2010 (56,1 procent v roce 2009 a 60,6 procent v roce 2010). Mužská část populace nejprve vykazovala meziroční pokles, mezi lety 2008 a 2009 konkrétně pokles o tři desetiny procenta, ale mezi lety 2009 a 2010 již následoval podstatný meziroční nárůst, konkrétně o 5,3 procentních bodů z 62,5 procent (2009) na 67,8 procent (2010). Data získaná v dotazníkovém šetření nelze přímo porovnat s daty získanými Českým statistickým úřadem ve zprávě o Informační společnosti a to konkrétně z důvodu nepoměru respondentů mužského a ženského pohlaví v oslovovaném vzorku, přesto však lze vidět některé logické souvislosti, například vyšší poměr žen využívajících internet oproti nižšímu poměru žen internet nevyužívajících.

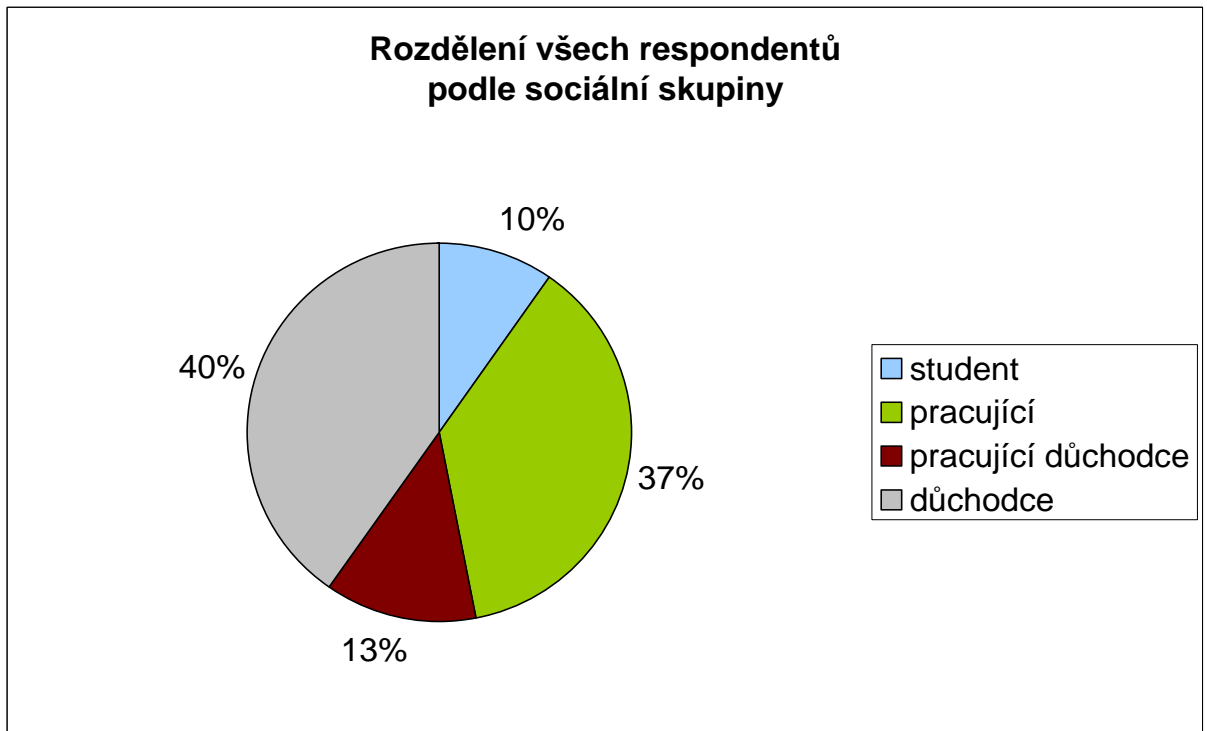
Graf č.18: Rozdělení respondentů dle pohlaví – respondenti využívající internet

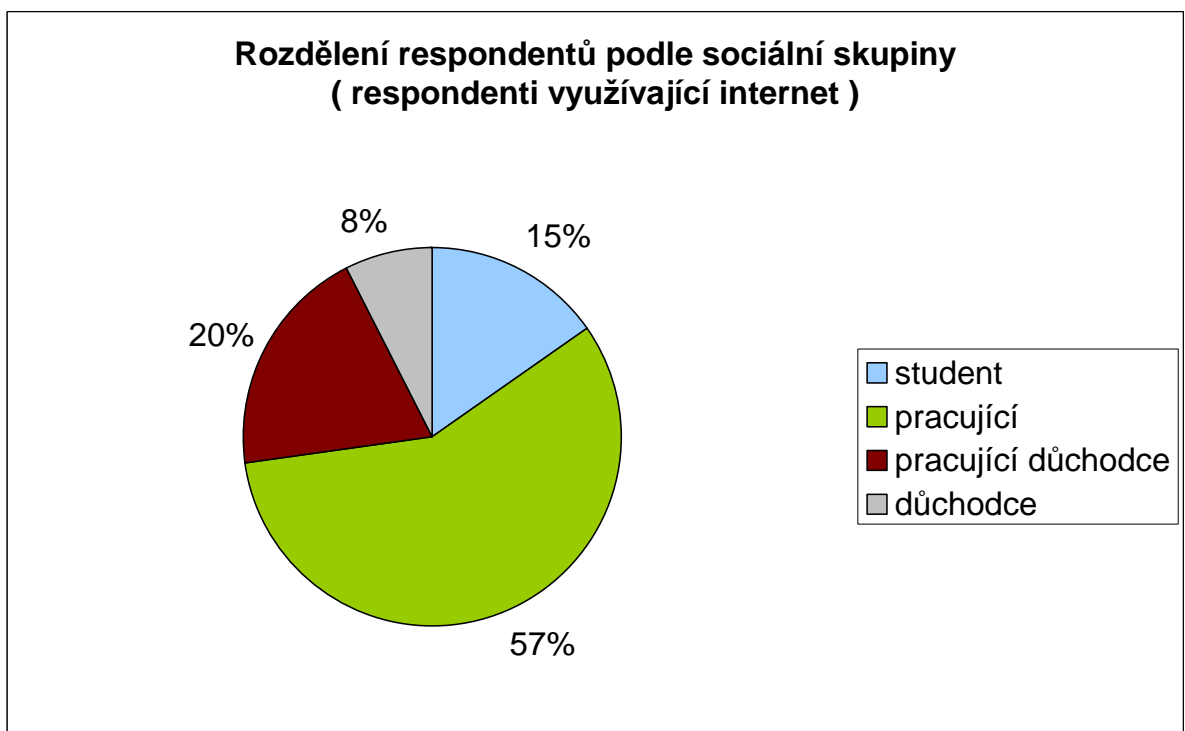
Graf č.19: Rozdělení respondentů dle pohlaví – respondenti nevyužívající internet

3.3.2 Rozdělení respondentů podle sociální skupiny (ekonomické aktivity)

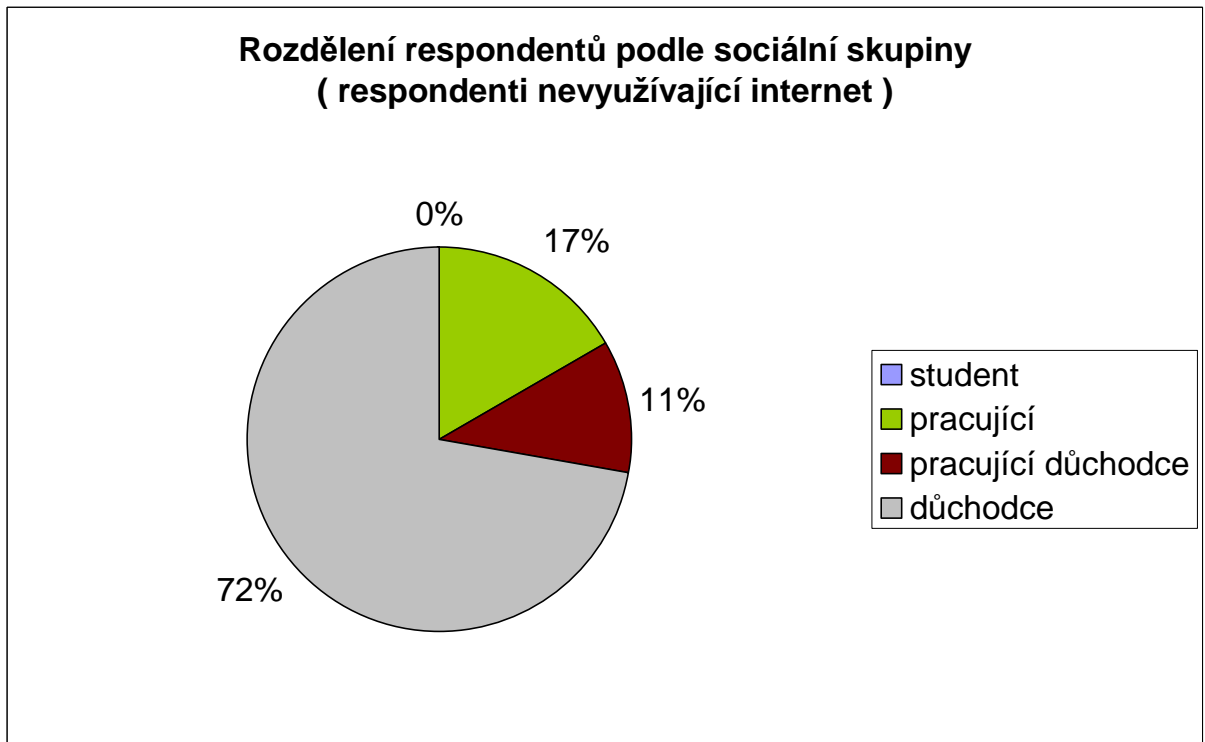
Pro rozdělení respondentů dle jejich příslušnosti k sociální skupině byly připraveny kategorie student, pracující, pracující důchodce a důchodce. V následujícím grafu (graf č.20) lze vidět, že respondenti účastníci se dotazníkového šetření byli především v kategorii důchodce a pracující, což není příliš překvapivé. Zajímavé je ovšem rozdělení respondentů účastnících se dotazníkového šetření na ty, kteří internet využívají, a ty, kteří internet nevyužívají, a to zobrazením v jednotlivých grafech. (graf č.21 a graf č.22)

Graf č.20: Rozdělení všech respondentů podle sociální skupiny (ekonomické aktivity)

Graf č.21: Rozdělení respondentů podle sociální skupiny (ekonomické aktivity) – respondenti využívající internet

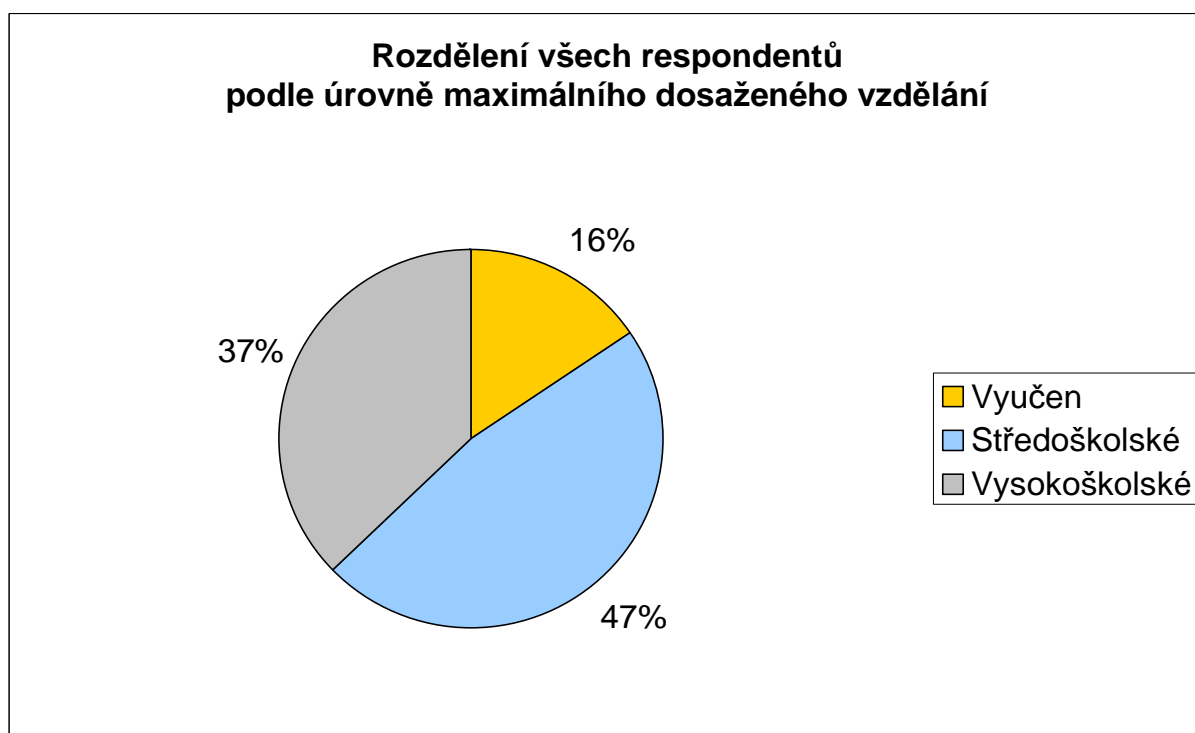

Graf č.22: Rozdělení respondentů podle sociální skupiny (ekonomické aktivity) - respondenti nevyužívající internet

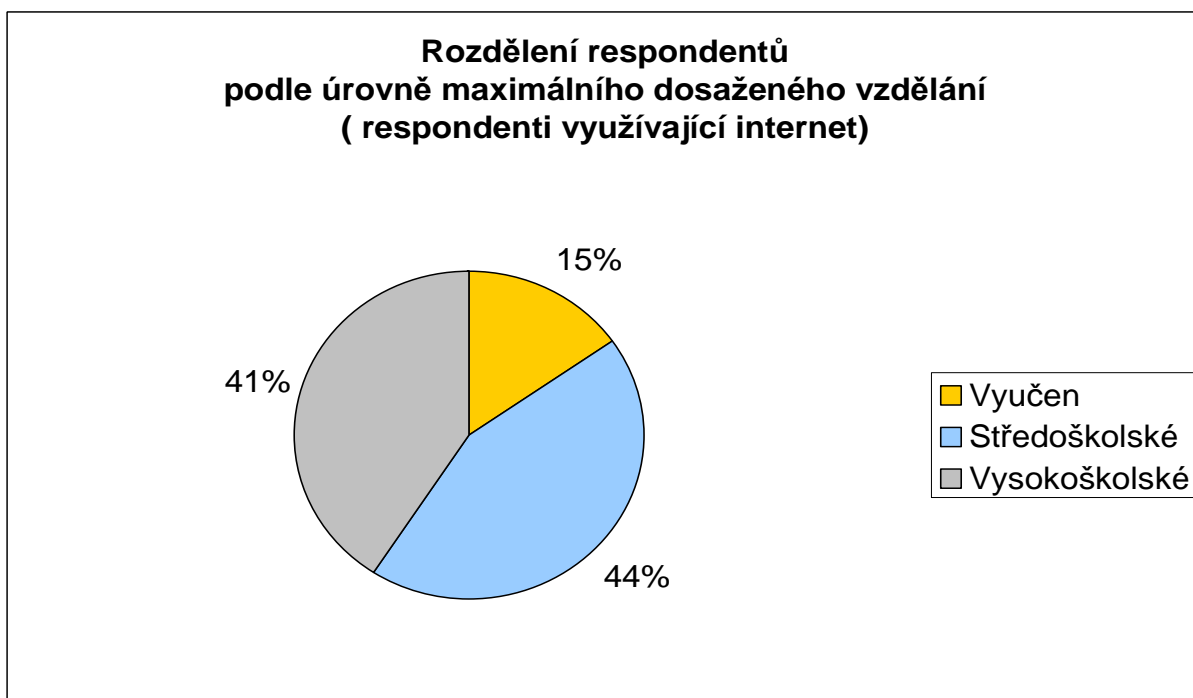
Graf č.21 a graf č.22 již dokazuje, jak se projevuje digitální propast mezi účastníky různých sociálních skupin. Z této dvojice grafů je patrné, že zcela přesně podle předpokladu respondenti ze sociální skupiny důchodce jsou mnohem více ohroženi digitální propastí nežli respondenti z řad jiných sociálních skupin. Je potěšivé, že v rámci pořízených dat z dotazníkového šetření nebyl ani jeden respondent ze sociální skupiny student, který by nevyužíval internet.

3.3.3 Rozdělení respondentů podle vzdělání

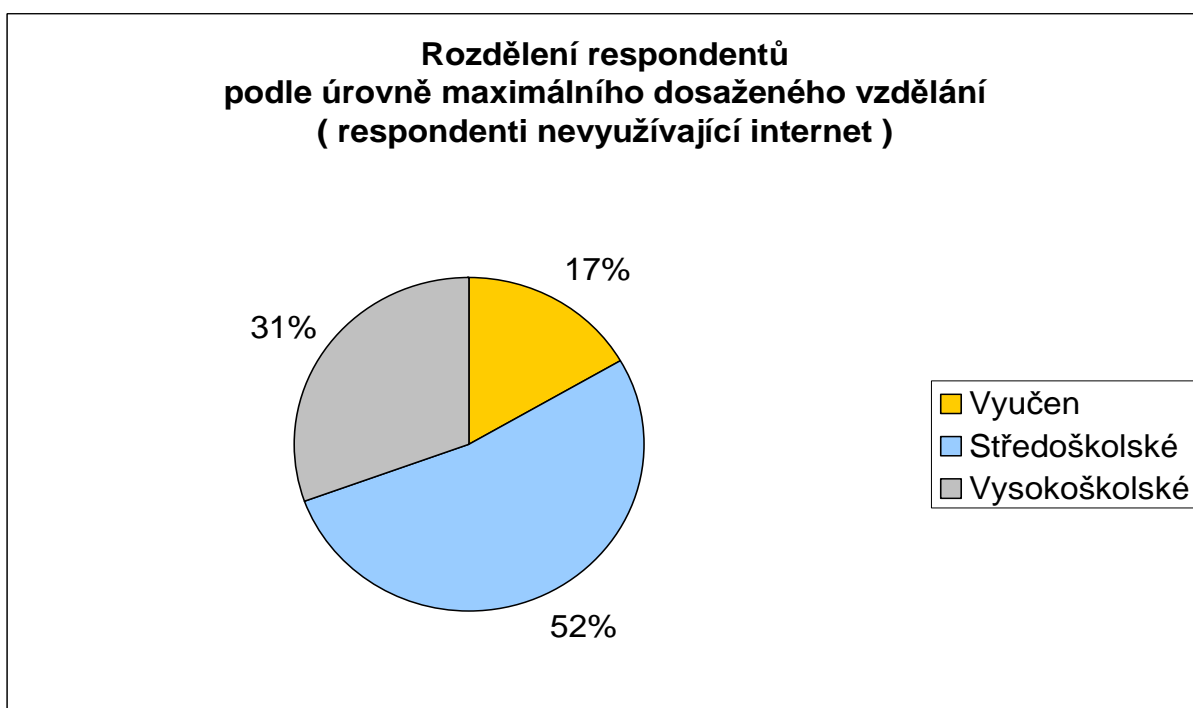
Pro rozdělení respondentů podle úrovně maximálního dosaženého vzdělání byly připraveny kategorie vzdělání základní, vyučen, středoškolské a vysokoškolské vzdělání. Zde bohužel nebylo dosaženo vyplnění dotazníku zástupci všech zahrnutých skupin, konkrétně se nepodařilo získat data od respondentů se základním vzděláním, a lze říci, že rozdělení respondentů dle úrovně maximálního dosaženého vzdělání neodpovídá realitě v České republice. Přesto lze pozorovat určité rozdíly v úrovni maximálního dosaženého vzdělání mezi respondenty rozdělenými na ty, kteří internet využívají, a těmi respondenty, kteří internet nevyužívají. (graf č.24 a graf č.25) Zde je nejvýznamnější úbytek respondentů s vysokoškolským vzděláním v kategorii respondentů, kteří nevyužívají internet, a dle očekávání lze pozorovat přírůstek respondentů s nižším a středním vzděláním (středoškolské vzdělání, vyučení) mezi respondenty nevyužívajícími internet. Přesto je alarmující, že 31 procent respondentů s vysokoškolským vzděláním nevyužívá v současné době internet.

Graf č.23: Rozdělení respondentů dle maximálního dosaženého vzdělání – všichni respondenti

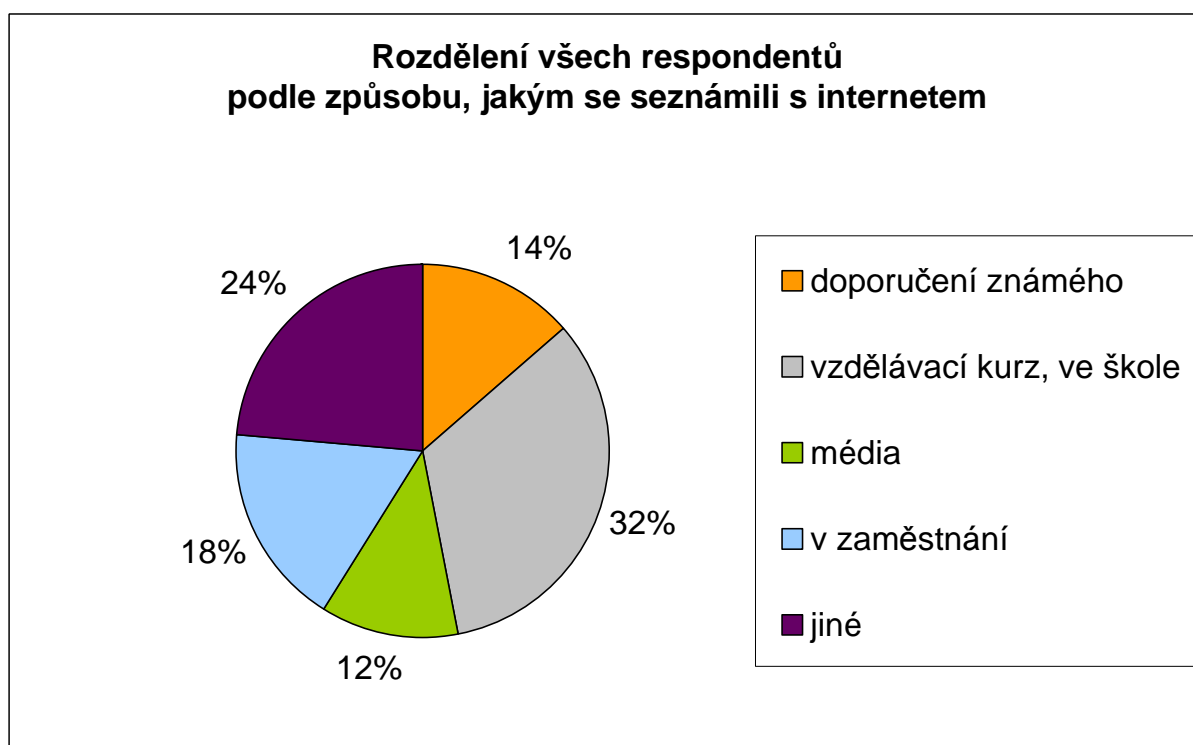
Graf č.24: Rozdělení respondentů dle maximálního dosaženého vzdělání – respondenti využívající internet

Graf č.25: Rozdělení respondentů dle maximálního dosaženého vzdělání – respondenti nevyžívající internet

3.3.4 Rozdělení respondentů podle způsobu jejich seznámení se s internetem

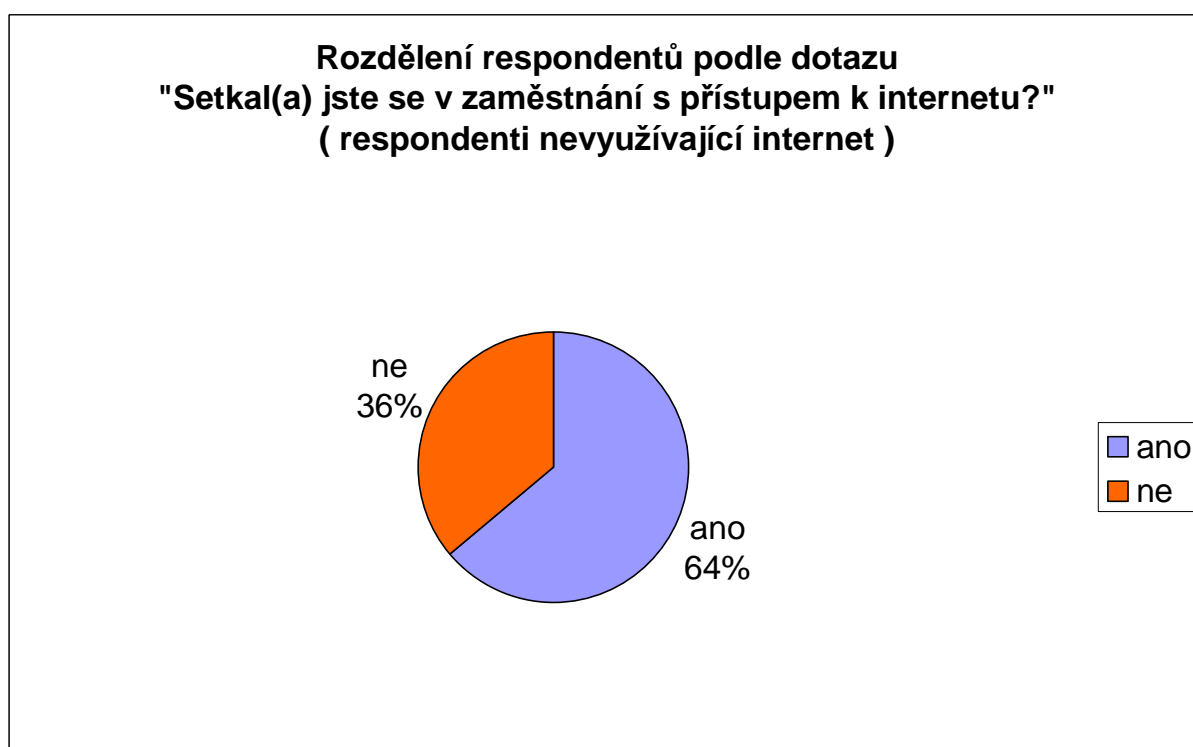
V následujícím grafu jsou zobrazeni všichni respondenti rozdělení podle procentuálního zastoupení a způsob, jakým se seznámili s internetem. Všechny jednotlivé kategorie, tedy doporučení známého, vzdělávací kurz či škola, média, zaměstnání a jiné jsou zastoupeny. Za potěšující může být označen fakt, že nejvíce respondentů v dotazníkovém šetření uvedlo, že se s internetem seznámili pomocí vzdělávacích kurzů, případně ve školském zařízení. V druhé nejpočetněji zastoupené kategorii označené jako „jiné“ se nejčastěji objevovala odpověď „s internetem jsem se seznámil sám“, případně „nevím přesně jak jsem se seznámil se sítí internet, již se nepamatuji apod..“. Třetí nejčastější odpovědí byla kategorie „v zaměstnání“ (18 procent), která bude dále detailněji analyzována v následující kapitole této práce. Čtvrtou nejvyužívanější odpovědí respondentů byla kategorie doporučení známého (14 procent) a dále 12 procent respondentů označilo kategorii média za způsob svého seznámení se s internetovou sítí.

Graf č.26: Rozdělení respondentů podle způsobu jejich seznámení se s internetem

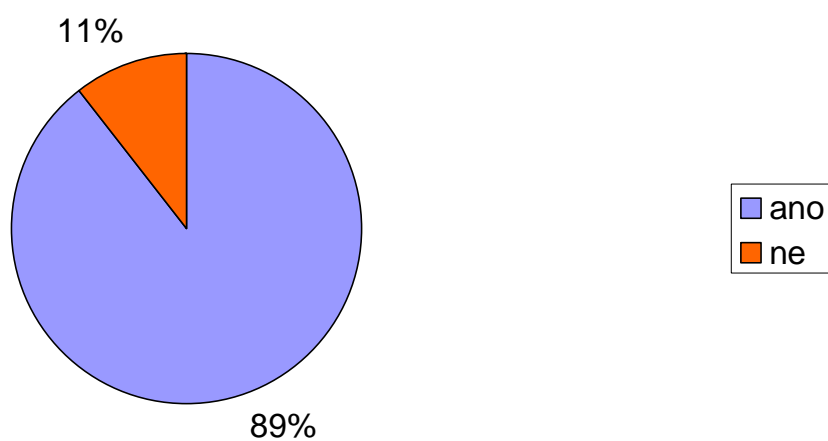
3.3.5 Rozdělení respondentů podle jejich zkušenosti s internetem v zaměstnání

Další otázka v první části dotazníku směřovala ke zjištění, zda existuje závislost mezi poměrem respondentů, kteří se s internetem ve svém zaměstnání setkali a nyní jej využívají i pro soukromé účely. Žádný z oslovených respondentů nevedl, že zatím nepracuje. Níže uvedené grafy potvrzují předpokládaný fakt, že v získaném vzorku existuje podstatně více respondentů (89 procent), kteří se v zaměstnání setkali s internetem a v současnosti ho využívají, oproti 64 procentům respondentů, kteří v zaměstnání do styku s internetem přišli, a v současné době internet nevyužívají.

Graf č.27: Rozdělení respondentů na ty, kteří se v zaměstnání setkali s přístupem k internetu – respondenti nevyužívající internet

**Rozdělení respondentů podle dotazu
"Setkal(a) jste se v zaměstnání s přístupem k internetu?"
(respondenti využívající internet)**

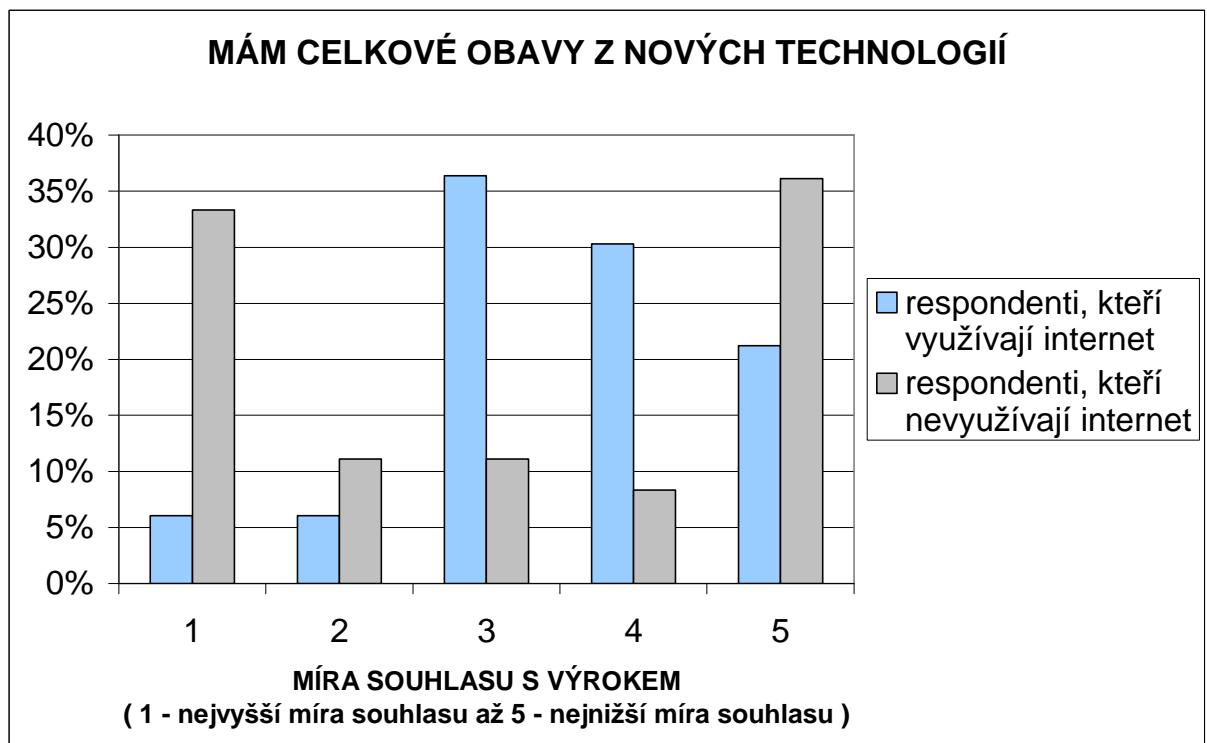
Graf č.28: Rozdělení respondentů na ty, kteří se v zaměstnání setkali s přístupem k internetu – respondenti využívající internet

3.3.6 Analýza odpovědí respondentů na stanovené hypotézy

Jak již bylo výše uvedeno, v druhé části dotazníkového šetření byli respondenti tázáni na uvedení jejich míry souhlasu s tvrzeními, která reprezentovala konkrétní, předem stanovené hypotézy. Tvrzení měla za úkol konkretizovat danou hypotézu a tím jí přiblížit respondentovi, aby pro respondenta bylo jednodušší se s hypotézou ztotožnit, případně jí zahrnout označením známkou 1 až známkou 5, reprezentující danou míru souhlasu s tvrzením. Jak již bylo řečeno, respondenti, kteří již internet využívají, měli za úkol na následující hypotézy reagovat podle toho, jak se s daným tvrzením reprezentujícím hypotézu ztotožňovali při seznamování se s internetem, nebo v době, kdy internet ještě nevyužívali. Respondenti, kteří internet nevyužívají měli úlohu při hodnocení tvrzení zcela jasnou.

3.3.6.1 Analýza hypotézy Strach z nových technologií

První hypotéza, označená jako strach z nových technologií, byla reprezentována tvrzením „Mám celkové obavy z nových technologií“ a podle grafu 29, uvedeného níže, je patrné, že ohodnocení tvrzení se velmi lišilo mezi skupinami respondentů, kteří internet využívají a těmi, kteří internet nevyužívají. Respondenti využívající internet obavy z nových technologií nejčastěji hodnotili mírou souhlasu 3 (37 procent), dále mírou souhlasu 4 (31 procent), a dále mírou souhlasu 5 (22 procent). Nejvyšší a druhou nejvyšší míru souhlasu tomuto tvrzení udělilo pouze 6 procent respondentů a to v případě míry souhlasu 1 i míry souhlasu 2. Zarážející je, že ze skupiny respondentů, kteří internet nevyužívají a nacházejí se tedy na opačné straně digitální propasti, uvedlo nejčastěji absolutní míru souhlasu s výrokem 33 procent respondentů a také nejnižší míru souhlasu s výrokem 37 procent respondentů. Odpovědi respondentů na tuto hypotézu lze interpretovat slovy, že respondenti využívající internet převážně necítí obavy z nových technologií. Dále lze říci, že respondenti ohroženi digitální propastí celkové obavy z nových technologií buďto absolutně pociťují, nebo naopak absolutně nepociťují.

Graf č.29 – odpovědi respondentů na tvrzení „Mám celkové obavy z nových technologií“

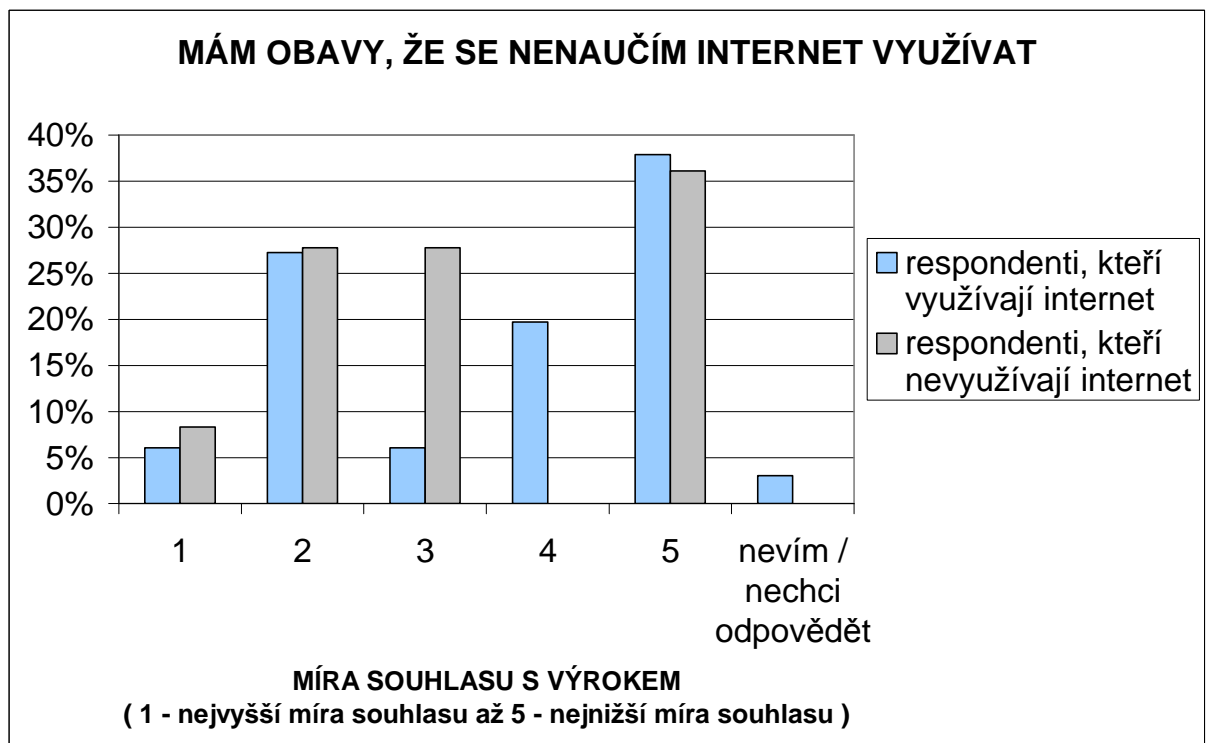
Pro analýzu, jak stanovená hypotéza souvisí s věkem respondentů a jejich ohodnocením hypotéz na dané míře souhlasu, lze použít následující tabulku č.5. Ta říká, že respondenti, kteří využívají internet, jsou v průměru mladší, nežli respondenti nevyžívající internet a že nejvyšší průměrný věk je uveden u neurčité míry souhlasu, tedy známky 3 u respondentů využívajících internet. Mladší oslovení respondenti nevyžívající internet hypotézu buď zavrhli, nebo se s ní naopak absolutně ztotožnili. U respondentů nevyžívajících internet byl nejvyšší věk poněkud překvapivě zaznamenán u nízké míry souhlasu s tvrzením, tedy známkou 4, ale touto známkou na tvrzení reagovalo pouhých 8 procent respondentů. U 33 procent respondentů, kteří se s tvrzením maximálně ztotožnili, tedy udělili známku reprezentující míru souhlasu 1, byl průměrný věk 62,1, což je nejnižší hodnota průměrného věku.

míra souhlasu s výrokem:	1	2	3	4	5
respondenti, kteří využívají internet	6%	6%	36%	30%	21%
průměrný věk respondentů	34,5	52,0	51,9	30,5	38,1
respondenti, kteří nevyžívají internet	33%	11%	11%	8%	36%
průměrný věk respondentů	62,1	65,5	62,5	68,0	62,6

Tabulka č.5 – získaná data k hypotéze H1

3.3.6.2 Analýza hypotézy Možnost neúspěchu

Analýza získaných dat pro druhou stanovenou hypotézu, označenou jako možnost neúspěchu, reprezentovaná tvrzením „mám obavy, že se nenaučím internet používat“, převážně říká, že nejnížší míra souhlasu, reprezentovaná známkou 5, je nejvíce častá odpověď u skupiny respondentů již využívajících internet (38 procent), a také u skupiny respondentů nevyžívajících internet (36 procent). Druhou nejčastější odpovědí od respondentů využívajících i nevyžívajících internet byla míra souhlasu 2, kde respondenti ze skupiny nevyžívající internet jí označili ve 28 procentech případů a respondenti ze skupiny již internet využívající jí označili ve 27 procentech případů. Průměrnou mírou souhlasu, tedy známkou 3 toto tvrzení ohodnotilo 28 procent respondentů nevyžívajících internet. Tvrzení „Mám obavy, že se nenaučím internet používat“, reprezentující hypotézu „obavy z neúspěchu“, nelze zcela potvrdit ani vyvrátit, ovšem respondenti internet nevyžívající lehce převyšují druhou skupinu respondentů ve vysoké míře souhlasu s výrokem označeným známkou 2.

Graf č.30 – odpovědi respondentů na tvrzení „Mám obavy, že se nenaučím internet používat“

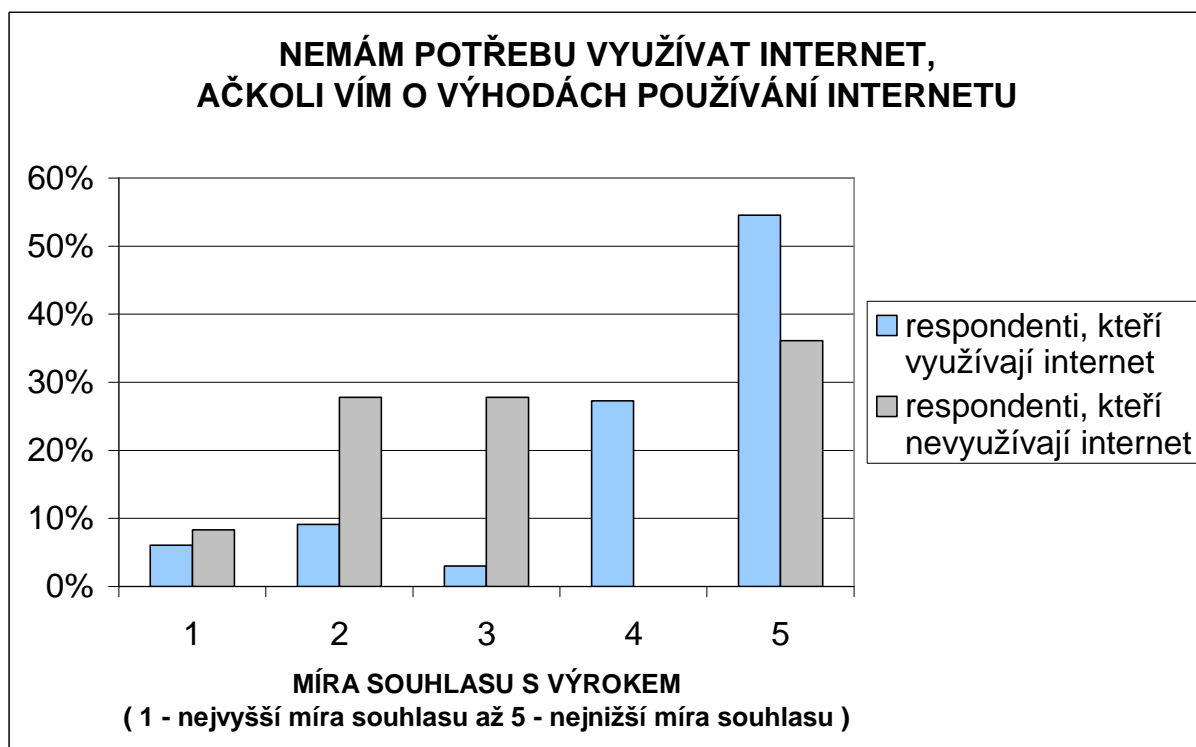
Ze získaných dat o průměrném věku respondentů k odpovědi na hypotézu H2, tedy „možnost neúspěchu“, lze říci, že ze skupiny respondentů, kteří internet využívají, průměrně nejstarší respondenti hlasovali známkou 2, tedy souhlasili s daným výrokem. Naopak průměrně nejmladší respondenti hodnotili výrok průměrnou mírou souhlasu, tedy známkou 3. Ze skupiny respondentů, kteří internet nevyžívají a stojí tedy na druhé straně digitální propasti průměrně nejstarší (průměrný věk 64,4 let) respondenti hlasovali nejčastěji pro známku 5, vyjadřující absolutní nesouhlas s daným tvrzením. Současně hodnocení mírou souhlasu 5 bylo u dané skupiny respondentů nejčastěji použité hodnocení daného tvrzení. Zde lze tedy říci, že věkový průměr těchto respondentů se odráží i na hodnocení míry souhlasu s tvrzením.

míra souhlasu s výrokem:	1	2	3	4	5	Nevím / Nechci odpovědět
respondenti, kteří využívají internet	6%	27%	6%	20%	38%	3%
průměrný věk respondentů	34,0	56,9	25,0	32,1	35,8	56,0
respondenti, kteří nevyžívají internet	8%	28%	28%	0%	36%	0%
průměrný věk respondentů	61,7	62,7	62,6		64,4	

Tabulka č.6 – získaná data k hypotéze H2

3.3.6.3 Analýza hypotézy Nedostatek motivace

Tvrzení „Nemám potřebu využívat internet, ačkoli vím o výhodách používání internetu“, reprezentující třetí hypotézu označenou jako „Nedostatek motivace“ podle očekávání potvrdilo, že respondenti ze skupiny uživatelů využívajících internet se s tímto tvrzením převážně neztotožnili, nejnižší míra souhlasu s výrokem byla v zastoupení 54 procent. Respondenti, kteří internet nevyžívají se s tímto výrokem také nejčastěji neztotožnili, absolutní nesouhlas s tvrzením se vyskytl v odpovědích v zastoupení 36 procent případů, ovšem na rozdíl od skupiny respondentů internet využívajících se vyskytlo poměrně početné zastoupení vyšších a průměrných měr souhlasu s tvrzením (míra souhlasu 2 – 28 procent, míra souhlasu s tvrzením 3 – 28 procent), z čehož lze usoudit, že nezanedbatelná část těchto respondentů s výrokem spíše souhlasí. Respondenty, kteří se spíše ztotožnili s tvrzením, říkajícím, že nemají potřebu internet využívat, ačkoli jsou si vědomi výhod plynoucích z jeho používání, lze označit za velmi specifickou skupinu, která by si zcela jistě zasloužila další analýzu.

Graf č.31 – odpovědi respondentů na tvrzení „Nemám potřebu využívat internet, ačkoli vím o výhodách používání internetu“

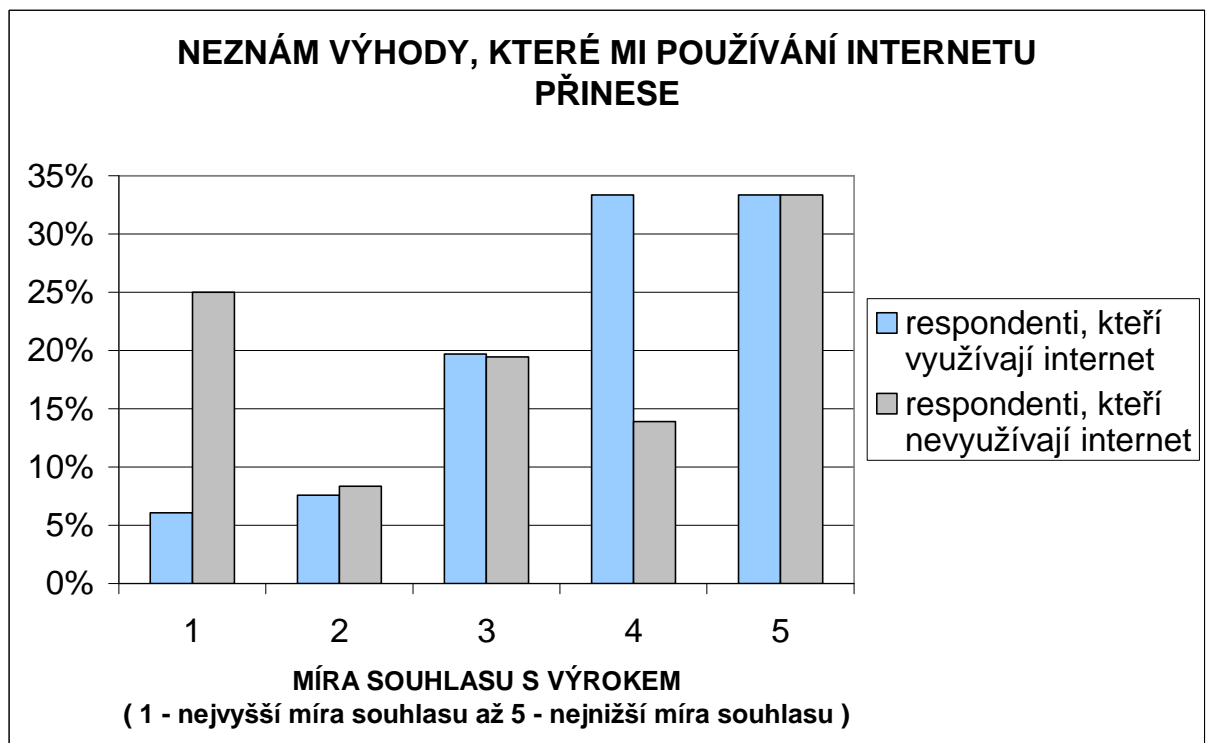
Ze získaných dat k dané hypotéze lze vyvodit následující závěry vztahující se k průměrnému věku respondentů a jejich hodnocení hypotézy. Ze skupiny respondentů, kteří internet nevyžívají, se vyskytla hodnota nejvyššího průměrného věku (63,3 let) u těch respondentů, kteří s daným tvrzením absolutně souhlasili (63 procent), ovšem průměrný věk nebyl o tolik vyšší než u respondentů, kteří s tvrzením souhlasili v umírněnější podobě (známka 2 – průměrný věk respondentů 62,3 let). Ovšem respondenti, kteří se s daným tvrzením absolutně neztotožnili, měli průměrný věk 62,3 let, což je totožná hodnota, která se vyskytla u respondentů souhlasících s tvrzením v umírněnější podobě. Zde tedy lze říci, že u zastoupení jednotlivých známek k tvrzení není příliš zřetelný průměrný věkový rozdíl. Z respondentů, kteří internet využívají, se nejvyšší hodnota průměrného věku vyskytla u hodnocení známkou 4, tedy u respondentů spíše nesouhlasících s výrokem (průměrný věk 55,9 let). Průměrně nejmladší věk (34,1 let) se vyskytl u těchto respondentů u známky reprezentující absolutní zamítnutí hypotézy.

míra souhlasu s výrokem:	1	2	3	4	5
respondenti, kteří využívají internet	6%	9%	3%	27%	55%
průměrný věk respondentů	38,4	34,2	56,0	55,9	34,1
respondenti, kteří nevyžívají internet	8%	28%	28%	0%	36%
průměrný věk respondentů	63,3	62,3	61,3		62,3

Tabulka č.7 – získaná data k hypotéze H3

3.3.6.4 Analýza hypotézy Neinformovanost o výhodách ICT

Analýza získaných dat vztažených k tvrzení, říkajícímu „Neznám výhody, které mi používání internetu přinese“, reprezentující hypotézu nazvanou neinformovanost o výhodách ICT, říká, že nejvíce respondentů z obou dvou základních skupin, tedy skupin respondentů již internet využívajících i respondentů internet nevyžívajících, se s tímto tvrzením neztotožnilo. Nejnížší mírou souhlasu, vyjádřenou známkou 5, ohodnotilo tvrzení 33 procent respondentů ze skupin respondentů internet již využívajících i nevyžívajících. Skupina respondentů internet již využívajících také velmi často označovala míru souhlasu průměrnou (míra souhlasu 3 – 20 procent, míra souhlasu 4 – 33 procent). Na druhou stranu respondenti nevyžívající internet označili toto tvrzení nejvyšší mírou souhlasu v 25 procentech případů, což je druhá nejvyšší hodnota z odpovědí respondentů internet nevyžívajících. Z těchto dat lze usoudit, že stále existuje poměrně početná skupina respondentů, která nezná výhody používání internetové sítě a v rámci eliminace digitální propasti si zaslouží zvýšenou pozornost.

Graf č.32 – odpovědi respondentů na tvrzení „Neznám výhody, které mi používání internetu přinese“

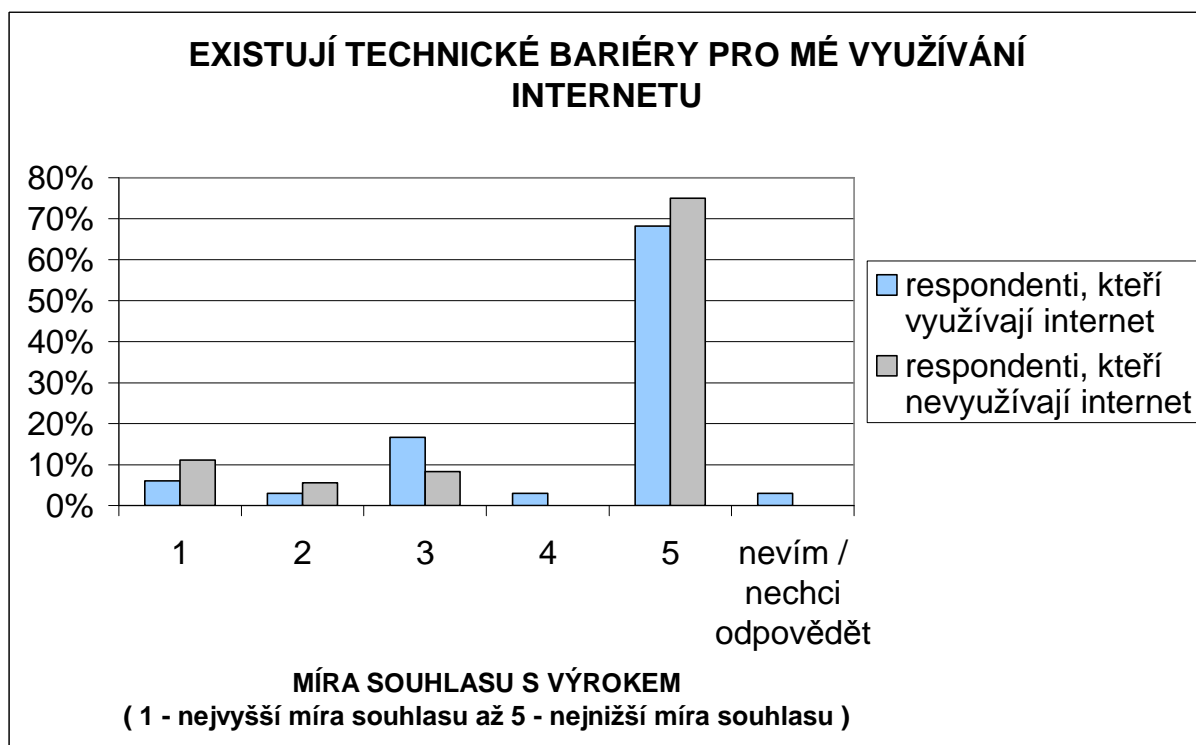
Analýza průměrného věku respondentů a jejich hodnocení u tohoto tvrzení nám říká, že ze skupiny respondentů, kteří internet nevyžívají, je nejvyšší průměrný věk zastoupen u vyšší míry souhlasu s tvrzením (známka 2) , konkrétně 64,7 let. Takovýto výsledek by mohl být považován u této hypotézy za očekávatelný. Ovšem absolutní míra souhlasu měla u této skupiny respondentů nejnižší průměrný věk, konkrétně 61,8 let. Lze tedy říci, že u této hypotézy vzniku digitální propasti nehraje věková kategorie příliš velikou roli, co se týče jednotlivých známek hodnocení míry souhlasu s tvrzením. Celkově ale samozřejmě platí, že respondenti nevyžívající internet jsou podle dat získaných v tomto dotazníkovém šetření lidé s mnohem vyšším věkovým průměrem oproti respondentům využívajícím internet.

míra souhlasu s výrokem:	1	2	3	4	5
respondenti, kteří využívají internet	6%	8%	20%	33%	33%
průměrný věk respondentů	35,4	25,0	41,2	52,1	33,9
respondenti, kteří nevyžívají internet	25%	8%	19%	14%	33%
průměrný věk respondentů	61,8	64,7	64,0	62,2	63,9

Tabulka č.8 – získaná data k hypotéze H4

3.3.6.5 Analýza hypotézy Technické bariéry a nesrozumitelnost technologií

V další části dotazníku bylo zjišťováno, jakou mírou souhlasu oslovení respondenti reagují na tvrzení říkající „Existují technické bariéry pro mé využívání internetu“, reprezentující hypotézu nazvanou „Technické bariéry a nesrozumitelnost technologií“. Zde lze při analýze dat přesvědčivě vypořádat fakt, že respondenti z obou dvou základních skupin, tedy respondenti ze skupiny využívající internet i respondenti ze skupiny nevyžívající internet, označili toto tvrzení v převážné většině případů (respondenti využívající internet – 69 procent, respondenti nevyžívající internet – 75 procent) nejnížší možnou mírou souhlasu, tedy známkou 5, značící nesouhlas s tvrzením, a potažmo hypotézou. Hypotézu nazvanou „technické bariéry a nesrozumitelnost technologií“ lze tedy označit v rámci dotazníkového šetření této diplomové práce za vyvrácenou. Tento fakt lze pravděpodobně přičíst významnému technickému pokroku, který práci s osobním počítačem učinil pro uživatele různých (převážně vyšších) věkových kategorií jednodušší a mnohem více dostupnou nežli tomu bylo v minulosti, ať již se jedná o zjednodušení ovládání softwaru (práce s rozšířenými moderními operačními systémy je nyní mnohem přehlednější a jednodušší nežli tomu bylo v minulosti, prohlížeče internetu mají v současné době maximálně zjednodušené ovládání apod.), tak například o snadnější dostupnost uživatelsky přívětivějších rozměrů obrazovek monitorů atd..

Graf č.33 – odpovědi respondentů na tvrzení „Existují technické bariéry pro mé využívání internetu“

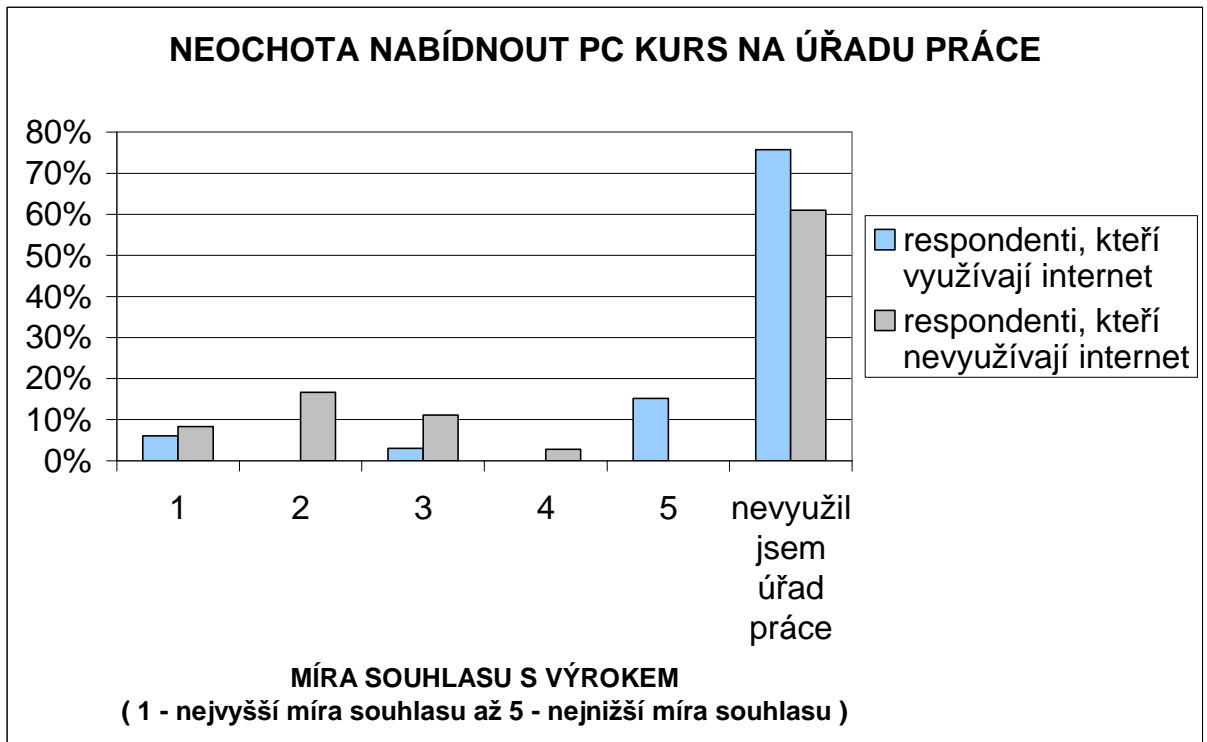
Analýza průměrného věku vztáženého k odpovědím na míru souhlasu s tvrzením „Existují technické bariéry pro mé využívání internetu“ říká, že zatímco u respondentů, kteří internet nevyužívají, se příliš průměrná hodnota věku u jednotlivých známek neliší (rozmezí průměrného věku činí u odpovědí pouze 1 rok mezi hodnotami průměrného věku 63 až 64 let), u respondentů již využívajících internet je rozmezí průměrného věku podstatně širší. Nejvyšší průměrný věk respondentů se vyskytl u odpovědi „nevím, nechci odpovědět,“, nejnižší průměrný věk 24 let se vyskytl u vyšší míry souhlasu s výrokem (známka 2) a u nízké míry souhlasu s výrokem (známka 4), z čehož neplyne žádný jasný závěr stanovující statistickou závislost mezi průměrným věkem a mírou souhlasu s daným tvrzením.

míra souhlasu s výrokem:	1	2	3	4	5	nevím / nechci odpovědět
respondenti, kteří využívají internet	6%	3%	17%	3%	68%	3%
průměrný věk respondentů	36,0	24,0	36,9	24,0	43,1	56,0
respondenti, kteří nevyžívají internet	11%	6%	8%	0%	75%	0%
průměrný věk respondentů	64,0	63,0	63,4		63,0	

Tabulka č.9 – získaná data k hypotéze H5

3.3.6.6 Analýza hypotézy Neochota zaměstnanců a úřadů práce nabídnout PC kurs seniorům

Při analýze dat získaných z dotazníkového šetření pro tuto diplomovou práci vztahujících se k tvrzení říkajícím „Nesetkal(a) jsem se s ochotou na úřadu práce nabídnout PC kurs“, které reprezentovalo stanovenou hypotézu nazvanou „Neochota zaměstnanců a úřadů nabídnout PC kurs“, reagovala většina respondentů dodatečnou možností „Nevyužil jsem úřadu práce“. Jednalo se konkrétně o 76 procent respondentů spadajících do kategorie uživatelů využívajících internet a 61 procent respondentů spadajících do kategorie uživatelů internet nevyžívajících. Nejvíce respondentů (17 procent) , kteří internet nevyžívají, na tvrzení reagovalo vyšší mírou souhlasu (známka 2), průměrný věk těchto respondentů byl 66 let, což byla i nejvyšší hodnota průměrného věku v této skupině respondentů. Respondenti, kteří internet využívají nejčastěji, reagovali zamítavým postojem k tvrzení, vyjádřeným známkou 5, a jejich průměrný věk byl 33,4 let. U této hypotézy se tedy potvrdilo, že starší respondenti nevyžívající internet nemají příliš dobré zkušenosti s ochotou úřadu práce nabídnout PC kurs.

Graf č.34 – odpovědi respondentů na tvrzení „Nesetkal(a) jsem se s ochotou na úřadu práce nabídnout PC kurs“

míra souhlasu s výrokem:	1	2	3	4	5	nevyžil jsem úřad práce
respondenti, kteří využívají internet	6%	0%	3%	0%	15%	76%
průměrný věk respondentů	25,5		25,0		33,4	44
respondenti, kteří nevyžívají internet	8%	17%	11%	3%	0%	61%
průměrný věk respondentů	61,7	66,0	62,0	61,0		64,2

Tabulka č.10 – získaná data k hypotéze H6

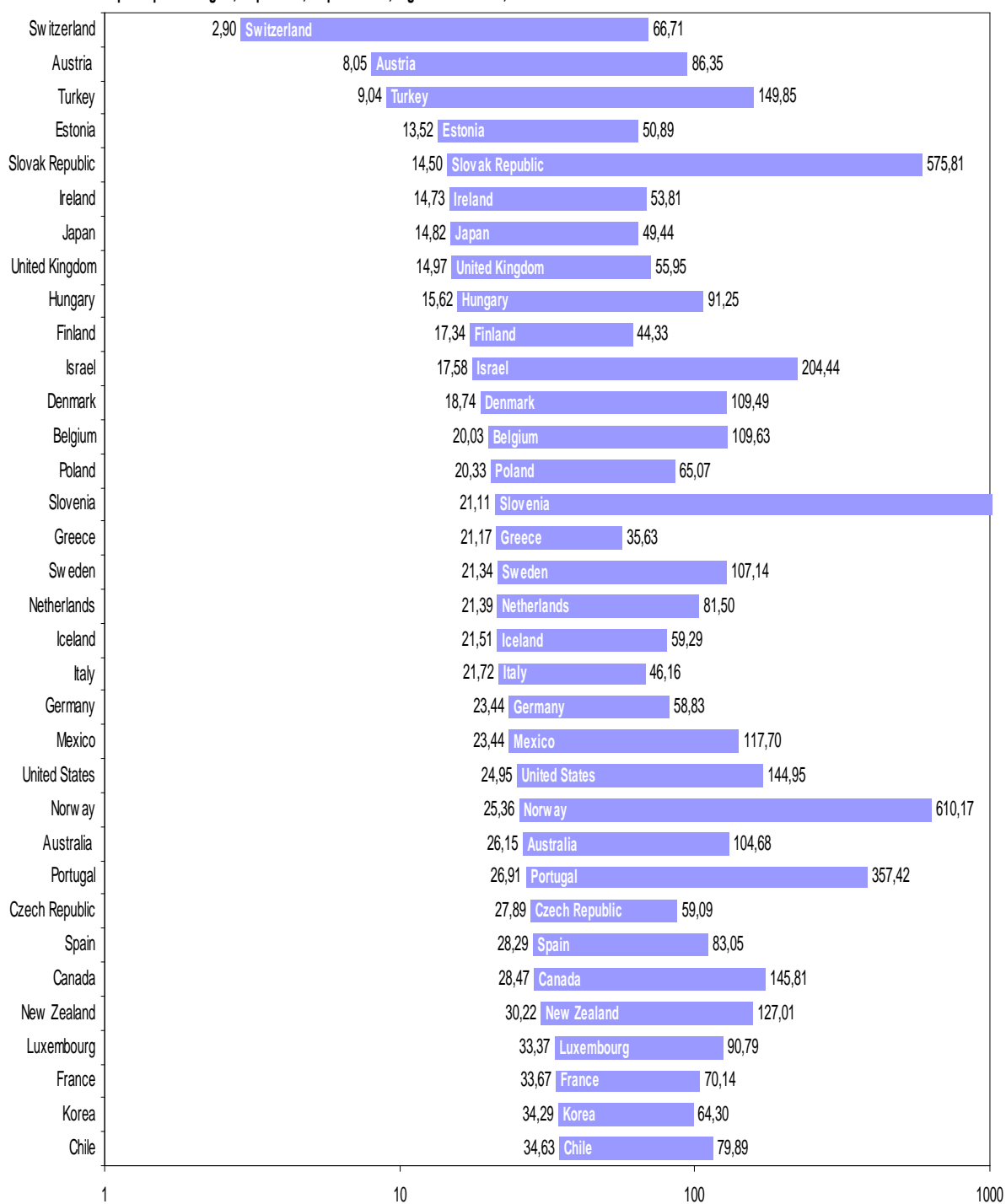
3.3.6.7 Analýza hypotézy Finanční důvody

Data získaná ohodnocením míry souhlasu s tvrzením „Využívání internetu je pro mě finančně příliš nákladné“, reprezentujícím stanovenou hypotézu nazvanou „Finanční důvody“, lze poměrně jednoduchým způsobem shrnout. 50 procent respondentů ze skupiny nevyužívajících internet připojení k internetu označilo jako finančně příliš nákladné maximální mírou souhlasu. Druhým nejčastějším procentuelním zastoupením stanovené míry souhlasu byla známka 3, tedy průměrné ohodnocení souhlasu s tvrzením, konkrétně 20 procent respondentů nevyužívajících internet tak oznámkovalo toto tvrzení. Respondenti využívající internet se s tímto tvrzením převážně neztotožnili, nejčastěji toto tvrzení hodnotili mírou souhlasu označenou známkou 5, tedy absolutní mírou nesouhlasu, a to konkrétně ve 36 procentech odpovědí. Na druhém místě se mezi těmito respondenty objevila známka 3, označující průměrnou míru souhlasu s tvrzením, a to konkrétně ve 28 procentech získaných odpovědí. Z těchto dat lze tedy vyzorovat, že hypotéza byla potvrzena, a respondenti ohrozeni digitální propastí si myslí, že využívání internetu je příliš nákladné. Zde se ovšem nabízí otázka, zda tito respondenti vědí o jiných možnostech přístupu k internetu než je placení domácího internetového připojení (např. veřejné knihovny, úřady, školská zařízení apod.). Přesto lze s respondenty ohroženými digitální propastí souhlasit, kvalitní internetové připojení je v současné době relativně drahé, a tuzemské ceny dosahují násobku cen jiných evropských zemí. Studie, zabývající se statistikami vztahujícími se k celosvětovému rozšíření internetového připojení vypracovaná organizací OECD (Organizace pro ekonomickou spolupráci a vývoj) za rok 2010 říká, že v rozmezí minimální a maximální ceny přepočtené na kupní paritu obyvatelstva za připojení k internetu se Česká republika nachází celosvětově na 28. místě, což dokládá přiložený graf č.35.

Při porovnání cen se zeměmi sousedícími s Českou republikou lze vidět naprosto markantní rozdíly, lze například vidět, že minimální možná cena za měsíční připojení k vysokorychlostnímu internetu (broadband internetové připojení) je až o 19,8 USD měsíčně dražší v České republice nežli v Rakousku, tato měsíční cena je také až o 13,4 USD dražší nežli v sousedním Slovensku, a až o 4,5 USD dražší nežli v Německu.¹²

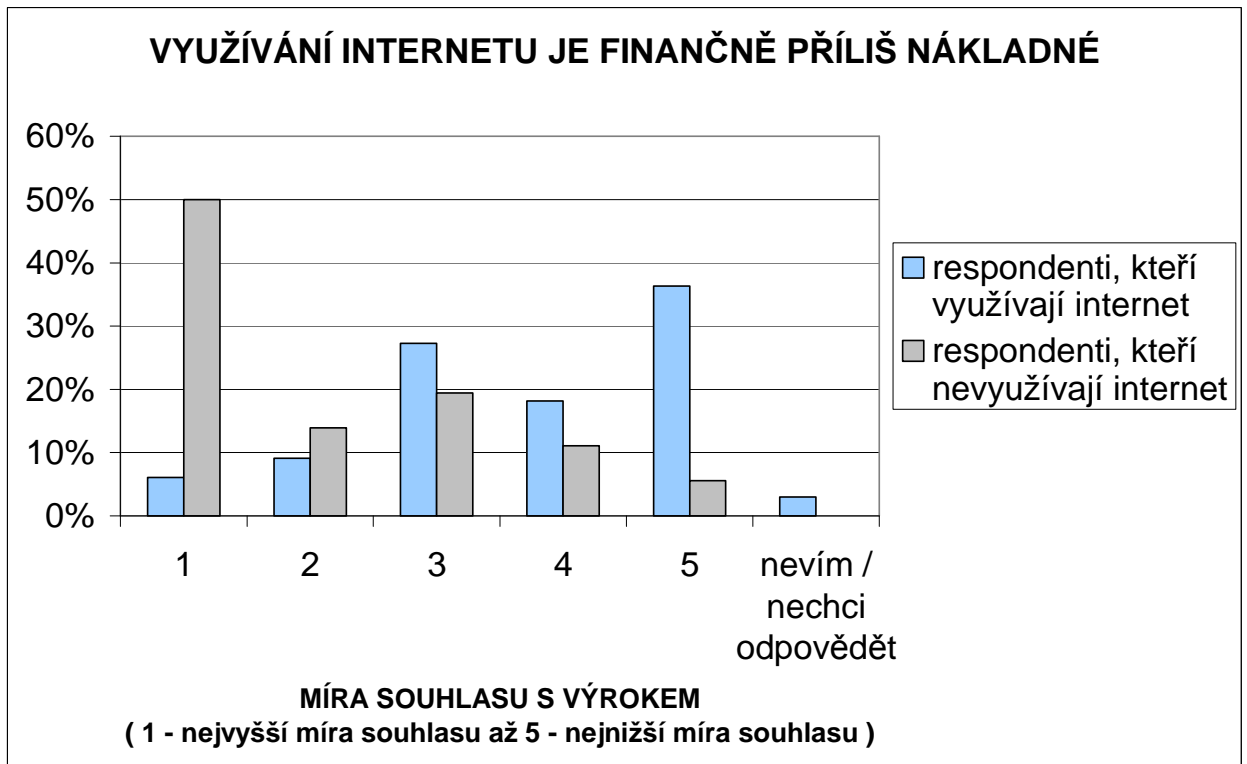
¹² Broadband připojení – širokopásmové připojení k internetu, obtížně definovatelné, obecně lze však říci, že se jedná o jakékoli připojení k internetu, které je rychlejší nežli technologie ISDN

Broadband subscription price ranges, Sept. 2010, all platforms, logarithmic scale, USD PPP

Graf č.35 – rozmezí minimální a maximální ceny za připojení k internetu přepočtené na kupní paritu obyvatelstva

(Zdroj: http://www.oecd.org/document/54/0,3746,en_2649_34225_38690102_1_1_1_1,00.html , 2010)

Graf č.36 – odpovědi respondentů na tvrzení „Využívání internetu je finančně příliš nákladné“

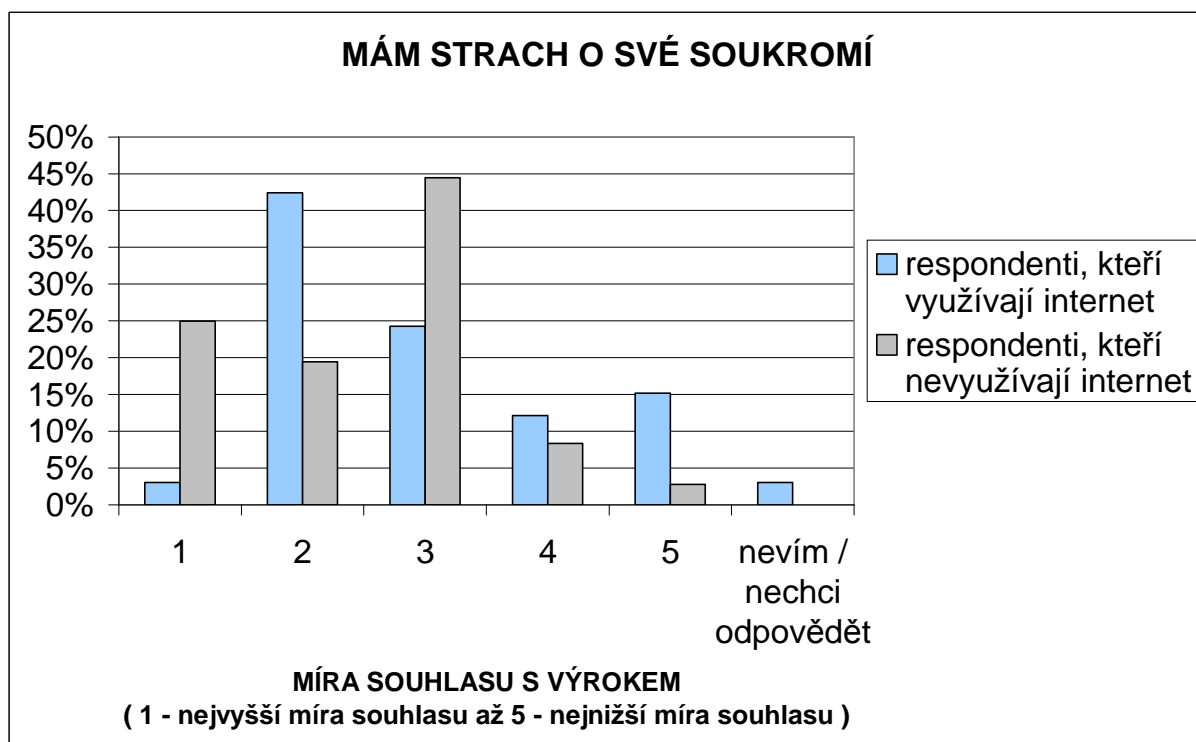
Při dalším analyzování dat vztahujících se k hypotéze nazvané „Finanční důvody“, lze vidět, že u skupiny respondentů nevyžívajících internet je nejčastěji použita míra souhlasu 1, tedy absolutní souhlas s tvrzením, a průměrný věk takto reagujících respondentů je 63,5 let, což je druhá nejvyšší hodnota průměrného věku mezi těmito respondenty. Nejvyšší hodnota průměrného věku mezi respondenty nevyžívajícími internet je 67,5 let u absolutního nesouhlasu s výrokem, ovšem tato míra souhlasu má nejnižší zastoupení v získaných datech (6 procent). Mezi respondenty, kteří internet využívají, byla nejčastější odpověď reprezentující absolutní nesouhlas s výrokem, průměrný věk připadající k této hodnotě byl 34,2 let, druhá nejnižší hodnota průměrného věku mezi těmito respondenty. Tuto hypotézu lze z hlediska průměrného věku respondentů shrnout slovy, že respondenti nevyžívající internet a absolutně souhlasící s touto hypotézou jsou zároveň skupina s druhým nejvyšším průměrným věkem v daném vzorku respondentů.

míra souhlasu s výrokem:	1	2	3	4	5	nevím / nechci odpovědět
respondenti, kteří využívají internet	6%	9%	27%	18%	36%	3%
průměrný věk respondentů	36,0	39,0	55,2	32,5	34,2	55,0
respondenti, kteří nevyžívají internet	50%	14%	19%	11%	6%	0%
průměrný věk respondentů	63,5	62,0	62,7	62,0	67,5	

Tabulka č.11 – získaná data k hypotéze H7

3.3.6.8 Analýza hypotézy Obavy o soukromí

Získaná data, vztahující se k poslednímu tvrzení uvedeném v dotazníkovém šetření, tedy tvrzením „Mám strach o své soukromí“, reprezentující hypotézu nazvanou „Obavy o soukromí“, přinesla zajímavé statistiky pro obě skupiny respondentů, tedy jak pro respondenty využívající internet, tak pro respondenty internet nevyžívající. Tato hypotéza byla zahrnuta do seznamu hypotéz jako poslední a původní předpoklad, tedy že tato hypotéza bude spíše zamítnuta, se nesplnil. Ze skupiny uživatelů využívajících internet tuto hypotézu označilo známkou 2, tedy vysokou mírou souhlasu s tvrzením, celých 45 procent respondentů. Druhou nejrozšířenější známkou označující míru souhlasu byla známka 3, tedy průměrná míra souhlasu s tvrzením, a objevila se v necelých 25 procentech případů. Touto známkou, označující průměrnou míru souhlasu s tvrzením, nejčastěji tvrzení hodnotili i respondenti z druhé skupiny, tedy z respondentů internet nevyžívajících. Tito respondenti ovšem také velmi často volili absolutní míru souhlasu s tvrzením (ve 25 procentech případů) a dále spíše souhlasili s tvrzením (známka 2 - 19 procent respondentů). Lze tedy usoudit, že toto tvrzení, vztahující se ke strachu o soukromí respondentů na internetu, je téma, které si zaslouží do budoucna mnoho pozornosti.

Graf č.37 – odpovědi respondentů na tvrzení „Mám strach o své soukromí“

Analýza průměrného věku u odpovědí na pravdivost hypotézy nazvané „Obavy o soukromí“ říká, že průměrný věk respondentů nevyžívajících internet je nejvyšší (63,9 let) u respondentů hodnotících toto tvrzení průměrnou mírou souhlasu, známkou 3. Nejnižší průměrný věk u respondentů nevyžívajících internet je 61 let a náleží k odpovědi se známkou 5, reprezentující absolutní nesouhlas s výrokem. U respondentů využívajících internet byl průměrný věk vypočítaný ke každé odpovědi v poměrně velkém rozmezí (24 let u odpovědi známkou 1 až 54 let u odpovědi „Nevím, nechci odpovědět“). Zajímavý je ale fakt, že průměrný věk respondentů u nejčastěji použité známky, znamenající vyšší míru souhlasu s tvrzením, byl druhý nejvyšší (47,6 let) ze vzorku respondentů využívajících internet.

míra souhlasu s výrokem:	1	2	3	4	5	nevím / nechci odpovědět
respondenti, kteří využívají internet	3%	42%	24%	12%	15%	3%
průměrný věk respondentů	24,0	47,6	32,6	29,0	44,2	54,0
respondenti, kteří nevyžívají internet	25%	19%	44%	8%	3%	0%
Průměrný věk respondentů	63,0	62,9	63,9	61,7	61,0	

Tabulka č.12 – získaná data k hypotéze H8

4. Konceptce řešení problematiky vč. návrhu konkrétních postupů

Na koncepci řešení problematiky digitální propasti mezi jednotlivými věkovými skupinami včetně návrhu konkrétních postupů lze nahlížet vzhledem k obsáhlosti problematiky mnoha různými způsoby. V této kapitole bude nejprve shrnuto, jakým způsobem se Evropská Unie vypořádává s danou problematikou a dále jakým způsobem je s danou problematikou nakládáno v České republice. V závěru kapitoly budou shrnuta data získaná v dotazníkovém šetření a na jejich základě vydány konkrétní postupy řešení, které budou mít za cíl pokusit se problematiku digitální propasti mezi jednotlivými věkovými skupinami eliminovat v rámci daného regionu (ČR – Praha a Střední Čechy).

4.1 Stávající konceptce řešení problematiky v Evropské Unii

Zásadní iniciativou pro eliminaci digitální propasti je strategie Evropské Unie nazvaná Europe 2020 – A Digital Agenda for Europe, jež nahradila strategii i2010 – A European Information Society For Growth And Employment z roku 2005. Cílem této strategie je podpora ekonomické obnovy a zlepšení sociálních poměrů prostřednictvím vytvoření konkurenceschopnější Evropy s rozvinutým digitálním trhem. Cíle digitálního programu pro Evropu zdůrazňují nutnost zvýšení počítačové gramotnosti, jelikož rozvoj v této oblasti bude mít klíčovou úlohu v oživení evropské ekonomiky, neboť snížením rozdílů v možnosti použití digitálních technologií a podporou ve vzdělávání lze dosáhnout zvýšení konkurenceschopnosti obyvatel na trhu práce (ECDL Foundation Press Release, 2010). Europe 2020 se zaměřuje na několik akčních oblastí, z nichž v této práci stojí za zmínku pulzující jednotný digitální trh, důvěra a bezpečnost (co se obyvatel ve vztahu k internetu týče), přístup k rychlému a superrychlému internetu, výzkum a inovace (v oblasti ICT), přínos ICT pro společnost a především pak posílení digitální gramotnosti, dovedností a začlenění.

Dále by výraznou pomoc při zmenšování digitální propasti a začleňování co nejvíce obyvatel do informační společnosti měla přinést koncepce programu eInclusion Evropské komise. Program eInclusion je prominentní součástí projektu „Digitální Agenda pro Evropu“ (Digital Agenda for Europe) přijatého Evropskou komisí v květnu 2010. Tento program si vyčleňuje za cíl dosažení toho, že nikdo nebude vynechán z požívání výhod, které poskytují ICT. Zaměřuje se na účast všech jednotlivců a komunit na všech aspektech informační společnosti. Směřuje k redukování propastí ve využívání ICT a prosazování ICT k překonávání společenského vyloučení, zároveň ale k zlepšení hospodářství, pracovních příležitostí, kvality života, účasti na společenském dění a soudržnosti. Projekt eInclusion je rozdělen do šesti hlavních tematických celků - kroků podle jednotlivých vytyčených záměrů, a sice: zpřístupnění ICT všem a tak, aby byly zohledněny jejich specifické potřeby, umožnění starým lidem plně se podílet na ekonomice a společnosti a pozvednutí kvality jejich života, vybavení občanů znalostmi, schopnostmi a přístupem k celoživotnímu vzdělávání potřebnému ke zvýšení sociálního začlenění, zaměstnanosti a obohacení jejich životů, umožnění minoritám, přistěhovalcům a přehlíženým mladým lidem plně se integrovat do komunit a podílet se na společnosti užíváním ICT, zvýšení s pomocí ICT společenské a ekonomické prosperity lidí na venkově a ve vzdálených a ekonomicky znevýhodněných oblastech a nakonec poskytování lepších a rozmanitějších služeb státní správy pomocí ICT tak, aby se všichni mohli veřejně podílet na demokracii (European e-inclusion policy, 2010).

V roce 2010 přišla Evropská Unie v rámci projektu eInclusion se strategickým plánem European strategy for ICT in Ageing Well, jehož cílem je pomoci starým lidem začlenit se do informační společnosti. EU shledává tuto inkluzi velmi důležitou, neboť, jak je v tomto dokumentu předpovídáno, mezi lety 2005 a 2050 vzroste počet obyvatel starších padesáti let o 35 procent a počet obyvatel starších 85 let se touto dobou má ztrojnásobit. Ve výsledku to bude znamenat, že poměr pracujících obyvatel EU ke zbylé populaci se v průměru zmenší ze 4:1 na 2:1. (Overview of the European strategy in ICT for Ageing Well, 2010). Proto byl vypracován The EU Action Plan for Ageing Well in the Information Society, jež si vytyčuje za cíle například přístup k veřejným a obchodním službám skrze moderní technologie, vytváření technologií pro inteligentní domovy a aplikací k samostatnému bydlení starých lidí, které by umožňovaly například vzdálenou kontrolu tepla, světla a

dokonce zásob jídla. Zároveň si však tento projekt uvědomuje, že prvotně je nutné překonání technických a regulačních bariér, které staré lidi od využívání moderních technologií odrazují, což je výzvou pro výrobce těchto technologií, neboť mnozí staří lidé jsou omezováni např. sluchovými, zrakovými či jinými fyzickými vadami, které jim znemožňují používat standardní zařízení ICT. Proto EU investuje do výzkumů a vývoje ICT zařízení pro starší spoluobčany a vývoje asistovaného bydlení, tedy technologií navrhovaných tak, aby umožňovali starým lidem život ve svých domovech.

Některé konkrétní projekty již na zmaximalizování potenciálu starých lidí pracují. Jsou finančně podporovány Evropskou Unií a zaměřují se na to, aby staří lidé zůstali co nejdéle aktivními a aby mohli v co největší míře využívat digitální technologie (Research – Projects for older people, 2010). Za zmínku stojí například projekt Easy Line +, což je projekt vyvíjející cenově dostupné bílé zboží určené starším spotřebitelům, projekt Vital, vyvíjející produkty založené na technologiích a aplikacích, které umožňující starým lidem vzdálenou asistenci (rady, pomoc, informace, vzdělávací služby a zábavu) a to jak doma, tak mimo domov. Konkrétně se jedná např. o mobilní telefony či digitální televize. Dalším projektem je Elder Games, který se zaměřuje na interaktivní počítačové hry určené seniorům, jež mají za úkol zvyšovat jejich kognitivní schopnosti. Projekt Mpower vyvíjí integrované ICT aplikace pro staré lidi, jež mají podporovat využívání technologií pro inteligentní domovy. WAI – AGE se zaměřuje na přístupnost webů pro staré lidi, Netcarity vyvíjí multi-sensorický systém pro domovy starých lidí, jež má dohlížet na jejich zdravotní stav a bezpečí.

4.2 Stávající koncepce řešení problematiky v ČR

Česká republika se v roce 2001 připojila k akčnímu plánu eEurope+ 2003, společnému závazku kandidátských států EU v oblasti rozvoje informační společnosti, který vznikl jako reakce na akční plán členských států EU eEurope 2002. Následovalo reagování na akční plán eEurope 2005: Informační společnost pro všechny, a sice vydáním strategického a koncepčního dokumentu Státní informační a komunikační politika – e-Česko 2006, ve které se Vláda České republiky rozhodla definovat cíle státu v oblasti informační společnosti a telekomunikací. Vydáním tohoto dokumentu ČR rozpracovala požadavky EU do podmínek v ČR. Zohledněny byly tedy podmínky a priority evropské, ovšem zároveň byly upraveny tak, aby zohledňovaly specifické potřeby národní. Jako prioritní oblasti v ČR byly pak stanoveny dostupné a bezpečné komunikační služby, informační vzdělanost, moderní veřejné služby on-line a dynamické prostředí pro elektronické podnikání. V oblasti informační vzdělanosti byly zahrnuty cíle jako rozšiřování ICT ve školství (informatizace vzdělávacích institucí), využívání technologie e-learningu, či podpora vytvoření odpovídající nabídky výuky informační gramotnosti a příležitostí pro elektronické vzdělávání jako součásti celoživotního vzdělávání (řešení problému digitální propasti) (Státní informační a komunikační politika, 2006).

Ministerstvo práce a sociálních věcí vypracovalo v roce 2008 komplexní program s názvem "Kvalita života ve stáří". Jedná se o Národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012, který je zaměřen na několik strategických oblastí. Formuluje priority a závazné cíle pro různé resorty a instituce, jejichž naplňování má za úkol přispět ke zkvalitnění života seniorů. Program se zaměřuje na aktivní stárnutí, prostředí a komunitu vstřícnou ke stáří, zdravé stárnutí, rodinu a péči a participaci a lidská práva. Právě tato část programu zdůrazňuje vzdělávání jakožto zdroj aktivního života, který navíc „zvyšuje adaptabilitu a přispívá ke zvládnutí sociálních a společenských změn, včetně zavádění moderních komunikačních a informačních technologií“ a „...zabraňuje sociálnímu vyloučení“ (Kvalita života ve stáří, 2008) . Program v tomto bodu také připouští, že internet se stává zásadním zdrojem informací, včetně těch o řešení různých životních situací, a klíčovým prostředkem komunikace.

V dokumentu dále stojí, že „v kontextu přibývajících počtu starších osob, rychlého rozvoje informačních a komunikačních technologií a internetizace společnosti je důležité zajistit rovný přístup“ k těmto technologiím a jejich využívání a dále pak „podpořit rozvoj takových informačních a komunikačních technologií, které vyhovují potřebám osob s různými zdravotními a jinými omezeními“ (Kvalita života ve stáří, 2008) . Jakožto nutné opatření pak ministerstvo uvádí průběžné podporování rozvoje univerzit třetího věku a dalších vzdělávacích aktivit pro seniory, včetně těch orientovaných na zvládnání informačních a komunikačních technologií. Na starosti má plnění tohoto cíle MŠMT ve spolupráci s MPSV, regionální a místní samosprávou, nestátními neziskovými organizacemi a Radou vlády pro seniory a stárnutí populace.

Nyní by bylo vhodné uvést stručný výčet již konkrétních organizací a programů orientovaných přímo na seniory, které se zabývají zvyšováním jejich počítačové a internetové gramotnosti a pomáhají tak seniorům stát se plnohodnotnou a sebevědomou součástí společnosti.

Nadační fond Elpida: Tato nadace přišla s programem Školička Internetu, jehož cílem je seznamovat seniory s moderními technologiemi. Program se rozběhl v roce 2003 v Praze, odkud se pak rozšířil i na jiná česká města. Unikátní je především pro individuální přístup lektorů a učebními materiály přizpůsobenými potřebám seniorů – tedy jednoduchými a srozumitelnými. Více informací lze najít na www.elpida.cz.

Společnost SenioR: Tato společnost vybudovala s pomocí programu Phare 2002 Internetové vzdělávací centrum pro seniory v Domu kultury města Ostravy, které se především zaměřuje na úplné začátečníky, zároveň však nabízí“ rozšíření volnočasových aktivit seniorů využíváním počítačů a Internetu k naplnění jejich potřeb a zájmů“. Více informací lze najít na <http://ucebna.seniortip.cz>

Život 90: Toto občanské sdružení nejenže zajišťuje kurzy práce s Internetem pro seniory, provozuje v Praze i Internetovou kavárnu pro seniory s několika počítači s připojením na internet. V letech 2005 a 2006 přišlo sdružení s nápadem Internetové mobilní školy, tedy pojízdným karavanem, cestujícím po českých městech, vybaveným osobními počítači s připojením na internet. Více informací lze najít na <http://www.zivot90.cz>

Remedium: Toto občanské sdružení provozuje v Praze počítačový a internetový klub pro seniory včetně internetové kavárny, jež si za cíle vytyčuje mimo jiné posílení sociální inkluze seniorů, osvojení si nových dovedností v oblasti nových technologií a lepší přístup k informacím. Více informací lze najít na <http://www.vstupujte.cz>

Sdružení Filia: Toto občanské sdružení v Brně rovněž provozuje internetovou kavárnu pro seniory, kde je zájemcům umožněn přístup k internetu zdarma a jež má zmírňovat sociální izolaci seniorů. Kavárna navíc poskytuje seniorům možnost zdarma se naučit používat PC a pracovat s internetem, výuka také zohledňuje zájmy seniorů, tedy poskytuje jim rady jak přes internet například komunikovat s úřady, jak vyhledat služby zdravotní péče či rozvážkových služeb nebo jak využívat seznamky. Více informací lze najít na <http://www.sdruzenifilia.cz>

GEMA: Občanské sdružení, jemuž se povedlo po celé České republice vybudovat již deset kavárniček pro seniory, ve kterých mimo jiné probíhá výuka práce na PC a práce s internetem. Více informací lze najít na <http://www.gerontocentrum.cz/gema>

Za zmínku jistě stojí i uvedení odkazů na několik internetových portálů zaměřených přímo na seniory a uzpůsobených jejich specifickým potřebám a zájmům: www.helpnet.cz, www.e-senior.cz, www.senio.cz, www.seniorum.cz, www.seniorklub.cz či www.tretivek.cz.

4.3 Návrh konkrétních postupů

Pro návrh konkrétních postupů řešení problematiky digitálního rozdělení mezi jednotlivými věkovými skupinami na základě dat získaných z dotazníkového šetření je zapotřebí nejprve shrnout závěry získané analýzou dat vztahujících se k jednotlivým hypotézám.

První dvě stanovené hypotézy mají společný součinitel - strach, ať již strach z nových technologií, nebo strach z neúspěchu při používání ICT. Hypotéza, označená jako strach z nových technologií byla shledána relevantní především u respondentů nevyužívajících internet. Respondentům, kteří s tvrzením vztahujícím se k této hypotéze souhlasili lze jednoznačně doporučit vzdělávání v dané oblasti, například formou vzdělávacích kurzů, kde by mohly být jejich obavy z nových technologií postupně odstraněny. Vzdělávání se formou vzdělávacích kurzů lze doporučit i těm respondentům, kteří reagovali souhlasně na pravdivost druhého tvrzení reprezentující hypotézu možnost neúspěchu.

U třetí stanovené hypotézy nazvané nedostatek motivace, reprezentované tvrzením „nemám potřebu využívat internet, ačkoli jsem si vědom výhod plynoucích z jeho používání“ není zcela jednoznačné, jakým směrem by se měla ubírat forma eliminace digitální exkluze respondentů, kteří reagovali souhlasně. Zde se nabízí otázka, zda-li lidé, kteří jsou si vědomi výhod plynoucích z používání internetu, přesto jej nevyužívají, si skutečně dokáží detailněji a do důsledku představit všechny výhody, které nabízí plné zapojení se do informační společnosti (e-health¹³, e-government¹⁴, e-commerce¹⁵, sociální sítě apod.).

¹³ Elektronické zdravotnictví (eHealth) je souhrnný název pro řadu nástrojů založených na informačních a komunikačních technologiích, které podporují a zlepšují prevenci, diagnostiku, léčbu, sledování a řízení zdraví a životního stylu. Zdroj: ec.europa.eu: Elektronické zdravotnictví. EVROPSKÁ KOMISE. *Zdraví EU: Elektronické zdravotnictví (eHealth)* [online]. [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/health-eu/care_for_me/e-health/index_cs.htm

¹⁴ „e-Government“ představuje transformaci vnitřních a vnějších vztahů veřejné správy pomocí informačních a komunikačních technologií s cílem optimalizovat interní procesy. Jejím cílem je pak rychlejší, spolehlivější a levnější poskytování služeb veřejné správy nejširší veřejnosti a zajištění větší otevřenosti veřejné správy ve vztahu ke svým uživatelům. Zdroj: mvcr.cz: e-Government. MINISTERSTVO INFORMATIKY. *Archiv stránek Ministerstva informatiky: e-Government* [online]. [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/micr/egovernment/default.htm>

Pro hlubší pochopení problematiky respondentů s nedostatkem motivace k využívání internetu by zcela jistě byla vhodná samostatná studie. Respondentům sledávajícím relevantním tvrzení reprezentující hypotézu nazvanou „neinformovanost o výhodách ICT“ lze také doporučit některou z forem vzdělávání a následného postupného zapojení se do informační společnosti. Zde by naprosto ideálním prvotním impulsem mohla být rodina nebo přátelé již zapojení do informační společnosti.

U hypotézy nazvané technické bariéry a nesrozumitelnost technologií 75 procent respondentů nevyužívajících internet reagovalo na související tvrzení nesouhlasně a lze jí považovat za zamítnutou hypotézu. Je patrné, že v posledním desetiletí lze vyzorovat pozitivní změnu ve filosofii výrobců ICT technologií, a ICT technologie se díky tomu stávají stále více finančně i „uživatelsky“ dostupné, a to jak po hardwarové stránce tak i softwarové stránce konkrétně pro všechny skupiny uživatelů, tedy i uživatele dříve opomíjené. Například současná produkce větších a kvalitnějších displejových zařízení a nebo velmi rozsáhlé možnosti usnadnění práce v softwarovém prostředí, např. v nejrozšířenějším operačním systému Windows umístěné nepřeborné množství možností usnadnění přístupu, ať již se jedná o uživatele fyzicky handicapované či o uživatele se slabším zrakem nebo sluchem, často spadající do věkové kategorie seniorů. Co se týče hypotézy nazvané neochota zaměstnanců a úřadu práce nabídnout PC kurs seniorům, nelze stanovit přesné doporučení pro eliminaci digitální propasti z důvodu malého počtu relevantních odpovědí, neboť naprostá většina oslovených respondentů reagovala na dané tvrzení tím, že úřad práce nevyužila.

Hypotéza nazvaná finanční důvody, v dotazníku reprezentovaná tvrzením „využívání internetu je pro mě finančně příliš nákladné“ bylo u respondentů nevyužívajících internet potvrzeno. Současně bylo zjištěno, že vysokorychlostní internet je skutečně v České Republice dražší nežli v okolních zemích. Existuje však dost míst, kde internet lze využívat alespoň příležitostně, a zadarmo, například veřejné knihovny, školy nebo tzv. Free Wifi

¹⁵ E-commerce označuje proces nakupování a prodávání zboží a služeb přes internet či jiné počítačové sítě.
Zdroj: Wikipedia: Otevřená encyklopedie. *Wikipedia: Otevřená encyklopedie* [online]. [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Electronic_commerce

Hotspots. Bohužel jiné konkrétní doporučení nelze pro osoby, které nevyužívají internet kvůli jeho cenové nedostupnosti, vydat. Bude nutné se spoléhat na současný trend v Evropské Unii - nabádání ke zlevnění a tím pádem zpřístupnění internetu široké veřejnosti ve svých projektech, a to například v projektu eInclusion.

Poslední stanovená hypotéza nazvaná strach o soukromí, byla také potvrzena, a zajímavé je, že strach o své soukromí při využívání internetu pociťují jak lidé, zatím internet nevyužívající, tak lidé, kteří již jsou zapojeni v informační společnosti. U respondentů, nevyužívajících internet by se dalo říci, že se jedná spíše o dogma, neboť tyto lidé nemohou objektivně posoudit, jak konkrétně může být jejich soukromí a bezpečnost na internetu ohrožena. U těch, kteří již internet využívají, jsou tyto obavy opodstatněné, resp. tyto respondenti si mohou uvědomit, jaké konkrétní nebezpečí se může vázat na využívání internetu (povinné zadávání osobních údajů v různých formulářích, zneužívání hesel, anonymita a falešné identity při komunikaci, pokročilejší uživatelé internetu si mohou také uvědomovat hrozbu phishingu¹⁶, pharmingu¹⁷ apod.). Co se týče konkrétních doporučení, lze zdůraznit důležitost a nutnost osvětových kampaní, které poučují o bezpečném chování na internetu ve všech možných oblastech. V současné době lze vyzorovat nárůst internetových informačních kampaní zdůrazňujících důležitost bezpečného chování na internetu, například www.bezpecne-online.cz, www.bezpecnyinternet.cz nebo www.saferinternet.cz. Závažnost problematiky ochrany soukromí na internetu dokazuje i fakt, že neznámější internetové vyhledávače vyvíjejí iniciativu v této oblasti. Nejrozšířenější webový vyhledávač Google.cz nabízí režim bezpečného vyhledávání a například bezpečný režim vyhledávače online videí YouTube, přičemž více informací lze najít na odkazu <http://www.google.cz/familysafety>. Dále například velmi populární portál Seznam.cz

¹⁶ Phishing je krádež citlivých informací, např. údajů o platební kartě či krádež jména a hesla k nějaké službě. Nejtypičtějším současným phishingem je falešný e-mail, tváříci se jako odeslaný z Vaší banky. Zdroj: Root.cz: Slovník pojmů. Root.cz: Slovník pojmů [online]. [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: <http://www.root.cz/slovnicek/phishing/>

¹⁷ Pharming (někdy překládáno do češtiny jako *farmaření*) je podvodná technika používaná na Internetu k získávání citlivých údajů od obětí útoku. Principem je napadení DNS a přepsání IP adresy, což způsobí přesměrování klienta na falešné stránky internetbankingu po napsání URL banky do prohlížeče. Zdroj: Wikipedia: Otevřená encyklopedie. *Wikipedia: Otevřená encyklopedie* [online]. [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pharming>

přichází s deseti radami pro bezpečné seznamování se na internetu, konkrétní znění desatera lze najít na www.seznamsebezpecne.cz/desatero-bezpecneho-internetu. Tyto kampaně mají ovšem společné to, že se objevují zpravidla právě na internetu, což znamená, že nejsou přístupné lidem, kteří internet ještě nevyužívají. Přesto se lze setkat s projekty, které mají za cíl informovat i širokou veřejnost, ať již se jedná o různé mediální kampaně (tv, velkoplošná reklama, tištěná média). Existují také semináře a kurzy zaměřené na bezpečnost internetu. Přesto rozšíření těchto projektů a iniciativ se nedá v současné době považovat za dostatečné, a z tohoto důvodu je nutná další celoplošná osvěta již od útlého školního věku. Sice výše zmíněný projekt České policie o bezpečném internetu www.bezpecnyinternet.cz je realizován i formou návštěv policistů v českých školách, kdy o této problematice jsou tak informováni již ti nejmladší uživatelé internetu a potenciální uživatelé internetu – žáci, ovšem již je opomíjena nutnost osvěty v širších vrstvách obyvatelstva a především mezi skupinami ohroženými digitální propastí, například důchodci.

Proto je nutno pojmout tyto osvětové kampaně s maximální důležitostí a rozšířit na všechny vrstvy obyvatelstva, což by mohlo strach z ohrožené bezpečnosti na internetu, ať již opodstatněný či neopodstatněný, odbourat. Nutnost zvyšování osvěty ohledně bezpečného užívání internetu je ostatně jeden ze základních pilířů strategie Evropské Unie Evropa 2020 – A Digital Agenda for Europe, proto lze v budoucnosti očekávat příznivý vývoj v této oblasti.

5. Závěr

Jak tato práce dokazuje, nacházíme se v době informačního věku a část z nás na ní i aktivně participuje. Ovšem vzhledem k tomu, že společnost se bude v nejbližších letech díky rozvoji nových technologií informatizovat stále více, pouze částečná participace obyvatelstva na informační společnosti nestačí, protože pak se objevuje prostor pro vznik digitální propasti. Jako cíle si tato diplomová práce stanovila zmapování informační gramotnosti a případné digitální propasti v České republice, potažmo v Praze, neboť odtud pocházel výzkumný a dotazovaný vzorek populace, a dále stanovení konkrétních postupů k eliminaci případné digitální propasti mezi jednotlivými věkovými skupinami.

Co se prvního cíle diplomové práce týče, výzkumná část složená z dotazníkového šetření potvrdila některé ze stanovených hypotéz na daném vzorku respondentů. Mezi potvrzené hypotézy patřily především ty, založené na strachu respondentů z nových technologií, strachu z neúspěchu při práci s ICT, obavách o soukromí v prostředí internetu a vztahující se k finanční stránce související s využíváním internetu. Bohužel data získaná od respondentů v dotazníkovém šetření nepokryla v dostatečné míře všechny předpokládané hypotézy, a proto se některé hypotézy nepodařilo dostatečně ověřit, čímž vzniká na druhou stranu prostor pro další bádání.

Aby nedocházelo k prohlubování digitální propasti mezi účastníky jednotlivých věkových skupin, lze využít konkrétní doporučení stanovená v kapitole 4, nabízející koncepcie řešení této problematiky na úrovni Evropské Unie i úrovni národní a dále nabízející návrh konkrétních řešení vydaných na základě výsledků dotazníkového šetření. Stručně lze říci, že bude zapotřebí především zvýšit povědomí obyvatelstva o výhodách, způsobech využití ale i nebezpečích spojených se zapojením se do informační společnosti, dále pak bude v budoucnosti zapotřebí zavedení opatření, která budou snižovat ceny internetového připojení, aby bylo možné provést informatizaci naší společnosti v co nejvyšší možné míře.

Díky kandidátnímu návrhu na vstup a vstupu samotnému České Republice do Evropské Unie bylo zapotřebí převzít její politiku kladoucí důraz na potlačení vznikající digitální propasti, a sice zavázáním se k plnění stanovených cílů přizpůsobených národním možnostem a potřebám. Z toho lze usoudit, že při potlačování digitální propasti nebude Česká Republika za Evropskou Unii nikterak zaostávat, cíle politik budou naplňovány a proto je možné očekávat pozitivní vývoj v této problematice oblasti.

Seznam použité literatury

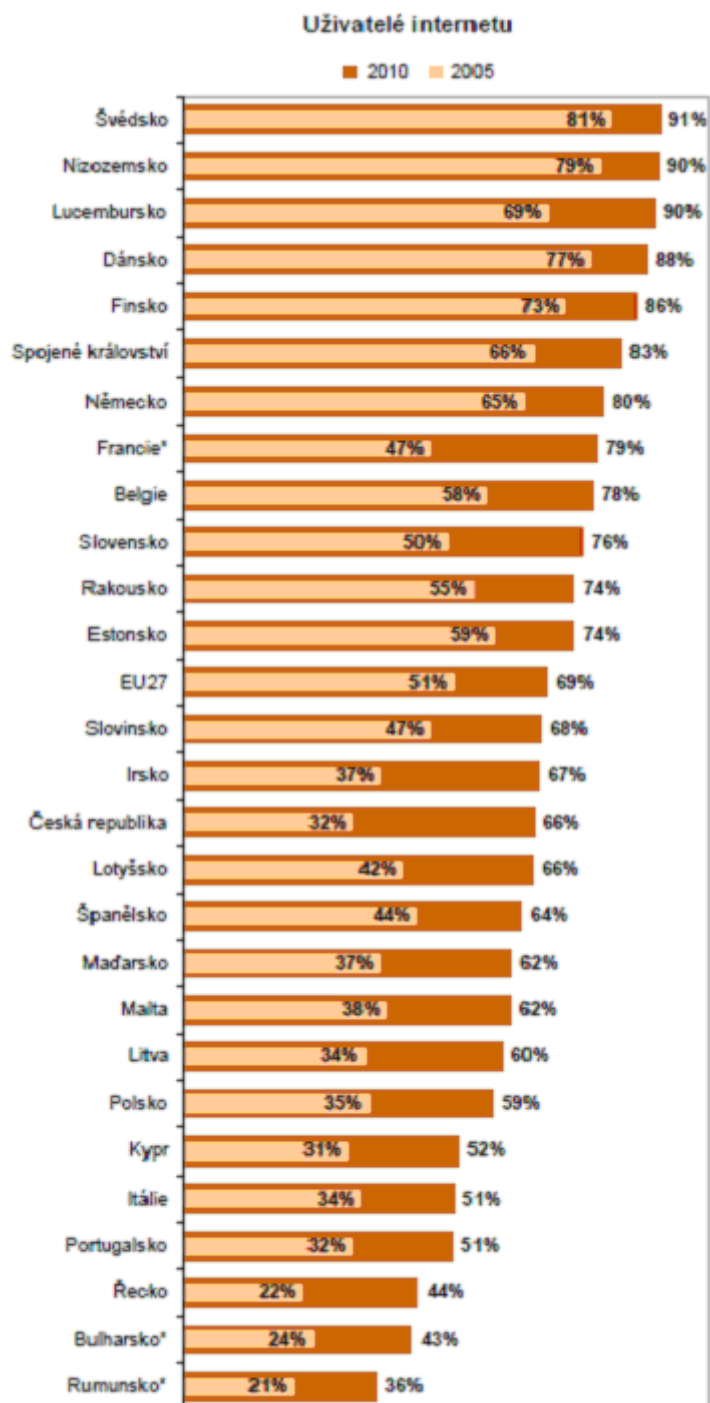
- 1) MANOVICH, Lev. Principles of New Media. *Mediamatic.net*. 2000. Dostupné z:
<http://www.mediamatic.net/page/5971/en>
- 2) Macek, Jakub. 2002. „Nová média.“ Brno: Spolek přátel vydávání časopisu HOST. Dostupné z:
http://fss.muni.cz/rpm/Revue/Heslar/nova_media.htm (1. 12. 2011).
- 3) J. Zlatuška. Informační společnost. Zpravodaj ÚVT MU. ISSN 1212-0901, 1998, roč. VIII, č. 4, s. 1-6. Dostupné z: <http://www.ics.muni.cz/zpravodaj/articles/122.html>
- 4) WEBSTER, Frank. *The Information Society Reader*. United Kingdom: Taylor , 2003. 449 s. ISBN 9780415319270.
- 5) Informační technologie: Na příjmu vždy a všude. *www.europa.eu: Portál Evropské unie* [online]. [cit. 2012-01-01]. Dostupné z: http://europa.eu/pol/infso/index_cs.htm
- 6) JEDLIČKOVÁ, Petra. Česká republika v procesu transformace : Globalizace, informační politiky v ČR, EU a USA a odraz transformace v oblasti knihovnictví a informační vědy. [s.l.], 2007. 186 s. Dizertační práce. Karlova univerzita, Filozofická fakulta.
- 7) Ústav informačních studií a knihovnictví [on-line]. 2007 [cit. 2011-03-31]. Úvod do informačního chování. Dostupné z: <http://uisk.ff.cuni.cz/detail.do?articleId=2671>
- 8) BOROVIČKA, V., D. KUBÁTOVÁ a E. BORECKÁ. Sociální exkluze v rámci EU: Moderní chudoba 5HP400 - Případová studie. 1.1.2008, 23. Dostupné z: nb.vse.cz/~LAPACEKM/Prace/1245/socialniexkluze.pdf
- 9) MAREŠ, Petr a Tomáš SIROVÁTKA. *Sociální vyloučení (exkluze) a sociální začlenování (inkluzie) – koncepty, diskurz, agenda* [online]. 2008 [cit. 2012-11-02]. Dostupné z:
http://sreview.soc.cas.cz/uploads/5a7e11b50109cddb81a6cdce17b39c7c40a4333a_513_2008-2Mares.pdf.
Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity.
- 10) Council Resolution: Social and Human Capital Building social and human capital in the knowledge society: learning, work, social cohesion and gender. In: Brusel: Evropská komise, 2003. Dostupné z:
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003G0724\(02\):EN:NOT6](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003G0724(02):EN:NOT6)
- 11) Zounek, Jiří: ICT, digitální propast a vzdělávání dospělých: Socioekonomické a vzdělávací aspekty digitální propasti v České republice, 2006. Masarykova univerzita, Brno. SPFFBU U 11 (2006) ISBN 80-210-4143-9

- 12) Česká Republika. Státní politika v elektronických komunikacích: Digitální Česko. In: Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2011. Dostupné z: <http://download.mpo.cz/get/43273/48548/573486/priloha001.pdf>
- 13) KALOUS, Jan. Závěry: Výsledky výzkumu jako výzvy pro vzdělávací politiku. In (Ne)rovné šance na vzdělání: nerovnosti v České republice. 1. vyd. Praha : Academia, 2006. Petr Matějů - Jana Straková a kol. (ed.). str. 365 - 383.
- 14) MASUDA, Yoneji. *The Information Society Reader*. s. 15-20. United Kingdom: Taylor , 2003. 449 s. ISBN 9780415319270.
- 15) OXBROW, Nigel. 1998. Information literacy – The final key to an information society. *The Electronic Library*. 1998, vol. 16, issue 6, s. 359-360. ISSN 0264-0473.
- 16) Senioři a internet. [online]. [cit. 2012-11-12]. Dostupné z: http://www.attavena.cz/www/download/publikace/seniori_it.pdf
- 17) Internet usage statistics. *Www.internetworldstats.com* [online]. 2011-03-31 [cit. 2012-11-12]. Dostupné z: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>
- 18) JEDLIČKOVÁ, Petra. Přístup k využívání ICT z hlediska dalšího vzdělávání: Nerovnosti v zapojení do informační společnosti, 2006. Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání Národního vzdělávacího fondu.
- 19) NORRIS, Pippa. *Digital Divide: Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worldwide*. 2001. New York: Cambridge University Press, 2001. ISBN 0521807514.
- 20) MILLWARD, Peter. The grey digital divide: Perception, exclusion and barriers of access to the internet for older people. 2003. Dostupné z: http://www.itu.int/wsis/docs/background/themes/digital_divide/grey_digital_divide.pdf
- 21) Rabušicová, Milada. *Gramotnost: staré téma v novém pohledu*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita & Nakladatelství Georgetown, 2002. 199 s. Edice Rubikon, sv. 8. ISBN 80-210-2858-0.
- 22) DOMBROVSKÁ, Michaela; LANDOVÁ, Hana; TICHÁ, Ludmila. Informační gramotnost - teorie a praxe v ČR. *Národní knihovna*. 2004, roč. 15, č. 1, s. 7-19.
- 23) Digitální gramotnost a bezpečnostní dovednosti dětí a mladé generace. [online]. [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: http://www.saferinternet.cz/webmagazine/download.asp?idg=54http://ona.idnes.cz/nenechte-sve-deti-bloudit-ve-virtualnim-svete-f40-/deti.aspx?c=A101110_154151_deti_job

- 24) ERNES, Dr. Zdeněk, VACEK, CSC. a Dr. Václav STRUHOVSKÝ, CSC. O POSTAVENÍ A ŽIVOTNÍCH PODMÍNKÁCH SENIORŮ V HLAVNÍM MĚSTĚ PRAZE . [online]. 2008[cit. 2011-12-02]. Dostupné z: <http://www.rscr.cz/prispevky/Studie.pdf>
- 25) DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 8071841412.
- 26) 5,000,000 People to have the Opportunity to be Skilled Through ECDL Foundation's Support of the Digital Agenda. <http://www.ecdl.org> [online]. [cit. 2012-12-02]. Dostupné z: <http://www.ecdl.org/index.jsp?p=932>
- 27) European e-inclusion policy. <http://www.europa.eu> [online]. 2010-05-01 [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/index_en.htm
- 28) Overview of the European strategy in ICT for Ageing Well: October 2010 . [online] 2010 [cit.2012-01-02]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/docs/ageing/overview.pdf
- 29) Research – Projects for older people: . [online]. 2011, 2011-09-13 [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/research/ageing/index_en.htm
- 30) *Státní informační a komunikační politika: e-Česko 2006* [online]. [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/docs/SIKP_def.pdf
- 31) Národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012 (Kvalita života ve stáří): Ministerstvo práce a sociálních věcí. <http://www.mpsv.cz>: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2008-08-01 [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5045>
- 32) Nenechte své děti bloudit ve virtuálním světě. *Nenechte své děti bloudit ve virtuálním světě* [online]. 2011-11-11 [cit. 2012-01-02]. Dostupné z: http://ona.idnes.cz/nenechte-sve-deti-bloudit-ve-virtualnim-svete-f40/deti.aspx?c=A101110_154151_deti_job
- 33) Studie EU Kids Online "Digitální gramotnost dětí". *Studie EU Kids Online "Digitální gramotnost dětí"* [online]. 2009 [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: <http://www.saferinternet.cz/studie>
- 34) Informační společnost v číslech 2011. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Informační společnost v číslech 2011* [online]. 2011 [cit. 2011-11-02]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/informacni_spolecnost_v_cislech_2011
- 35) Informační společnost v číslech 2011. MAGISTRÁT HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. *O POSTAVENÍ A ŽIVOTNÍCH PODMÍNKÁCH SENIORŮ V HLAVNÍM MĚSTĚ PRAZE*[online]. 2008 [cit. 2011-11-02]. Dostupné z: www.rscr.cz/prispevky/Studie.pdf

Přílohy

1) Graf č.3: Uživatelé internetu (zdroj: ČSÚ, 2010)

podíl z celkového počtu jednotlivců ve věku 16 až 74 let
* místo roku 2005 rok 2006

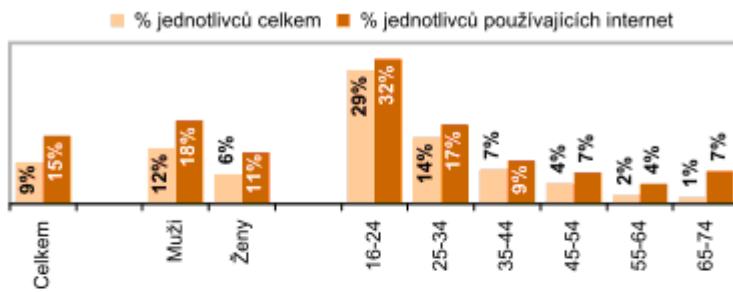
2) Graf č.6: Použití internetu k vybraným činnostem v ČR (zdroj: ČSÚ, 2010)

Použití internetu k vybraným činnostem v ČR		%		
	2008	2009	2010	
Komunikace				
posílání/přijímání e-mailů	47,6	50,7	55,3	
telefonování přes internet	20,0	23,3	25,4	
psaní na chat (chatování)	15,1	18,7	19,6	
video hovory pomocí webové kamery	5,7	9,3	8,6	
aktivní účast v sociálních sítích	.	5,2	9,3	
Vyhledávání informací				
o zboží a službách	41,6	46,5	49,8	
týkající se cestování a ubytování	23,9	25,0	24,9	
o zdraví	13,1	18,7	19,2	
čtení on-line zpráv, novin a časopisů	30,3	39,4	41,1	
za účelem vzdělávání	23,1	24,1	19,1	
hledání práce, poslání životopisu přes internet	4,4	7,3	7,2	
Zábava a volný čas				
stahování počítačových programů	7,8	12,9	11,2	
on-line hraní/stahování her	8,7	9,1	12,5	
on-line poslouchání rádia	10,8	13,7	16,4	
on-line sledování televize	6,2	12,0	14,2	
přehrávání/stahování hudby	14,9	17,7	15,4	
přehrávání/stahování filmů, videa	11,8	14,9	20,1	
Internetové služby				
internetové bankovníctví	13,4	17,0	21,0	
prodej zboží (např. prostřednictvím aukcí)	.	3,9	7,9	
nakupování přes internet	21,0	22,0	25,4	

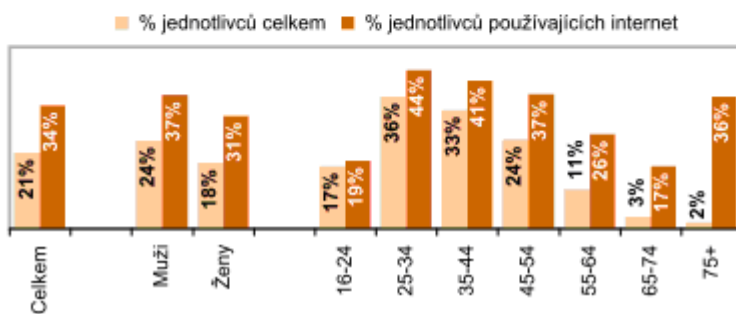
podíl z celkového počtu jednotlivců ve věku 16 a více let

3) Graf č.7: Jednotlivci vkládající vzkazy na diskuzní fóra; Jednotlivci používající internetové bankovníctví (zdroj: ČSÚ, 2010)

Jednotlivci vkládající vzkazy na diskuzní fóra; 2010

Jednotlivci používající internetové bankovníctví; 2010

4) Tabulka „Využívání ICT jednotlivci mezi lety 2005 – 2010“ (zdroj: ČSÚ, 2010)

	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	v tisících	% ¹⁾	v tisících	% ¹⁾	v tisících	% ¹⁾	v tisících	% ¹⁾	v tisících	% ¹⁾	v tisících	% ¹⁾
Celkem	2 790,7	32,1	3 541,3	41,0	3 921,2	45,0	4 760,9	54,0	4 970,4	55,9	5 458,3	61,8
Věková skupina												
16–24	868,3	63,7	946,4	77,7	997,5	82,0	1 103,8	90,3	1 100,0	90,3	1 101,4	92,3
25–34	693,7	40,5	933,6	54,0	1 035,4	59,7	1 283,1	73,9	1 317,7	76,9	1 381,2	83,1
35–44	557,7	41,1	747,4	53,7	805,0	56,4	1 022,5	69,4	1 105,2	72,7	1 241,7	79,7
45–54	433,8	29,3	576,2	40,1	659,9	46,9	782,0	56,2	788,3	56,9	902,7	65,8
55–64	205,3	15,3	289,4	20,7	357,8	25,0	476,6	32,6	530,8	36,0	624,9	42,1
65–74	.	.	42,6	5,2	57,2	6,9	82,3	9,7	106,0	12,0	173,4	19,1
75+	.	.	5,9	0,9	8,4	1,3	10,6	1,6	22,6	3,3	33,0	5,1
Nejvyšší dosažené vzdělání (25+)												
Základní	24,6	2,1	49,3	4,5	54,5	5,1	112,0	10,5	94,2	9,3	138,8	15,3
Střední bez maturity	374,4	12,2	569,4	18,3	676,8	22,4	1 090,7	35,6	1 110,4	36,3	1 382,0	44,9
Střední s maturitou	939,3	41,7	1 286,6	55,6	1 479,0	59,4	1 629,8	65,8	1 756,1	69,1	1 848,2	73,5
Terciární	584,1	72,1	689,7	78,2	713,3	79,3	824,6	85,4	909,7	87,0	988,0	87,9
Ekonomická aktivita												
Zaměstnaný	1 876,4	40,3	2 498,3	52,0	2 770,9	56,4	3 419,9	68,4	3 462,6	70,1	3 758,9	77,8
Nezaměstnaný	68,0	16,3	92,3	26,1	73,2	26,7	76,1	34,6	172,7	51,7	199,5	53,8
Student	693,8	77,5	736,3	92,8	770,5	93,1	831,1	97,4	794,8	97,3	822,5	97,5
Důchodce	68,3	3,5	115,6	5,7	136,1	6,6	203,0	9,8	179,6	9,2	352,6	16,5
Pohlaví												
Muž	1 481,2	35,3	1 841,5	44,1	2 057,6	48,8	2 482,3	58,0	2 561,1	59,2	2 824,7	65,8
Žena	1 309,5	29,1	1 699,8	38,1	1 863,6	41,5	2 278,6	50,3	2 409,3	52,9	2 633,6	58,1

¹⁾ Hodnota je procentem z celkového počtu jednotlivců v dané socio-demografické skupině

5)Dotazníkový formulář

DOTAZNÍK ZAMĚŘENÝ NA PROBLEMATIKU DIGITÁLNÍ PROPASTI MEZI JEDNOTLIVÝMI VĚKOVÝMI SKUPINAMI

Vážený respondente, žádám Vás o vyplnění tohoto dotazníku pro potřeby mé diplomové práce se zaměřením na problematiku digitální propasti mezi jednotlivými věkovými skupinami. Za Váš čas a Vaší ochotu Vám děkuji, Pavel Prudký

1.Vaše pohlaví: Muž Žena

2.Váš věk: _____

3.Vaše společenské zařazení:student pracující důchodce pracující důchodce

4.Vaše nejvyšší dosažené vzdělání: ZŠ SOU SŠ VŠ

5.Vaše seznámení se s internetem:

doporučení známého vzdělávací kurzy média v zaměstnání jiné (doplňte)

6.Setkal(a) jste se ve Vaší práci s internetem: ano ne zatím nepracuji

7.Využíváte v současnosti internet: ano ne

7.1.Pokud v současnosti využíváte internet, uveďte k převážně jakým činnostem:

8. Pokud internet využíváte, ohodnoťte stupněm 1 až 5 dle míry souhlasu, jak následující výroky popisují vaše prvotní obavy z jeho využívání. Pokud internet nevyžíváte, ohodnoťte stupněm 1 až 5 dle míry souhlasu, jak následující výroky popisují důvody, proč internet nevyžíváte. **(1 - s výrokem absolutně souhlasím až 5 - s výrokem absolutně nesouhlasím)**

8.1 Mám celkové obavy z nových technologií 1 2 3 4 5

8.2 Mám obavy, že se nenaučím internet používat 1 2 3 4 5

8.3 Nemám potřebu využívat internet, ačkoli vím o výhodách používání internetu
1 2 3 4 5

8.4 Neznám výhody, které mi využívání internetu přinese 1 2 3 4 5

8.5 Existují technické bariéry 1 2 3 4 5

(např. příliš malá velikost textu, nerad(a) pracuji s PC apod..)

8.6 Nešel(a) jsem se s ochotou na úřadu práce nabídnout PC kurs 1 2 3 4 5
nevyžil jsem úřad práce

8.7 Je to finančně příliš nákladné 1 2 3 4 5

8.8 Mám strach o své soukromí 1 2 3 4 5

6) Vyplněný tištěný dotazníkový formulář

DOTAZNÍK ZAMĚŘENÝ NA PROBLEMATIKU DIGITÁLNÍ PROPASTI MEZI JEDNOTLIVÝMI VĚKOVÝMI SKUPINAMI

Vážený respondente, žádám Vás o vyplnění tohoto dotazníku pro potřeby mé diplomové práce se zaměřením na problematiku digitální propasti mezi jednotlivými věkovými skupinami. Za Váš čas a Vaši ochotu Vám děkuji, Pavel Prudký

1. Vaše pohlaví: Muž Žena

2. Váš věk: 67

3. Vaše společenské zařazení: student pracující důchodce pracující důchodce

4. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání: ZŠ SOU SŠ VŠ

5. Vaše seznámení se s internetem:

doporučení známého vzdělávací kurzy média jiné

jiné (doplňte) v zaměstnání!

6. Setkal(a) jste se ve Vaší práci s internetem: ano ne zatím nepracuji

7. Využíváte v současnosti internet: ano ne

7.1. Pokud v současnosti využíváte internet, uveďte k převážně jakým činnostem:

8. Pokud internet využíváte, ohodnoťte jako ve škole, jak následující výroky popisují vaše prvotní obavy z jeho využívání. Pokud internet nevyžíváte, ohodnoťte jako ve škole, jak následující výroky popisují důvody, proč internet nevyžíváte.

8.1 Mám celkové obavy z nových technologií 1 2 3 4 5 nevím

8.2 Mám obavy, že se nenaučím internet používat 1 2 3 4 5 nevím

8.3 Nemám důvod využívat internet, ačkoli vím o výhodách internetu 1 2 3 4 5 nevím

8.4 Neznám výhody, které mi využívání internetu přinese 1 2 3 4 5 nevím

8.5 Existují technické bariéry (např. příliš malá velikost textu, nerad(a) pracuji s PC apod..) 1 2 3 4 5 nevím

8.6 Nesešel(a) jsem se s ochotou na úřadu práce nabídnout PC kurs 1 2 3 4 5 nevím

8.7 Je to finančně příliš nákladné 1 2 3 4 5 nevím

8.8 Mám strach o své soukromí 1 2 3 4 5 nevím

8.9 Jiný důvod (doplňte) _____ 1 2 3 4 5